

แนวทางการพัฒนาปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม
กองบัญชาการกองทัพไทย

โดย

นาวาอากาศเอก กำพล ลิปิกรณ์
รองผู้อำนวยการ
สำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม
กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 - 2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “แนวทางการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย” ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์ ของ นาวาอากาศเอก กำพล ธิปัตย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 - 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ
ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์
ผู้วิจัย นาวาอากาศเอก กำพล ลิปิกรณ์ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 62

วัตถุประสงค์ของการวิจัยฉบับนี้มี 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้แทนจากส่วนต่างๆ และผู้บริหาร จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความจากข้อมูลที่เชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างการทำงาน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี ซึ่งด้านโครงสร้างการทำงาน พบว่า โครงสร้างการทำงานยังขาดความชัดเจนทั้งในด้านระเบียบการปฏิบัติงานประจำ และหลักนิยมนด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ด้านคน พบว่า ขาดความรู้ ความเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน และเครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหารกองบัญชาการกองทัพอากาศ คือ ระบบแผนที่สถานการณ์ ยังขาดความสมบูรณ์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพข่าวของฝ่ายอำนวยการได้ครอบคลุมทุกมิติ

2. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อม โดยด้านโครงสร้าง พบว่า แนวทางการแก้ไขคือ พัฒนา ปรับปรุง หลักนิยมน องค์ความรู้ คู่มือการปฏิบัติงานให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ด้านคน พบว่า ควรดำเนินการจัดการฝึกที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนวยการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติและผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง เครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพอากาศ คือ การพัฒนาความสมบูรณ์ของระบบแผนที่สถานการณ์ และการจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการทำงานด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม และด้านการตรวจสอบประเมินผล พบว่า ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบการฝึก เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐาน และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกระดับ

Abstract

Title : Development Guidelines for Joint Air Defense Operations of the Royal Thai Armed Forces Headquarters

Field : Military

Name : Group Captain Kumpol Lipikorn **Course :** NDC **Class :** 62

The objectives of this research are: 1) to study the problems and obstacles in joint air defense operations of the Royal Thai Armed Forces Headquarters; 2) To study the development guidelines for the development of Joint Air Defense Operations of the Royal Thai Armed Forces Headquarters. The research methodology is qualitative research done by collecting data from key informants, who are representatives from various agencies and 7 executives. The research tools are namely in-depth interview, data analysis by using interpretations from qualitative data.

Research results

1. The problems and obstacles in joint air defense operations of the Royal Thai Armed Forces Headquarters found that there are 3 important problems and obstacles, namely work structure, personnel, equipment / technology. In terms of work structure, it was found that the work structure is still unclear both the standard operating procedures and the doctrine of Joint Air Defense Operations. In terms of human resource, it was found that there is lack of knowledge and understanding of the mission and their duties and operations. In terms of equipment / technology, it was found that the important tool in the air defense operations of the Military Command Center of the Royal Thai Armed Forces Headquarters is the situation map system, which is still incomplete in representing the information needed for the intelligence assessment that covers all dimensions.

2. The development guidelines for Joint Air Defense Operations of the Royal Thai Armed Forces Headquarters, from data collection, the key informants have suggested development guidelines in 4 areas: structure, personnel, tools / technology, and inspection, evaluation, preparation. In terms of structure, it was found that the solution was to develop and improve the doctrine, knowledge, operation manual to be complete and in accordance with the mission, the roles and responsibilities of each area related to the Joint Air Defense Operations. In terms of the People, it was found that effective training should be implemented by focusing on the operations training of the exercise director and staffs in order to increase the

operations capability, and the participants must be real world operators in each exercise roles. In terms of the tools / technology, it was found that the tools that are important in the Joint Air Defense Operations of the Military Command Center of the Royal Thai Armed Forces Headquarters is the integrity development of the situation map system and the procurement of suitable sites for Joint Air Defense Operations. In terms of the inspection and evaluation, it was found that there should be proper exercise monitoring system in place for readiness preparation of the relevant units responsible for Joint Air Defense Operations in order to strive toward standardization and efficiency of the operations at all levels.

คำนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ

การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ และได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศให้มีประสิทธิภาพต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่าน จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ คณาจารย์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่สำคัญด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศในอนาคตไม่มากนัก

นาวาอากาศเอก

(กำพล ลิปิกรณ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี	9
แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ	27
แผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม	42
แนวคิดหลักการควบคุมบังคับบัญชาและการป้องกันภัยทางอากาศร่วม	47
สรุป	54
กรอบแนวความคิด	61
บทที่ 3 การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมในปัจจุบัน	62
การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย	62
ปัญหา/อุปสรรค และผลกระทบ	67
สรุป	69
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย	70
วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย	70
แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย	74
สรุป	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	94
สรุป	79
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	83
ประวัติย่อผู้วิจัย	86

๒

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่		
4-1	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อนาคตของประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) คือ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จากเป้าหมายดังกล่าว ในมิติด้านความมั่นคง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์เฉพาะด้านความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหม และกองทัพไทย ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ด้านความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้วัตถุประสงค์มูลฐานของความมั่นคงคือ ประเทศไทย มีราชอาณาจักรเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น แบ่งแยกไม่ได้ สถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ต้องดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศมีกองทัพและกลไกด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่เข้มแข็งสามารถป้องปรามฝ่ายตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบหรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 2560 : 4 – 53)

การที่ประเทศจะสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริง ต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามและความเข้มแข็งของกองทัพไทยในการป้องกันประเทศ หรือประเทศไทยจะต้องมีขีดความสามารถหรือเครื่องมือในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามที่มีประสิทธิภาพ (Effective Deterrence) จึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนทั่วไปได้ และสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง หรือป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังขยายกลายเป็นสงครามตามแบบได้ และหากการใช้กำลังหรือการเข้าสู่สงครามเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กองทัพไทยจะต้องมีความเข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการเอาชนะข้าศึกให้เร็วที่สุด เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ในวงกว้าง หากข้าศึกแข็งแกร่งมากกว่า กองทัพไทยจะต้องมีความพร้อมสามารถทำการรบร่วมกับเหล่าทัพ หรือพันธมิตรที่ให้การสนับสนุน เพื่อหยุดยั้งและเอาชนะข้าศึกในยุทธบริเวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมยุทธการทหาร. 2560 : 1 – 5)

สำหรับการเตรียมความพร้อมของกองทัพไทยเพื่อการป้องกันประเทศ ภายใต้บาทบาทหน้าที่เพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถและปรับปรุงโครงสร้างให้เข้มแข็งเป็นกองทัพเอกประสงค์ มีกำลังรบที่ทันสมัย สามารถตอบโต้ภัยคุกคามได้ในทุกมิติ สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปฏิบัติทุกภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องโดยการปฏิบัติการร่วมระหว่างเหล่าทัพ และสามารถปฏิบัติการผสมร่วมกับพันธมิตรหรือมิตรประเทศเมื่อมีความจำเป็น โดยมีกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นแกนหลักในการอำนวยการยุทธร่วมผ่านระบบควบคุมบังคับบัญชาแบบใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางภายใต้เครือข่ายที่มั่นคง และฐานข้อมูลทางทหาร เพื่อการบูรณาการข่าวกรองและการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน

การป้องกันภัยทางอากาศร่วม หมายถึง มาตรการที่กำหนดขึ้นในการปฏิบัติการทั้งปวง เพื่อทำลาย ยับยั้ง หรือลดประสิทธิภาพการโจมตีทางอากาศจากอากาศยาน อาวุธปล่อยนำวิถี หรือ ซีปนาวุธของฝ่ายตรงข้ามภายหลังขึ้นสู่อากาศแล้ว โดยแบ่งการป้องกันออกเป็น 2 ประเภท คือ การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรุก และการป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับ โดยมีแนวคิดในการปฏิบัติ คือ กองทัพอากาศไทย ป้องกันภัยทางอากาศจากการปฏิบัติการทางอากาศของฝ่ายตรงข้าม หรืออากาศยานที่มีการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรืออาจเป็นภัยต่อสาธารณะ ทั้งในภาวะปกติและภาวะไม่ปกติ โดย กองบัญชาการกองทัพอากาศ (บก.ทท.) เป็นหน่วยรับผิดชอบในการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม และกำกับดูแลการป้องกันภัยทางอากาศในภาพรวมของประเทศ โดยมีกองทัพอากาศ (ทอ.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการปฏิบัติและการประสานกับเหล่าทัพ เพื่อสนธิระบบป้องกันภัยทางอากาศของ ทท. (กรมยุทธการทหาร. 2560 : 1 – 5)

แนวคิดในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เกิดจากสถานการณ์ของการใช้กำลังทางอากาศในปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีอำนาจในการทำลบล้างสูง และสามารถบินผ่านแนวต้านทานของเครื่องบินขับไล่เข้าถึงแนวปล่อยอาวุธโจมตีเป้าหมายได้ง่ายขึ้น อีกทั้งจุดยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศอยู่ใกล้แนวชายแดนภายใต้รัศมีปฏิบัติการของเครื่องบินข้าศึก จึงไม่สามารถขยายรัศมีการป้องกันออกไปได้ อีกทั้งเวลาในการปฏิบัติการป้องกันทางอากาศมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องชดเชยข้อบกพร่องนี้ด้วยการรวมอำนาจการยิงของระบบอาวุธต่างๆ ที่มีอยู่ให้สอดประสานกันอย่างต่อเนื่องในทุกจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำการป้องกันนี้ จะกระทำได้อย่างสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับการมีระบบป้องกันทางอากาศที่สมบูรณ์ทันสมัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรวมการควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้กำลังในการป้องกันทางอากาศได้อย่างเป็นปึกแผ่น ทันทต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ การมีศักยภาพกำลังทางอากาศที่เหนือกว่ามิใช่การสะสมกำลังทางอากาศให้เหนือกว่าประเทศอื่นใดในภูมิภาค แต่เป็นการสร้างเกราะปราการที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศ ในฐานะที่อยู่กึ่งกลางของภูมิภาคอาเซียน ซึ่งศักยภาพกำลังทางอากาศของไทยต้องเกิดจากการวางรากฐานกำลังทางอากาศที่สำคัญ สามารถปฏิบัติการร่วมได้ทั้งระบบ เป้าหมายคือ เพื่อให้สามารถครอบครองทรัพยากรด้านกำลังทางอากาศในระดับที่เพียงพอ และสามารถใช้กำลังได้ทันทีที่ต้องการ อันเป็นหลักประกัน สำหรับการปฏิบัติการที่ยืนหยัดในลักษณะระดมสรรพกำลังของกองทัพอากาศเพื่อก้าวข้ามจุดวิกฤต นอกจากนั้นแล้ว กลไกกฎหมายสำหรับการพัฒนาและการใช้กำลังทางอากาศก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบันระบบการป้องกันภัยทางอากาศได้มีการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นมาก เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างอัตโนมัติผ่านระบบแผนที่สถานการณ์ร่วม หรือ Common Operating Picture : COP และระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อต่อเชื่อม แลกเปลี่ยนข้อมูลภาพสถานการณ์ทางอากาศร่วมกับเหล่าทัพได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการป้องกันประเทศด้วยระบบการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของกองทัพอากาศในการป้องกันประเทศให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เพื่อให้เกิด “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในความหมายของคำว่า “ประสิทธิผล (effectiveness)” หมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ (วีระพันธ์ เขมะนุเชษฐ์, ออนไลน์, 2562) จากความหมายของคำว่าประสิทธิผลดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาระบบการทำงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัยของประเทศชาติ และประชาชน ประกอบกับการปฏิบัติที่ผ่านมาพบว่า ยังมีปัญหาอีกมาก ทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การปฏิบัติการผ่านระบบ และศึกษาหาข้อมูลในประสิทธิผลด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทยตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ปัจจุบันการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมภายใต้บทบาทความรับผิดชอบของกองบัญชาการกองทัพไทยที่เกี่ยวข้องกับคน เครื่องมือ /เทคโนโลยี องค์ความรู้ ที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการปฏิบัติในการป้องกันประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติได้หรือไม่เพียงไร และอะไรคือปัญหาและอุปสรรคที่ต้องพัฒนา เพื่อให้สามารถป้องปรามฝ่ายตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย
2. ขอบเขตด้านประชากร
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการฝึก ประชุม พัฒนาระบบการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองกรรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร

ส่วนที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการฝึกและดูแลระบบการป้องกันภัยเพื่อเตรียมความพร้อมได้แก่ ผู้แทนจากศูนย์บัญชาการทางทหาร ผู้แทนจากกรมสื่อสารทหาร และรองเจ้ากรมยุทธการทหาร (กองทัพอากาศ)

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเอกสารข้อมูล รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ประเด็นปัญหาอุปสรรคต่างๆ นโยบาย คำสั่ง แผนการเตรียมความพร้อม รวมถึงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยด้านความมั่นคง การรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศทั้งในด้านการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมและการปฏิบัติงาน เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 7 เดือน เริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 – พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ควรเป็นอย่างไร

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการฝึก ประชุม พัฒนาระบบการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองกรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองยุทธการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองการฝึก สำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการฝึก และดูแลระบบการป้องกันภัยเพื่อเตรียมความพร้อมได้แก่ ผู้แทนจากศูนย์บัญชาการทางทหาร ผู้แทนจากกรมสื่อสารทหาร และรองเจ้ากรมยุทธการทหาร (กองทัพอากาศ)

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation เป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธี เก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการตรวจสอบด้วยการตีความ ซึ่งมีรายละเอียด การศึกษาตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ พร้อมกับอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยการอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ
3. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติการ ป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทยให้มีประสิทธิผลต่อไป

คำจำกัดความ

การปฏิบัติการ	หมายถึง	การลงมือกระทำ, การดำเนินการ โดยมีวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ปฏิบัติการทางทหาร (Military Operation) ในการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ทั้งคนระบบปฏิบัติการ (เครื่องมือ/เทคโนโลยี) และองค์ความรู้
การป้องกันภัยทางอากาศ	หมายถึง	มาตรการที่ใช้ในการปฏิบัติการทั้งปวงที่จำเป็น เพื่อขจัด หลบเลี่ยง ทำลาย หรือลดประสิทธิภาพในการปฏิบัติการโจมตีทางอากาศของข้าศึก ทั้งนี้ภายหลังจากที่อากาศยาน หรืออาวุธนำวิถีหรือขีปนาวุธของข้าศึกได้ขึ้นสู่อากาศแล้ว

การปฏิบัติป้องกันภัยทางอากาศร่วม

หมายถึง

เอกภาพของความร่วมมือในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม โดยการรวมอำนาจกำลังทางทหาร ดำรงความคิด ริเริ่ม ความคล่องตัว การขยายผลทางกว้าง และทางลึก เพื่อบรรลุภารกิจในการป้องกันประเทศ

ประสิทธิผล

หมายถึง

การวิจัยครั้งนี้ให้ความหมายถึงต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยนำผลของการปฏิบัติทั้งในด้านการฝึกเพื่อเตรียมกำลังให้พร้อมด้านคน เครื่องมือ/เทคโนโลยี และองค์ความรู้

การปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations : NCOs)

หมายถึง

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และบูรณาการเทคโนโลยี เครือข่าย และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้ และการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารให้เท่าทันสถานการณ์ (Situation Awareness : SA) การประมวลผลข้อมูลข่าวสาร อันจะนำไปสู่การตัดสินใจ หรือตกลงใจ (Decision Making) ของผู้บังคับบัญชา ตลอดจนในส่วนของคำสั่งการและควบคุม (Command and Control) ให้ถูกต้องทันเวลา

ระบบควบคุมและบังคับบัญชาของกองทัพไทย (C 4¹)

หมายถึง

ระบบที่ประกอบด้วย บุคลากร เครื่องมือ กลไก วิธีการ กฎระเบียบ การปฏิบัติเพื่อสนับสนุนผู้บังคับบัญชาในการบังคับบัญชา รวมถึง ควบคุมการปฏิบัติการ (Command and Control) ด้วยเครือข่าย การสื่อสาร (Communications) ที่ทันเวลา โดยมีการข่าวกรอง (Intelligence) ที่ได้จากระบบงานข่าวการเฝ้าตรวจ และตรวจการณ์ (Information Surveillance Reconnaissance) ส่งผ่านเครือข่าย สื่อสาร เข้าสู่กระบวนการประมวลผล (Computing) และแสดงผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ระบบควบคุมบังคับบัญชานั้นจะผลิตข้อมูล สำหรับใช้ในกระบวนการวางแผน เพื่อสนับสนุน การตัดสินใจ หรือตกลงใจ ของผู้บังคับบัญชา ในการอำนวยความสะดวกการปฏิบัติการร่วมรวมทั้งการปฏิบัติการทางทหารที่ นอกเหนือจาก

C 4 ⁱ	หมายถึง	<p>สงครามที่อยู่ทั้งใน ระดับยุทธศาสตร์และยุทธการ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีพื้นฐานมาจาก ข้อมูลในระดับยุทธวิธี การควบคุม บังคับบัญชา การสื่อสาร คอมพิวเตอร์ การข่าวกรอง</p> <p>C1 (Control) ควบคุม คือ การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่า ได้มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่</p> <p>C2 (Command) บังคับบัญชา คือ การใช้อำนาจปกครอง ควบคุม ดูแล และสั่งการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่</p> <p>C3 (Communication) สื่อสาร คือ การบอกต่อหรือเผยแพร่คำ ข้อความที่ได้จากการฟัง พูด อ่าน และเขียน จากบุคคลหนึ่งหรือ สถานที่หนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรืออีกสถานที่หนึ่ง</p> <p>C4 (Computer) คอมพิวเตอร์ คือ เครื่องมือที่ช่วยในการคำนวณ และการประมวลผล รวมทั้งการเปรียบเทียบข้อมูลด้วยชุดคำสั่ง ด้วยความเร็วสูงอย่างต่อเนื่องและอัตโนมัติ</p> <p>I (Intelligence) การข่าวกรอง คือ ผลที่เกิดจากการบันทึก รวบรวม ประเมินค่า และการตีความข่าวสารที่ได้มา ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของฝ่ายตรงข้าม ต่างชาติหรือของพื้นที่ปฏิบัติการ</p>
ระบบแผนที่สถานการณ์ร่วมกองทัพไทย	(Common Operation Picture : COP)	<p>ระบบแผนที่สถานการณ์ร่วมนี้ มีคุณลักษณะรับข้อมูลเป้าหมายจากระบบควบคุมบังคับบัญชาของทุกเหล่าทัพให้ได้อย่างอัตโนมัติ มีระบบการแสดงผลที่เข้าใจ ไม่เป็นระบบปิด แต่จะไม่เชื่อมต่อกับเครือข่ายภายนอก มีการรับส่งข้อมูลที่มีรูปแบบมาตรฐาน และมีการรักษาความปลอดภัยสูง</p>
การเตรียมความพร้อม หมายถึง	<p>การเตรียมตัวก่อนการกระทำหรือทำงานที่จะทำหรือได้รับมอบหมาย ซึ่งในที่นี้หมายถึงการทำงานในขอบเขตความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย โดยเป็นการทำความเข้าใจในงานที่จะทำ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงาน และหน่วยงานที่จะเข้าร่วมปฏิบัติ</p>	

ในทุกๆ ด้าน รวมทั้งกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ
สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถ้ามีการศึกษา เตรียมการรัดกุม
มีความเข้าใจกับระบบ และงานมากก็就会有ความ
พร้อมมาก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการ กองทัพไทย ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี
2. แผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติ
3. แผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม
4. แนวคิดหลักการควบคุมบังคับบัญชาและการป้องกันภัยทางอากาศร่วม
5. แนวคิดเกี่ยวประสิทธิผล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

สถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับ เป็นประเทศในกลุ่มบน ของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของประชาชนส่งผลให้ ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อม ที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความ ทำทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปี ในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุน ภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ ภาคบริการ และภาคเกษตรมีผลผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามา เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพ และสมรรถนะที่ไม่ สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 :)

นอกจากนี้ ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัย ทำทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะ การศึกษา บริการ สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ของคนไทยมีความครอบคลุม เพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาระบบคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาคอขวดในหลายมิติ ขณะที่ปัญหา

ด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟูการใช้ และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลือง และเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการ และปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง ลดความขัดแย้ง ทางความคิด และอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักความสามัคคี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน และวัยเด็กที่ลดลง และประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงิน การคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุน และการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

2. ปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นประตูสู่เอเชีย แต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดย่อน และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติที่อาจเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึงการสร้างสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทมหาอำนาจที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ หรือเกิดการย้ายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ขณะที่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติจะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์ และมาตรฐานสากลต่างๆ ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ และการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงในทุกระบบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ และการลักลอบเข้าเมือง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในทางกลับกันความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ ๆ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2574 จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงวัยที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิต และการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทายสำคัญในระยะต่อไป (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในขณะเดียวกัน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติ เพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออกประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพ ซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้ การย้ายถิ่น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็น ประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริษัทไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในเชิง ความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่าง ๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงและมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสีย ความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม มาตรการระดับความรุนแรงของ ผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่าง ๆ ดังกล่าวที่แต่ละ ประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกัน ทำให้การเป็นสังคมสีเขียว การรักษาและบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญและความสนใจจากนานาประเทศ รวมทั้งประเทศไทย

เพิ่มมากขึ้น พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงาน และอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กฎระเบียบ และข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน และบันทึกความตกลงปารีส จะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

แนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในส่วนของการทำงาน และอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์ รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เทคโนโลยี และสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก การเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะ ส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านสาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้สมัยใหม่ มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่างๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อการจ้างงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบัน และบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของ ประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้ และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็นเมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมี ความแปรปรวนมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจะส่งผลให้ปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำของประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ข้างต้น เห็นได้ว่า บริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่างๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนา มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ และกติกาใหม่ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นต้องมี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การพัฒนาระบบและปัจจัยส่งเสริมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนรู้ การสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือ

ที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้าง พื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับ เป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่า ทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการ กระจาย ผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ทุกภาคส่วน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการค้าเงินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษี ต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถชี้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรี เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจ และรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูป ระบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและเสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจ เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมและปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผน การพัฒนาที่รอบคอบ และครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิด การปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศ เจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลัก ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นบูรณาการบนพื้นฐานประชาธิปไตย เพื่อยกระดับจุดแข็ง และจุดเด่นของประเทศ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจ และพื้นที่ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่างๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขต พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3. วิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบ ต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราชอธิปไตยการดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของสถาบันหลัก ของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น ทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ความมั่นคง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัย และการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและ ภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราช และอธิปไตย มีการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคง เป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่อง และโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและ ความสามัคคีสามารถผนึกกำลัง เพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคง ของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่ กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วนมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่ง อนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมี ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกิน ความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละ เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคม ยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพและยั่งยืน

โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนา อย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลาย มิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผล การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประกอบด้วย

1. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
2. ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
4. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
5. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
6. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

4. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทย มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์สามารถ “รู้ รับผิดชอบ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานระบบสวัสดิการ และ

กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนี้

4.1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกရာช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

4.2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้น การยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

4.2.1 “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากร ธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

4.2.2 “ปรับ ปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

4.2.3 “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

4.3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัชยัสต์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัย รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการเกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4.4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญโดยให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของ ประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

4.5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะผ่านทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

4.6 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะ บทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับ หรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงาน ที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะ เปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝัง ค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสต์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริต ประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็นมีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

ความมั่นคงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย โดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมของแต่ละช่วงเวลา ปัจจุบันในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และพลิกผันได้ ทำให้มิติทั้งปวงถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อย่างไม่อาจแบ่งแยกได้ ด้วยเหตุนี้ กรอบแนวคิดความมั่นคงแบบเดิมจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ความมั่นคงแบบองค์รวม” ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงจึงมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์ และทุกมิติให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทาง และเป้าหมายที่กำหนด

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงจึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงให้ประเทศมีความสงบเรียบร้อย และสันติสุข ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในบางพื้นที่ รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่ เช่น ปัญหาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมแบบพลิกผัน ปัญหาการแข่งขันทางการค้า และการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติ นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวสามารถบรรลุผลที่เป็นรูปธรรมทั้งปัจจุบันและในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติด้วยการยกระดับขีดความสามารถของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชนให้มีความพร้อมและเพียงพอในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคง และภัยพิบัติทุกมิติทุกรูปแบบ และทุกระดับอย่างบูรณาการทั้งภายในประเทศ ตลอดจนบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลกอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายสำคัญในภาพรวมระยะ 20 ปีที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” โดยเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรักความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นในประชาชนทุกระดับการพัฒนากระบวนการพัฒนาการข่าว ให้มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงอย่างเป็นระบบ การพัฒนาปรับปรุงกลไก การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงให้มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และมีการบูรณาการการดำเนินงานอย่างแท้จริง โดยปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการแก้ไข ประกอบด้วย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ และปัญหาการทุจริตในระบบราชการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

1. เป้าหมาย

- 1.1 ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข
- 1.2 บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ
- 1.3 กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง
- 1.4 ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่าง ประเทศ
- 1.5 การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ตัวชี้วัด

- 2.1 ความสุขของประชากรไทย
- 2.2 ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
- 2.3 ความพร้อมของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง
- 2.4 บทบาทและการยอมรับในด้านความมั่นคงของไทยในประชาคมระหว่างประเทศ
- 2.5 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

3. ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

3.1 การรักษาความสงบภายในประเทศ

เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติ บ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.1.1 การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอ ได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะ เห็นแก่

ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ และพร้อมเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ตลอดจนช่วยเหลือประชาชน โดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ปลุกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมสร้างเสริมความรัก ความสามัคคี ความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ ให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ผ่านทางโครงการ กิจกรรม และการรณรงค์ต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง และจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

3.1.2 การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ

เพื่อให้คนในชาติมีจิตสำนึกรักและหวงแหน มุ่งจงรักภักดี พร้อมธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและศูนย์รวมจิตใจหนึ่งเดียวกันของคนทั้งชาติโดยปลุกฝังและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ รณรงค์เสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทยผ่านทางกลไกต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ น้อมนำ และเผยแพร่ศาสตร์พระราชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงแนวทางพระราชดำริต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้อย่างกว้างขวาง จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งเสริมให้ยึดถือหลักคำสอนซึ่งเป็นแก่นแท้ หรือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อุปลักษณ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา และการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยพัฒนาทั้งจิตใจและปัญญา รวมทั้งต้องจัดให้มีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย ตลอดจนอุปลักษณ์คำจูนศาสนาอื่นให้มุ่งเน้นการสั่งสอนคนให้เป็นคนดี รักความสงบสันติสุข พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างปรองดอง ไม่ให้เกิดการแบ่งแยกแตกต่าง

3.1.3 การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อให้การบริหารจัดการบ้านเมืองและการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่สอดคล้องกับบริบทของไทย เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้ผู้นำและนักการเมืองที่เป็นคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมสูง และกล้าตัดสินใจ โดยปลุกฝังให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทของไทยส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณภาพเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และของพรรคพวกเพื่อนพ้อง เสริมสร้างพรรคการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มโนโบายแนวคิด และการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลสากลไปจนถึงพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไข

ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีปรองดอง จนสามารถคัดกรองคนดี คนเก่ง มีความรู้ ความสามารถและกล้าตัดสินใจ เข้ามาบริหารประเทศให้มุ่งไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสอดคล้องเหมาะสมกับ สังคมไทย

3.1.4 การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของ ประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ เพื่อให้ประเทศชาติมีกลไกเฉพาะเจาะจงที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขต้นเหตุที่เป็นรากเหง้าของปัญหาภายในประเทศทั้งปวงให้หมดไป มีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง และทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม โดยพัฒนาปรับปรุงกลไกและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีอยู่เดิม เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น หรือที่ต้องออกแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ได้ทุกมิติ กำหนดและเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงาน องค์กรหรือคณะกรรมการ ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน การบูรณาการ การปฏิบัติให้สอดคล้อง เกื้อกูล และต่อเนื่องกัน ตลอดไปจนถึงสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่สาเหตุได้อย่างแท้จริง

3.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง

เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่าง ตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการ พัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญ ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2560)

3.2.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน เพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จนยุติลง หรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ รวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันการวิเคราะห์ หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาของทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือวางแผน และยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการฉันทกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบ บูรณาการอย่างแท้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกัน แก้ไข ปัญหา และช่วยเหลือประชาชน ทั้งจากภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่าง ๆ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์ การฟอกเงิน การค้ามนุษย์ การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสินค้าเถื่อน การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด การขยายอำนาจหรือ แข่งขันกันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง รวมไปถึงปัญหาการรุกเข้ามาอย่างรวดเร็วของทุนขนาดใหญ่ เทคโนโลยี ยุคใหม่ การย้ายถิ่นของทุนและแรงงานข้ามชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาภัยพิบัติสำคัญ ที่ทำให้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการความมั่นคง รวมไปถึงการส่งเสริมผลักดันหลักการ นโยบาย ยุทธศาสตร์ ตลอดถึงโครงการสำคัญของประเทศให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

3.2.2 การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่

เพื่อให้ทราบสถานการณ์ล่วงหน้า และสามารถแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามในอนาคตได้ทันเวลาที่ก่อนที่จะลุกลามต่อไป รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมในทุกด้าน ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธศาสตร์ แผน งบประมาณ ระบบควบคุม บังคับบัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรองเทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือนต่าง ๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง ตั้งแต่ขั้นการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน วิเคราะห์ กำหนดแนวทางป้องกันไปจนถึงขั้นการลงมือแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน เสริมสร้างพลังของประชาชนและชุมชนให้ร่วมกับกำลังตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ในการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหาสำคัญต่าง ๆ อาทิ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การแผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจของมหาอำนาจ และการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติที่อาจกระทบต่อความมั่นคงไปจนถึงติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปตามเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศที่กำหนดอย่างราบรื่น

3.2.3 การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวร ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืนประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่น ๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการบูรณาการ ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการจัดปัญหาความขัดแย้ง และความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไปพร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธี ผ่านกลไกต่างๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมดูแลและป้องกันมิให้มีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ มีการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชา รวมถึงการสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

3.2.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล สามารถดำรงอยู่ได้ มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อ

ประชาชน สังคม รวมถึงประเทศชาติอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพ หน่วยงานเกี่ยวข้อง และภาคประชาชนให้สามารถพัฒนาสมรรถนะภาพของประเทศ ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสมุทราภิบาลในการบริหารจัดการ ปกป้อง และดูแลรักษาผลประโยชน์ ทั้งมวลของชาติ เสริมสร้างและบริหารจัดการความมั่นคงทั้งชายแดนทางบก ทะเลอาณาเขต และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยอย่างบูรณาการและเป็นระบบ รวมไปถึงการพัฒนาระบบเฝ้าตรวจติดตาม ระบบตรวจคนเข้าเมือง การสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบกและการเจรจา เพื่อแก้ไขปัญหา เขตแดนทางทะเล สร้างเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาทและขีดความสามารถที่เหมาะสม มีการดำเนินการต่าง ๆ และสอดส่องดูแลอย่างต่อเนื่อง กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ พัฒนาฟื้นฟู ป้องกัน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดความรัก ห่วงเห่น และมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

3.3 การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคง ทั้งระบบของประเทศให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการ ให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการป้องกันภัยคุกคาม ทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.3.1 การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตาม แจ้งเตือน ระวังภัยภัย และป้องกันปัญหาและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลา โดยเสริมสร้าง พัฒนา และบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโศปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถครอบคลุมการใช้งานได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง มีการบูรณาการข้อมูล และนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการปัญหา และความมั่นคงของชาติ ในทุกมิติและทุกด้าน รวมทั้งให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในรูปแบบประชารัฐ และประชาคมข่าวกรองต่างประเทศอย่างแน่นแฟ้น

3.3.2 การพัฒนาและฝึกพลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ เพื่อให้ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นทั้งปวงของกองทัพและหน่วยงานความมั่นคงได้รับการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพ ให้มีความพร้อม เพียงพอ และเป็นรูปธรรม ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโศปกรณ์รวมทั้งระบบบริหารจัดการในการป้องกันประเทศ และการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ตลอดจนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถระดมทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน ส่งผลให้สามารถปกป้องอธิปไตยและแก้ไขปัญหาความมั่นคงได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ โดยการจัดทำแผนพัฒนาและ

ผืนกกำลังทรัพยากรรวมถึงขีดความสามารถทั้งปวงของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาคน โครงสร้างกำลังรบและยุทธโศปกรณ์ ให้เหมาะสมเพียงพอและเป็นรูปธรรม สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบ และทุกระดับ ความรุนแรงยกระดับการฝึกพร้อมให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์ พร้อมนำไปปฏิบัติได้ กับสถานการณ์จริงเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มิให้เกิดข้อขัดแย้งหรือปัญหาเกี่ยวกับเขตแดนทางบกและอาณาเขตทางทะเล พร้อมทั้งมีกลไกแก้ไขปัญหาความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง ผ่านทางการเจรจาและมาตรการทางการทูต ตลอดไปจนถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ป้องกันประเทศ การพลังงานทหาร กิจการอวกาศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างหลักประกันให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะ ในอนาคต มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง สามารถแข่งขัน และลดการพึ่งพา หรือนำเข้าจากต่างประเทศ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศได้

3.3.3 การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการ ภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความพร้อมเผชิญกับสภาวะไม่ปกติ ภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบและทุกระดับ รวมทั้งภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง โดยพัฒนา ปรับปรุงนโยบาย แนวทาง ระบบ กลไกการบริหารจัดการ ตลอดถึงแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งปวง ให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีการฝึกพร้อมกันในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจริงจังจนสามารถปฏิบัติได้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกประเทศให้มี ประสิทธิภาพชัดเจนเป็นรูปธรรม ยกระดับการแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยีและ การฝึกอบรมให้ทุกส่วนรู้จักและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ อย่างแท้จริง สามารถสนับสนุน การบริหารจัดการได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ในระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น ตลอดถึงพัฒนาปรับปรุง กฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

3.4 การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึง องค์การภาครัฐ และที่มีใช้ภาครัฐ

เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับ ประเทศชาติ ภูมิภาค และโลกอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะ รองรับปัญหาร่วมกันได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.4.1 การเสริมสร้างและรักษาดุลยภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสันติสุข มั่นคง และสมดุลสำหรับทุกฝ่ายให้ทุกประเทศพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการ ประสานและปฏิบัติ ภารกิจต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุ่งแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างราบรื่นและ ยั่งยืน โดยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับ และทุกด้านกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศ มหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้าง ระบบกลไก มาตรการ ตลอดถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทยให้

สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ผลักดันการหารือทั้งแบบทวิภาคี และพหุภาคีในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจไปจนถึง ความตระหนักรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งลดความหวาดระแวงระหว่างกัน โดยอาศัย การแลกเปลี่ยน การเยือนในระดับต่าง ๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนทำให้ บรรยากาศการดำเนินการระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกชั้นตอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่นต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพอย่างแท้จริง

3.4.2 การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และ ร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ของประชาคมอาเซียน และความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างประชาชนในทุกมิติ และทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความ ร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและ ความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ประเทศสำคัญในภูมิภาคและนานาชาติทั่วโลก รวมทั้ง กรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่น ๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค ตลอดจนผลักดันและเผยแพร่การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา ให้เป็นที่เข้าใจและมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในภูมิภาค อันจะนำไปสู่การ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกันต่อไป

3.4.3 การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึง

องค์กรภาครัฐ และที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและโลก มีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม และยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการ และความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมาย และความตกลงระหว่าง ประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อ ประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อม พัฒนาคือร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึง ระหว่างมิตรประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพ ของสหประชาชาติ ให้นานาชาติตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังบวก หรือ อำนาจแบบนุ่มนวลของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ความนิยมวิถีไทย สินค้าไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ ทุกรูปแบบ ทุกระดับและทุกช่องทาง

3.5 การพัฒนาไกลไกลการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

เพื่อให้ไกลไกลสำคัญต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมและ สนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม มีการใช้หลักธรรมาภิบาลและ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพสามารถขจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติ

มิชอบอย่างจริงจังความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรองพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.5.1 การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความพร้อมรองรับปัญหาได้ทุกรูปแบบทุกระดับ และทุกช่วงเวลาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีเอกภาพ โดยเสริมสร้างพร้อมทั้งยกระดับกลไกหน่วยงาน เช่น กองทัพไทย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น และกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ผ่านทางการบูรณาการ ความร่วมมือและการปฏิบัติกับทุกภาคส่วนมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม พัฒนาการวางแผนและเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน กำหนดหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในทุกระดับ พร้อมฝึกอบรมรับปัญหา สัมมนาระดมความคิดเห็น ตลอดจนให้การสนับสนุนในทุกด้านอย่างต่อเนื่องจริงจัง ตั้งแต่ยามปกติหรือยามสงบ มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องตามหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับบริบทและความก้าวหน้าของยุคสมัย พร้อมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกันทั้งระบบ รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

3.5.2 การบริหารจัดการความมั่นคงให้อำนาจต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติสามารถขับเคลื่อนไปได้ตามแผน อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม และไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติโดยพัฒนาส่งเสริมการวางแผนคู่ขนานแบบบูรณาการ ให้สอดคล้องรองรับยุทธศาสตร์ชาติในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในทุกมิติอย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างผลกดันการบริหารจัดการตลอดถึงการบูรณาการการดำเนินการ ในทุกด้านให้ประสานสอดคล้องและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งครอบคลุมการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติในทุกมิติ อย่างยั่งยืน

3.5.3 การพัฒนากลไกและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เพื่อให้การดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เอกภาพ และเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด โดยให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพัฒนาและเสริมสร้างหน่วยงาน บุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหาร และการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งมีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย เหมาะสม เพียงพอ และคล่องตัว มีเอกภาพในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบดูแลปัญหาความมั่นคงทุกมิติในระดับนโยบาย พร้อมรองรับบริบทที่จะ เปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดอย่างแท้จริง

แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

1. ความเป็นมา

ในห้วงที่ผ่านมา ประเทศไทยจัดให้มีการเตรียมพร้อมของประเทศในการรับมือภัยคุกคามต่างๆ ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติและภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยกำหนดให้มีแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2517 แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นโยบายการเตรียมพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2548 และยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2557 – 2561) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อม ใน 3 ด้าน คือ ด้านสาธารณภัย ด้านภัยจากการสู้รบ และด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2560)

ในปัจจุบันและในอนาคตประเทศไทยมีแนวโน้มเผชิญกับภัยคุกคามที่มีความซับซ้อนครอบคลุม เชื่อมโยงหลายมิติส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการพัฒนา ปรับปรุงแผนที่เกี่ยวข้องกัน

1. ด้านสาธารณภัย คือ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้กำหนดแผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นหลักในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

2. ด้านภัยจากการสู้รบ คือ กระทรวงกลาโหมโดยกรมการสงครามกำลังกลาโหมได้กำหนดแผนฝึกกำลังและทรัพยากร เพื่อการป้องกันประเทศ เพื่อเป็นหลักในการป้องกันประเทศ

3. ภัยด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง อาทิ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางทะเล และปัญหาโรคอุบัติใหม่ รวมทั้งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ และศักยภาพในการป้องกันประเทศ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2560)

ยิ่งไปกว่านั้น การเตรียมความพร้อมของประเทศเพื่อรับมือกับภัยคุกคามยังต้องปฏิบัติตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 21 กรอบการดำเนินงานเซนได เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 ความตกลง อาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติ และการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน และกรอบความคิดริเริ่ม นั้น เช่นว่าด้วยการคุ้มครองผู้พลัดถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการทั้งในเรื่องความร่วมมือและการปรับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนและมาตรการให้สอดคล้องกับกรอบความร่วมมือดังกล่าวด้วย (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2560)

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในระดับนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความมั่นคง และรับผิดชอบโดยตรงในยุทธศาสตร์ การเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2557–2561) จึงได้มีการทบทวนยุทธศาสตร์ฯ ให้มีความก้าวทันต่อสถานการณ์ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยกำหนดเป็นแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งเป็นกรอบและทิศทางหลักของประเทศในการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดแผนงาน โครงการ งบประมาณรองรับ

ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้สามารถพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมของประเทศด้วยการฝึกกำลังทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยง ลดความสูญเสีย และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2560)

2. การดำเนินงานเตรียมพร้อมแห่งชาติที่ผ่านมา

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (2560) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2557 – 2561) ได้นำยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติในระดับกระทรวง และกรม โดยกำหนดให้มีโครงการสำคัญ (Flagship Project) ที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการด้านความมั่นคงภายใต้ นโยบายรัฐบาล 3 โครงการ คือ

1. โครงการพัฒนาระบบบัญชาการเหตุการณ์
2. โครงการจัดทำแผนรองรับและอำนวยความสะดวกของหน่วยงานด้านสาธารณสุข และการป้องกันประเทศ และ
3. โครงการเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ

พร้อมไปกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน รวมทั้งการบรรจุเนื้อหายุทธศาสตร์ฯ ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

ผลการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ ที่สำคัญ คือการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ (Crisis Management Exercise: C-MEX) ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นการฝึกซ้อมจัดการภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างบูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับการฝึกซ้อมของ หน่วยงานต่างๆ และส่งผลให้ทุกหน่วยงาน ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เข้าร่วมการฝึกฯ มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ และสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายของการฝึกฯ ได้อย่างครบถ้วน ตลอดจนนำไปพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการเตรียมพร้อมของประเทศให้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ยังประสบปัญหาการประสานงานของหน่วยงานในทุกระดับ ทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนกับภาคเอกชนและภาคประชาชน ที่ขาดการบูรณาการ แผนงาน/โครงการรองรับยุทธศาสตร์ฯ อย่างแท้จริงรวมทั้งหน่วยงานในระดับจังหวัดยังไม่สามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์รองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติที่เชื่อมโยงกันและเป็นการเฉพาะได้
2. ด้านกฎหมาย ยังพบปัญหาและอุปสรรคการบูรณาการกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่แตกต่างกันของหน่วยงานแต่ละระดับ ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติและ
3. ด้านงบประมาณ ยังพบปัญหาและอุปสรรคเรื่องระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานที่มีหลายขั้นตอน ทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้า รวมทั้งค่าของงบประมาณด้านการเตรียมพร้อมยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญไว้ในลำดับต้น

3. การประเมินสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบ และแนวโน้มของภัยคุกคามที่เกี่ยวข้องกับระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ

โลก ภูมิภาค และประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาภัยคุกคามที่มีลักษณะเชื่อมโยงและซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของมนุษยชาติในวงกว้าง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้น การจัดทำแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564) จึงให้ความสำคัญกับการประเมิน

สถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบ และแนวโน้มของภัยคุกคามที่เชื่อมโยงกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศและเกี่ยวข้องกับระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ, 2560) ดังนี้

3.1 ด้านสาธารณสุข

สถานการณ์ภาพรวม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศสุดโต่ง (Extreme Weather) ที่รุนแรงขึ้นและถี่ขึ้น ระดับน้ำทะเลของโลกสูงขึ้น และเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ เช่น เกิดภาวะหนาวจัดในฤดูหนาวและแล้งจัดในฤดูร้อน การเกิดพายุหมุน การกัดเซาะชายฝั่งทะเล น้ำป่าไหลหลาก การเกิดอุทกภัยขนาดใหญ่ ปัญหาดิน โคลนถล่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภัยพิบัติที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ อาทิ แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ ภูเขาไฟระเบิด ไฟป่าและหมอกควัน ซึ่งล้วนเป็นสาธารณสุขภัยที่มนุษยชาติจะต้องเผชิญในปัจจุบัน และมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต

ผลกระทบภาพรวม จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเสียหายในวงกว้างต่อสังคมและชุมชน ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณพบว่า อุณหภูมิจะเพิ่มขึ้น 1.1 – 6.4 องศาเซลเซียส ในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2563 ทำให้เกิดสภาวะอากาศแปรปรวน และสภาพอากาศเลวร้ายบ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สร้างความเสียหายต่อประเทศต่างๆ มูลค่าหลายพันล้านบาท และในเชิงคุณภาพพบว่าเกิดการขาดแคลนน้ำในบางภูมิภาค ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตทางการเกษตร ความเสียหายทางเศรษฐกิจมูลค่ามหาศาล การเสียชีวิตเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาทางจิตใจ การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตบางชนิด รวมทั้งการกลายพันธุ์และ แพร่กระจายของเชื้อโรคชนิดใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ที่สำคัญยังไม่สามารถคาดการณ์แน่ชัดได้ว่า แต่ละภูมิภาคบนโลกจะเกิดภัยแตกต่างกันอย่างไร ประเทศต่างๆ จึงต้องเข้ามาร่วมมือหามาตรการ ลดความเสี่ยง (Risk Reduction) การป้องกัน (Prevention) การบรรเทา (Mitigation) และการปรับตัว (Adaptation) ภายใต้กรอบการดำเนินการหลักที่สำคัญ ได้แก่

1. วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development)
2. กรอบอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)
3. กรอบการดำเนินงาน เซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030: SFDRR)
4. ปฏิญญากรุงเทพฯว่าด้วยการลดความเสี่ยง จากภัยพิบัติในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ. 2557 (The Bangkok Declaration on Disaster Risk Reduction in the Asia – Pacific 2014)
5. ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติ และการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) และ
6. วาระความมั่นคงทางสุขภาพของโลก (Global Health Security)

แนวโน้มภาพรวม จะมีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้โอกาสการเกิดสาธารณภัยอันเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงยังคงมีสูง นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ในปีพ.ศ. 2593 ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งเท่าตัว จากปัจจุบันที่มีประชากรอยู่ประมาณ 7,200 ล้านคน ซึ่งจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรตอบสนองความต้องการในการบริโภคที่ไร้ขีดจำกัดของมนุษย์ เป็นเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติเช่น การเพิ่มการแข่งขันทางทรัพยากรระหว่างประเทศ การอพยพของผู้คนจำนวนมากจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบหนักสุด ความท้าทายต่อการรวมตัวกันของประเทศสำคัญ เนื่องมาจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น และผลต่อเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดการสู้รบกันขึ้น รวมทั้งภัยพิบัติบางประการที่ไม่สามารถคาดเดาการเกิดได้ยังเป็นปัญหาที่ต้องมีการพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ให้รัดกุม และบริหารจัดการภัยตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และการฟื้นฟูเยียวยาหลังภัยพิบัติทั้งในเชิงกายภาพและจิตใจต่อไป

กรณีของประเทศไทย จากผลกระทบของสถานการณ์และแนวโน้มในภาพรวม ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับสาธารณภัย ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน จำนวนมหาศาลเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตในภาพรวม โดยเฉพาะจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ในปี พ.ศ. 2547 มีผู้เสียชีวิตจำนวนถึง 5,395 คน เหตุการณ์มหาอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2554 มีความเสียหายสูงถึง 1.44 ล้านล้านบาท สถานการณ์ ภัยแล้ง ในปี พ.ศ. 2556 มีความเสียหายสูงถึง 3 พันล้านบาท จึงทำให้เกิดการตื่นตัวในเชิง นโยบายของรัฐ ความตระหนักรู้อันสูงของสาธารณชน ระบบอาสาสมัคร ระบบการจัดการสาธารณภัยและการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศให้มีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้น ในขณะที่แนวโน้มสาธารณภัยระยะต่อไปจะมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ดังนั้น ระบบการจัดการสาธารณภัยจึง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาระบบการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการบูรณาการกันอย่างมีเอกภาพ พร้อมไปกับการพัฒนาองค์ความรู้การจัดการระบบฐานข้อมูลด้านสาธารณภัย และสร้างความตระหนักรู้ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการเตรียมพร้อมรับมือกับสาธารณภัย

3.2 ด้านภัยที่เกิดจากการสู้รบ

สถานการณ์ภาพรวม ถึงแม้สถานการณ์ภัยที่เกิดจากการสู้รบจะมีแนวโน้มลดลง แต่ก็ยังดำรงอยู่และมีความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางประวัติศาสตร์การเมือง สังคม วัฒนธรรม ความขัดแย้งด้านอาณาเขตแบบรัฐต่อรัฐ ทั้งด้านอาณาเขตทางบก การอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล และภูมิรัฐศาสตร์ อาทิ การพัฒนาด้านนิวเคลียร์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีการประกาศ “เขตแสดงตนเพื่อการป้องกันทางอากาศในทะเลจีนตะวันออก” (Air Defense Identification Zone: ADIZ) เหนือทะเลจีนตะวันออกของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ครอบคลุมพื้นที่พิพาท ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนและประเทศญี่ปุ่น กรณีหมู่เกาะเตียวหยู/เซนกากุและพื้นที่สถานี วิจัยของสาธารณรัฐเกาหลีความขัดแย้งกรณีการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลของหลายประเทศ ทำให้เกิดปัญหา

ข้อพิพาทและความขัดแย้งระหว่างประเทศที่สำคัญจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการผลิตอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

ผลกระทบภาพรวม ภัยที่เกิดจากการสู้รบจะทำให้เกิดผลกระทบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงทำให้มีผู้เสียชีวิตและความเสียหายต่อทรัพย์สิน เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งเกิดผู้ลี้ภัยจากสงครามและการสู้รบที่นำไปสู่การอพยพข้ามพรมแดนกลายเป็นปัญหาคนพลัดถิ่นที่ประเทศปลายทางต้องเผชิญกับปัญหามากขึ้น โดยอ้อมทำให้เกิดความระส่ำระสายทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมทางสังคมมีความโกลาหล เกิดปัญหา อาชญากรรมทางสังคม เศรษฐกิจหยุดชะงักจากการที่ประชาชนและนักลงทุนขาดความเชื่อมั่น เกิดภาวะยากจน และส่งผลกระทบต่อจิตใจในระยะยาว

แนวโน้มภาพรวม ภูมิภาคและโลกยังเผชิญกับปัจจัยที่นำไปสู่การสู้รบได้ อาทิ การผลิตและสะสมอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง การจัดหาอาวุธเพื่อแสดงแสนยานุภาพทางทหารในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละประเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การแข่งขันและการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในแต่ละภูมิภาคของโลก ความขัดกันของความเชื่อและลัทธิอุดมการณ์ อย่างไรก็ตามแนวโน้มภัยจากการสู้รบยังมีอัตราการเกิดต่ำ แต่มีความเสี่ยงสูงจึงเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถวางใจได้

กรณีของประเทศไทย ปัจจัยเสี่ยงที่เป็นเหตุของความขัดแย้งนำไปสู่ภัยจากการสู้รบที่สำคัญ คือ ปัญหาข้อพิพาททางเขตแดนหลายพื้นที่กับประเทศรอบบ้าน มีโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งและการกระทบกระทั่งได้ที่ผ่านมาเกิดการสู้รบบ้างแต่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการใช้หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข้อกฎหมาย หลักมนุษยธรรม และการประนีประนอม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาผู้พลัดถิ่นภัยจากการสู้รบจากประเทศรอบบ้าน

3.3 ด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง

สถานการณ์ภาพรวม สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์และเข้าสู่โลกดิจิทัลเกิดปรากฏการณ์ของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลาย ซับซ้อนข้ามพรมแดนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมทั้งตัวแสดงที่เป็นรัฐและมีไคร้รัฐ อาทิ การแพร่ขยายของอาวุธทำลายล้างสูง เครือข่ายการก่อการร้ายสากล องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติการก่อวินาศกรรม การก่อจลาจล ความมั่นคงทางทะเล ความมั่นคงทางไซเบอร์ความมั่นคงทางอวกาศ ความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการโจรกรรมข้อมูลทางการเงินการธนาคาร และข้อมูลหน่วยงานราชการ การเผชิญกับโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่เป็น ความท้าทายต่อการพัฒนาวิธีการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ การผลิตยา หรือวัคซีน เพื่อค้นหา ป้องกัน ควบคุม และรักษาโรครวมไปถึงภัยคุกคามอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ความมั่นคงในหลายมิติ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

ผลกระทบภาพรวม ปัญหาวิกฤตการณ์ความมั่นคงที่เกิดจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในทุกระดับ โดยตรงทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพการดำรงชีวิตที่เป็นปกติของประชาชน โดยอ้อมทำให้เกิดภาวะของความหวาดระแวง ความรู้สึกไม่มั่นคง การสูญเสียความเชื่อมั่นของทุกภาคส่วน ตลอดจนความถดถอยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของโลก

แนวโน้มภาพรวม ปัญหาที่เกิดจากวิกฤตการณ์ความมั่นคงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณและมีรูปแบบที่ซับซ้อน หลากหลาย โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ที่เกิดจากการก่อการร้ายและการก่อวินาศกรรมในลักษณะ เครือข่ายปฏิบัติการ ข้ามพรมแดน และโรคอุบัติใหม่ ผสมกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จะยิ่งทำให้วิกฤตการณ์ความมั่นคงแพร่กระจาย อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ซับซ้อน และยากต่อการติดตามแก้ไขปัญหา

กรณีของประเทศไทย กำลังเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่น่าไปสู่ วิกฤตการณ์ความมั่นคงในหลายเรื่อง ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น ความรุนแรงที่เกิดจากการก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย การโจมตีทางไซเบอร์การค้ามนุษย์ปัญหาแรงงานต่างด้าว การค้ายาเสพติด การฟอกเงิน โรคอุบัติใหม่ และความเห็นต่างทางการเมืองที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง เป็นต้น โดยที่สภาพภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางคมนาคม ทั้งทางบก ทางเรือและ ทางอากาศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงต่อการเป็นประเทศ ทางผ่าน การเป็นแหล่งซ่องสุม แหล่งพักพิงหรือเป็นฐานสั่งการของอาชญากร เพื่อกระทำความผิด ในประเทศอื่น

4. กรอบแนวคิด

จากผลการดำเนินงานการเตรียมพร้อมแห่งชาติที่ผ่านมา การประเมินสถานการณ์ และปัญหาของระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติชี้ให้เห็นว่า ให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิด เพื่อเป็นทิศทางหลักในการดำเนินงานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการเตรียมพร้อมแห่งชาติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณมีระบบ ภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี เพื่อเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา ให้พร้อมรองรับผลกระทบและแนวโน้มของภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างทันทั่วทั้งที่และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2560) ดังนี้

4.1 การจัดการระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติต้องใช้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์

4.2 การผนึกกำลังทุกภาคส่วน เพื่อการเตรียมพร้อมแห่งชาติในลักษณะประชารัฐ ที่มีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

4.3 การเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการเตรียมพร้อมแห่งชาติทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายในกรอบประชาคมอาเซียน และ กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

4.4 การจัดการความเสี่ยงด้วยการเตรียมพร้อมของชาติ ตั้งแต่ในภาวะปกติโดยมี การป้องกัน รับมือ และลดผลกระทบจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ

4.5 การดำเนินแผนฯ ภายใต้กลไกที่ประสาน สอดคล้อง บูรณาการ และส่งเสริมกัน อย่างมีเอกภาพ ทันทั่วทั้งที่และยั่งยืน

5. แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564)

5.1 วิสัยทัศน์ “ระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติที่ทุกภาคส่วน ตระหนัก เชื่อมมั่น พร้อมรับมือและจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างบูรณาการ”

5.2 วัตถุประสงค์

5.2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้เป็นทิศทางและแนวทางหลักในการเผชิญกับภาวะไม่ปกติและจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการจากการเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ

5.2.2 เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ภูมิคุ้มกัน และศักยภาพของทุกภาคส่วนให้มีความตระหนัก และมีความเข้มแข็ง พร้อมสนับสนุนการเตรียมพร้อมของชาติร่วมกันในลักษณะประชารัฐ

5.2.3 เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคาม

5.2.4 เพื่อให้การบริหารจัดการแผนเกิดการบูรณาการและผนึกกำลังทุกภาคส่วนในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์อย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ

5.3 เป้าหมาย

ทุกภาคส่วนมีความตระหนักเชื่อมั่นมีภูมิคุ้มกันและพร้อมเข้ามาผนึกกำลังในการป้องกัน (Prevention) การเตรียมพร้อม (Preparedness) การบริหารจัดการ ขณะเกิดเหตุ (Response) การฟื้นฟู (Recovery) การลดผลกระทบ (Mitigation) การปรับตัว (Adaptation) และการลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ (Threat Risk Reduction) ภายใต้การบริหารจัดการเชิงรุกแบบเบ็ดเสร็จ (Proactive Comprehensive Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ, 2560)

5.4 ประเด็นยุทธศาสตร์

เพื่อให้ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติไว้ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ

การพัฒนาศักยภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้พร้อมเผชิญกับภาวะไม่ปกติและจัดการ ความเสี่ยงอย่างบูรณาการ

การเสริมสร้างความเชื่อมั่น ภูมิคุ้มกัน และศักยภาพของทุกภาคส่วน ให้มีความตระหนักและความเข้มแข็งร่วมกันในลักษณะประชารัฐ

การเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคาม และ

การบริหารจัดการแผนมีการบูรณาการและผนึกกำลัง ในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ, 2560)

5.4.1 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้พร้อมเผชิญกับภาวะไม่ปกติและจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการ

5.4.1.1 เป้าประสงค์

1. หน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

2. หน่วยงานระดับส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมีการเตรียมพร้อมข้อมูล ทรัพยากร และบัญชีบุคลากรภาครัฐ อาสาสมัครที่สอดคล้องกับประเภทของภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อใช้ระโยชน์ร่วมกัน

3. การพัฒนาแนวทางบูรณาการฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูล ความมั่นคง เพื่อการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบคลังข้อมูลสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อให้สามารถใช้สนับสนุนการอำนวยความสะดวกและประสานการบริหารจัดการภัย และสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันของหลายหน่วยงาน

4. การมีหลักสูตรและคู่มือสำหรับหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้พร้อมเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัย

5. หน่วยงานระดับกระทรวง กรม จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการฝึกอบรมและฝึกซ้อมภายใน และระหว่างหน่วยงาน เพื่อเตรียมพร้อมรับมือ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชน

5.4.1.2 ตัวชี้วัด (5 ข้อ)

1. จำนวนหน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น กำหนดแผน แผนงาน โครงการ และงบประมาณ รองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติอย่างชัดเจน

2. จำนวนหน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น มีการเตรียมพร้อมข้อมูล ทรัพยากร และบัญชีบุคลากรภาครัฐ อาสาสมัครที่สอดคล้องกับประเภทของภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3. ความถี่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาแลกเปลี่ยนและปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยในการบูรณาการฐานข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลความมั่นคง เพื่อการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบคลังข้อมูลสาธารณสุขแห่งชาติ

4. จำนวนหน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น กำหนดหลักสูตรและคู่มือในการเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ

5. ระดับความสำเร็จของการบูรณาการการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติระหว่างหน่วยงานหลักภายใต้แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

5.4.1.3 กลยุทธ์

1. พัฒนา ทบทวน และปรับปรุง นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน ฉุกเฉิน แผนเผชิญเหตุ แนวทางปฏิบัติ หลักสูตร และคู่มือให้พร้อมเผชิญกับภาวะไม่ปกติ และจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการ โดยกำหนดเรื่องการลดความเสี่ยง การป้องกันการลดผลกระทบ การตอบสนอง และการฟื้นฟูเยียวยาทางกายภาพและจิตใจให้สามารถประสานแผนการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และภายหลังเกิดเหตุ รวมทั้งให้หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบแผนการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) แผนเตรียมพร้อมภายใต้แผนผังกำลังและทรัพยากร เพื่อการป้องกันประเทศตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้ประสานและจัดเตรียมทรัพยากร เครื่องมือ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ บุคลากร ให้พร้อมเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบที่เกิดขึ้น

2. พัฒนาและเชื่อมโยงระบบการแจ้งเตือน ฝึกระวัง ทั้งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ โดยจัดระบบการแจ้งเตือนฝึกระวังของคนและชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยพื้นที่ชายแดน ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ พื้นที่ในเขตเมืองใหญ่ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ ตลอดจนทำการทดสอบระบบการแจ้งเตือนและระบบการฝึกระวังภัย โดยนำความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาสนับสนุน

3. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการสื่อสารกลางของประเทศ ทั้งระบบ การสื่อสารหลักและสื่อสารสำรอง โดยมีฐานข้อมูลและบัญชีทรัพยากรด้านการสื่อสาร กำหนดเลขหมายฉุกเฉินเลขหมายเดียวทั่วประเทศ (Emergency Call Number) รวมทั้งสนับสนุนการใช้ความถี่วิทยุกลางในกรณีประเทศเกิดวิกฤตการณ์ เพื่อให้สามารถใช้ได้ในทุกสถานการณ์อย่างทันทีทันใดโดยเฉพาะสำหรับผู้บริหารประเทศ และหัวหน้าหน่วยงานระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการประสานสั่งการทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และภายหลังเกิดเหตุ

4. พัฒนาและเสริมสร้างการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์และการจัดการข่าวสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และระงับข่าวลือ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน ตั้งแต่ในภาวะปกติเพื่อให้ประชาชนสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น สถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยความมั่นคงและสาธารณสุข รวมทั้งจัดให้มีระบบข้อมูลร่วม (Joint Information System) และศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center: JIC) ที่สอดคล้องกับแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ส่วนงานการประชาสัมพันธ์และการจัดการข้อมูลข่าวสาร

5. ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนให้หน่วยงานรัฐ เอกชน และทุกภาคส่วนสนธิกำลังระหว่างหน่วยงานตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐให้มีการจัดเตรียมหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจ เพื่อให้พร้อมเผชิญสถานการณ์และให้ความช่วยเหลือ หน่วยงานและผู้ประสบภัยได้อย่างทันที่ทันทีในแต่ละประเภทภัยและแต่ละระดับความรุนแรงของภัย เช่น ชุดเผชิญเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Response Team: ERT) ทีมกู้ภัย สารเคมีและวัตถุอันตราย (HazMat Team) หน่วยทำลายล้างวัตถุระเบิด (ทลร.) (Explosive Ordnance Disposal: EOD) ชุดปฏิบัติการฉุกเฉินทางการแพทย์ระดับตติยภูมิ (Medical Emergency Response Team: MERT) ชุดแพทย์สนาม หน่วยโรงพยาบาลสนาม รถครัวสนาม หน่วยพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ชุดควบคุมฝูงชน ชุดรักษาความสงบเรียบร้อย และควบคุมเส้นทางการจราจรในภาวะไม่ปกติข้อมูลดาวเทียมและภูมิสารสนเทศ เป็นต้น

6. สนับสนุนการนำศักยภาพของกองทัพในยามปกติเข้ามาสนับสนุนภารกิจนอกเหนือจากสงคราม (Military Operation other than War) โดยเฉพาะการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ โดยจัดเตรียม ทรัพยากรและกำลังพลให้มีความเหมาะสมโดยไม่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติการกิจตามแผนป้องกันประเทศ

7. พัฒนาและสนับสนุนการบูรณาการฐานข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลความมั่นคง เพื่อการเตรียมพร้อมแห่งชาติ เพื่อให้มีฐานข้อมูลกลางรองรับการบริหารจัดการภัยคุกคามทุกรูปแบบในการสนับสนุนการดำเนินงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมให้มีการ

จัดทำบันทึกความตกลงความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลความมั่นคง เพื่อการเตรียมพร้อมแห่งชาติ รวมทั้งสนับสนุนคลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อให้เป็นช่องทางการประสานติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณภัย

8. พัฒนาและส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมแห่งชาติในสถาบันการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรและคู่มือสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยจัดการประชุม อบรม สัมมนาและกิจกรรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประสานการทำงานร่วมกัน โดยพร้อมผนึกกำลังในการลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ ตั้งแต่ก่อนเกิด ขณะเกิด และภายหลังเกิดเหตุ

9. ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมและการฝึกซ้อมในการทดสอบแผนแนวทางปฏิบัติของระบบบัญชาการเหตุการณ์ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงาน ภาคสนาม เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ในแต่ละสถานการณ์จำลอง ผู้บริหารระดับสูงได้ให้ความสำคัญและเข้าร่วมการฝึกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติที่ต้องมีการบูรณาการแผน ด้านความมั่นคงและสาธารณภัยอย่างสม่ำเสมอ ทั้งภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ระดับกระทรวง/กรม และระดับชาติ โดยจัดทำหลักสูตร คู่มือการฝึก (คู่มือกลาง คู่มือระดับจังหวัด คู่มือระดับชุมชนท้องถิ่น) และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน

5.4.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเชื่อมั่น ภูมิคุ้มกัน และศักยภาพของทุกภาคส่วนให้มีความตระหนักรู้และความเข้มแข็งร่วมกันในลักษณะประชารัฐ

5.4.2.1 เป้าประสงค์

1. การทำงานเชิงบูรณาการในลักษณะประชารัฐที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมและทำงานร่วมกัน เพื่อจัดการความเสี่ยง การป้องกัน ลดผลกระทบ และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามทุกรูปแบบ

2. ทุกภาคส่วนมีความเชื่อมั่นในระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง (Security Mind) และจิตสำนึกด้านความปลอดภัย (Safety Mind)

3. ผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชนมีความรู้ความตระหนักรู้ และความเข้าใจในระบบการเฝ้าระวัง การแจ้งเตือน และการบัญชาการเหตุการณ์จากภัยคุกคามทุกรูปแบบ

4. ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทุกระดับสามารถเข้าถึงข้อมูลทรัพยากรและข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมและลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างทันท่วงที

5.4.2.2 ตัวชี้วัด

1. จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแผนงานในการทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ สมาคม มูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรสาธารณกุศล ในการจัดการความเสี่ยง และเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

2. จำนวนของผู้เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมพร้อมแห่งชาติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง จิตสำนึก ด้านความปลอดภัย

3. ระดับความรู้ ความตระหนัก และความเข้าใจในระบบ การเฝ้าระวัง การแจ้งเตือนและการบัญชาการเหตุการณ์จากภัยคุกคามทุกรูปแบบของผู้บริหาร และบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน

4. จำนวนของช่องทางการประชาสัมพันธ์และการกระจายข้อมูลด้านการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทุกระดับ

5.4.2.3 กลยุทธ์

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อเตรียมพร้อมและลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบในลักษณะประชารัฐที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนบริหารจัดการ ตลอดจนพัฒนาและขยายเครือข่ายความร่วมมือและกลไกการประสานงานขับเคลื่อนความร่วมมือที่มีความเชื่อมั่นต่อกันในทุกระดับ

2. สนับสนุนให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติของชุมชน ตำบล หรือกองทุนเพื่อเฝ้าระวังสาธารณภัยและภัยความมั่นคง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ทุกภาคส่วนมีความเชื่อมั่นในการเผชิญกับภัยที่เกิดขึ้น

3. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ การตระหนักรู้ จิตสำนึกด้านความมั่นคง (Security Mind) และจิตสำนึกด้านความปลอดภัย (Safety Mind) ของทุกภาคส่วน โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน ภาคการเมือง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมอย่างต่อเนื่อง

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมให้ผู้บริหารและบุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น บุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล ตลอดจนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ชุดไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) หมู่บ้านยามชายแดน สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) อาสาสมัครสาธารณสุขกำลังพลสำรอง และอื่นๆ ให้มีความรู้ความตระหนัก และความเข้าใจในระบบการเฝ้าระวัง การแจ้งเตือนและการบัญชาการเหตุการณ์จากภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการกระจายข้อมูลข่าวสารด้านการเตรียมพร้อมแห่งชาติที่หลากหลาย โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทุกระดับสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันที่และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลสาธารณภัยระดับอำเภอและจังหวัด ในลักษณะของการมีศูนย์กลางการเตือนภัยระดับพื้นที่ การจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่หลบภัย พื้นที่อพยพ แผนอพยพทางบกและแผนอพยพทางทะเล

5.4.3 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความร่วมมือการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคามกับต่างประเทศ

5.4.3.1 เป้าประสงค์

1. ประเทศไทยมีความร่วมมือกับต่างประเทศในด้านการบริหารจัดการข้อมูล บัญชีทรัพยากร บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ
2. ประเทศไทยมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง
3. ประเทศไทยมีการฝึกซ้อมเพื่อรับมือภัยคุกคามกับต่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

5.4.3.2 ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของแผนงาน/โครงการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีความร่วมมือกับต่างประเทศในด้านการบริหารจัดการข้อมูล บัญชีทรัพยากร บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ
2. ร้อยละของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์กับต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง
3. จำนวนการฝึกซ้อมเพื่อรับมือภัยคุกคามระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ ไม่น้อยกว่าปีละ 2 ครั้ง

5.4.3.3 กลยุทธ์

1. ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือ เพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมกับต่างประเทศภายใต้กลไกความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ประชาคมอาเซียน ASEAN+3 ASEAN+6 และกลุ่มภูมิภาคอื่น ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเอเชีย อาทิ กรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defense Ministers Meeting: ADMM) ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) ศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (Asean Center of Military Medicine: ACMM) เพื่อเพิ่มศักยภาพและการสนับสนุนจากมิตรประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures: CBMs) และการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy: PD)
2. เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือการเตรียมพร้อมด้านสาธารณสุขในทุกระดับกับต่างประเทศ อาทิ ศูนย์ประสานงานอาเซียนเพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติ (AHA Centre) ประชาคมอาเซียน และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งจัดส่งความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมกรณีเกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ โดยความเห็นชอบจากรัฐบาล

3. เสริมสร้างความร่วมมือการเตรียมพร้อมด้านภัยที่เกิดจากการสู้รบกับต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย ความมั่นคงแห่งชาติและแผนป้องกันประเทศบนพื้นฐานการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

4. เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือการเตรียมพร้อมด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคงกับต่างประเทศ อาทิการก่อวินาศกรรม การก่อการร้าย ภัยความมั่นคงทางไซเบอร์ ภัยความมั่นคงทางอวกาศ โรคติดต่ออุบัติใหม่ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย ความมั่นคงแห่งชาติและแผนความมั่นคงเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้อง

5. พัฒนาและจัดทำแผนเตรียมพร้อมอพยพคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศ กรณีเกิดวิกฤติภัยคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยประสานความร่วมมือและแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนอากาศยานจากกระทรวงกลาโหม และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการอพยพคนไทยในต่างประเทศ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์กับต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาความร่วมมือทางวิชาการ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การสัมมนา ฝึกอบรม การเสริมสร้างทักษะ เทคนิค และความเชี่ยวชาญ

7. ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือการฝึกซ้อมเพื่อรับมือภัยคุกคามกับต่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี อาทิ ASEAN Regional Disaster Emergency Response Simulation Exercises (ARDEX) ASEAN Regional Forum Disaster Relief Exercise (ARF Dire) รวมทั้งการฝึกซ้อมภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

5.4.4 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการแผนมีการบูรณาการและผนึกกำลังในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์

5.4.4.1 เป้าประสงค์

1. การมีระบบบริหารจัดการแผนเชิงบูรณาการ และผนึกกำลังในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ให้สามารถป้องกันและแก้ปัญหาภัยคุกคามทุกรูปแบบ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจระบบบัญชาการเหตุการณ์และสามารถบัญชาการเหตุการณ์ในแต่ละระดับความรุนแรงของแต่ละประเภทภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หน่วยงานระดับกระทรวง/กรม จัดทำแผนรองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติในแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานอย่างชัดเจน

4. จังหวัดมีการกำหนดประเด็นแผนเตรียมพร้อมของจังหวัด ภายใต้กรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติไว้ในยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด และมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ/งบประมาณ ที่มีการบูรณาการ ประสานสอดคล้อง กับแผนระดับท้องถิ่น

5.4.4.2 ตัวชี้วัด

1. ระดับการยอมรับต่อระบบบริหารจัดการแผนของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในกรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

2. ร้อยละของเจ้าหน้าที่รัฐของหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการภัยคุกคามในกรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติที่ผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับความรุนแรงของแต่ละประเภทภัย และนำไปทดสอบใช้ในการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ

3. จำนวนของหน่วยงานระดับกระทรวง/กรม ได้จัดทำทบทวนปรับปรุงและพัฒนา แผนงาน/โครงการ ในแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานรองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

4. ร้อยละของจังหวัดที่ได้มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมของจังหวัดภายใต้กรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติไว้ในยุทธศาสตร์จังหวัด/ กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัดซึ่งมีแผนงาน/โครงการ/งบประมาณ รองรับและบูรณาการ ประสานสอดคล้องกับแผนระดับท้องถิ่น

5.4.4.3 กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบ การเตรียมพร้อมแห่งชาติ ทั้งเรื่องนโยบาย/ยุทธศาสตร์/แผน แนวทาง มาตรการ กลไก ทรัพยากรการบริหารและบุคคล ระบบงบประมาณ โดยให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นหน่วยงานอำนวยการ ประสานติดตาม ประเมินผล รวมทั้งให้มีการทบทวนแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติตามห้วงเวลาที่เหมาะสม

2. ส่งเสริมและพัฒนาคู่มือประสานการปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและเผชิญภัยแต่ละประเภท โดยให้หน่วยงานของรัฐได้จัดทำคู่มือการประสานงาน และแนวทางปฏิบัติสำหรับภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย

3. สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในกรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ นำแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยจัดทำแผนงาน/โครงการ และงบประมาณตามภารกิจของหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมให้สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้วางแนวทางหลักเกณฑ์และสัดส่วนงบประมาณ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อสนับสนุนระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ

4. สนับสนุนและส่งเสริมการฝึกกำลังร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ โดยให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้มีการจัดทำแผน แนวทาง และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) ร่วมกันในการเตรียมพร้อม เพื่อเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ

5. สนับสนุนการบริหารสถานการณ์ โดยให้ทุกหน่วยงาน สนับสนุนการทำงานของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กองอำนวยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยกลาง และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ (อำเภอ/เขต/จังหวัด/กทม.) ตั้งแต่ในภาวะปกติ เพื่อให้พร้อมแปรสภาพเป็นศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เมื่อเกิดสาธารณภัย และสามารถปรับใช้ในภารกิจ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ระดมสรรพกำลังกระทรวงกลาโหมและศูนย์บัญชาการทางทหาร กรณีภัยจากการสู้รบและสงครามตามที่มีฝ่ายทหารร้องขอ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตร คู่มือที่เกี่ยวข้องกับระบบบัญชาการเหตุการณ์และการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐของหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการภัยคุกคามในกรอบแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ทดสอบในการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ

7. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติให้หน่วยงานของรัฐได้นำไปจัดทำ ทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาแผนงาน/โครงการในแผนปฏิบัติการราชการของหน่วยงาน รองรับแผนฯ โดยให้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

8. เตรียมพร้อมเพื่อเผชิญกับสาธารณภัย โดยให้ยึดถือแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเป็นแผนหลัก ส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐจัดทำและพัฒนาแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และแผนที่เสี่ยงภัยที่เกี่ยวข้องกับงานความมั่นคง

9. เตรียมพร้อมเพื่อเผชิญภัยจากการสู้รบ โดยให้ยึดถือแผนป้องกันประเทศเป็นแผนหลัก มีแผนฝึกกำลังและทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ รวมทั้งแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถระดมสรรพกำลังของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างศักยภาพของชาติในการป้องกันประเทศ

10. เตรียมพร้อมเพื่อเผชิญวิกฤตการณ์ความมั่นคงโดยให้ยึดถือยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้าย ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมข้ามชาตินโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติรวมไปถึงนโยบาย/ ยุทธศาสตร์/แผนที่เกี่ยวข้องเป็นแผนหลักสนับสนุนการดำเนินงาน

11. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรมหาชนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคได้มีการกำหนดแผนหรือแนวทางดำเนินการแผนบริหารธุรกิจต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ในขณะเกิดภาวะไม่ปกติ

12. ส่งเสริมและสนับสนุนการบูรณาการแผนระดับพื้นที่ โดยกำหนดประเด็นแผนเตรียมพร้อมของจังหวัดภายใต้แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติไว้ในยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และให้จัดทำแผนงาน/โครงการ/งบประมาณรองรับโดยบูรณาการกับแผนระดับท้องถิ่นที่ครอบคลุมระบบการแจ้งเตือนภัย การจัดทำบัญชีทรัพยากร และแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

6.1 รัฐบาลส่งสัญญาณอย่างชัดเจนและต่อเนื่องในการให้ความสำคัญกับระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติโดยประกาศเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติในลักษณะประชารัฐและส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการป้องกันจัดการความเสี่ยง ลดผลกระทบ แก้ไข และฟื้นฟูความเสียหายจากภัยคุกคาม

ทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดการผนึกกำลังของคนในชาติให้มีความเชื่อมั่น มีภูมิคุ้มกัน และมีศักยภาพ ในการเผชิญกับภัยคุกคามได้อย่างมั่นคง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2560)

6.2 การมีแผนรองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยประสานเชื่อมโยงในทุกระดับ ตั้งแต่แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการของกระทรวง/กรม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาหมู่บ้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2560)

6.3 การมีความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมกับต่างประเทศอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง โดยมีการศึกษาวิจัยทางวิชาการ การอบรม การแลกเปลี่ยน และการเสริมสร้างภาคี เครือข่าย เพื่อบูรณาการฐานข้อมูลและบัญชีทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมพร้อมรับมือ ภัยคุกคามที่มีแนวโน้มความเสี่ยงร่วมกันระหว่างประเทศไทย ประเทศเพื่อนบ้านและประชาคม อาเซียนให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงาน สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2560)

6.4 ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาชนให้การยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ ในลักษณะของภาคีเครือข่ายที่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์และระดับปฏิบัติอย่างกว้างขวางและหลากหลาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2560)

แผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม

1. ภัยทางอากาศ ปัจจุบันภัยทางอากาศได้ทวีความรวดเร็วและรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่าง มีอาจจะเปรียบเทียบกับภัยทางอากาศจากอากาศยานที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก ด้วยการที่นักบิน หย่อนระเบิดลูกเล็ก ๆ ลงมาจากห้องนักบินเมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการ โจมตีทางอากาศปัจจุบันก็ได้จำกัดอยู่แต่เพียงเป้าหมายทางยุทธวิธี และทางยุทธศาสตร์ในยุทธบริเวณ เท่านั้น โดยได้ขยายไปถึงเขตภายในและแนวหลังพื้นที่การรบ หรือยุทธบริเวณอีกด้วย และยังมีได้เกิด จากอากาศยาน หรือเครื่องบินรบแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นจากพาหนะหรืออาวุธที่ไม่มี พลประจำการอยู่ด้วย อาทิเช่น อาวุธปล่อยต่าง ๆ รวมทั้งอากาศยานไร้คนขับ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ มีสมรรถนะและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและอำนาจการทำลายล้างสูงเป็นอย่างยิ่งยากต่อการตรวจจับ แจ้งเตือน การสกัดกั้นและทำลายเป็นอย่างยิ่ง (กองทัพอากาศ, 2560)

2. การป้องกันภัยทางอากาศ การป้องกันภัยทางอากาศ หมายถึง มาตรการที่ใช้ในการ ปฏิบัติการทั้งปวงที่จำเป็น เพื่อขจัดลบล้าง ทำลาย หรือลดประสิทธิภาพในการปฏิบัติการโจมตีทาง อากาศของข้าศึกทั้งนี้ ภายหลังจากที่อากาศยานหรืออาวุธนำวิถีอาวุธปล่อย หรือขีปนาวุธของข้าศึกได้ขึ้น สู่อากาศแล้ว (กองทัพอากาศ, 2560)

3. ภารกิจการป้องกันภัยทางอากาศ ภารกิจการป้องกันภัยทางอากาศ คือ มาตรการ ทั้งปวงที่ใช้ในการปฏิบัติการ เพื่อทำลายลบล้าง หรือลดประสิทธิผลการโจมตี รวมทั้งการปฏิบัติการ เพื่อทำการเฝ้าตรวจอากาศยานหรือ ขีปนาวุธข้าศึกภายหลังจากที่ขึ้นสู่อากาศแล้ว (กองทัพอากาศ, 2560)

4. พันธกิจมูลฐานของการป้องกันภัยทางอากาศ การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศ ที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีเปลี่ยนแปลงในพันธกิจของการป้องกันซึ่งมีอยู่ด้วยกัน

4 ประการ คือ การค้นหา การพิสูจน์ฝ่าย การสกัดกั้น และการทำลาย เพียงแต่การปฏิบัติต่าง ๆ จะมีความยุ่งยากยิ่งขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีในการพัฒนาอากาศยานสมัยใหม่ ทั้งในด้านความเร็ว ความสูง และขีดความสามารถของ อาวุธประจำอากาศยาน (กองทัพอากาศ, 2560)

4.1 การค้นหา เป็นพันธกิจประการแรกที่จะต้องปฏิบัติโดยการค้นหาเป้าหมายในอากาศ ตั้งแต่ระยะไกลด้วยเครื่องมือค้นหาเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ เรดาร์ชนิดต่าง ๆ แต่เรดาร์ก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น ไม่สามารถตรวจค้นอากาศยานที่บินต่ำ หรือลัดเลาะตามภูมิประเทศ หรืออากาศยานที่บินสูงมาก ๆ ได้ และบางที่ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของบรรยากาศ อาจทำให้ไม่สามารถตรวจค้นอากาศยานได้จึงอาจจำเป็นต้องค้นหาเป้าหมายด้วยวิธี

4.2 การพิสูจน์ฝ่าย เมื่อตรวจพบเป้าหมายจะต้องทำการพิสูจน์ฝ่ายทันที การพิสูจน์ฝ่ายเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของหน่วยป้องกันภัยทางอากาศ และจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการพิสูจน์ฝ่ายเพื่อป้องกันมิให้ทำการยิงต่ออากาศยานฝ่ายเดียวกัน วิธีที่ใช้ในการพิสูจน์ฝ่าย ได้แก่ แผนการบิน วิธีบินที่กำหนดไว้ล่วงหน้า วิจัย การพิสูจน์ฝ่ายด้วยสายตา และวิธีพิสูจน์ฝ่ายด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (IFF)

4.3 การสกัดกั้น ภายหลังจากที่ได้ทราบข่าวการเข้ามาของอากาศยานข้าศึกผ่านทางระบบการป้องกันภัยทางอากาศ และได้รับคำสั่งให้เข้าทำการสกัดกั้นเครื่องบินข้าศึกแล้ว บ.ขับไล่สกัดกั้นที่เตรียมพร้อมอยู่ก็จะเข้าทำการสกัดกั้น และทำลายอากาศยานข้าศึกทันทีหรือเมื่อสั่ง ในส่วนของอาวุธต่อสู้อากาศยานก็จะเตรียมการยิงเมื่อเป้าหมาย บ.ข้าศึกหลุดรอดจาก บ.ขับไล่สกัดกั้นเข้ามายังจุดหรือ ต่าบลที่รับผิดชอบ ในการป้องกัน

4.4 การทำลาย อาวุธต่อสู้อากาศยานโดยเฉพาะ ปตอ. สมัยก่อนมีผลคาดคะเนในการสังหารต่ำ จึงจะต้องทำการยิงให้ลูกกระสุนถูกส่วนสำคัญของอากาศยานจึงจะสามารถทำลายอากาศยานได้ อาวุธที่มีหัวรบขนาดใหญ่และระเบิดใกล้เป้าหมายจึงย่อมมีโอกาสที่จะทำลายเป้าหมายได้ในส่วนของ ปตอ.ระบบอัตโนมัติจะอาศัยปริมาตรการยิงจำนวนมากไปยังเป้าหมาย ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพในการสังหารสูงขึ้น จรวดต่อสู้อากาศยานปัจจุบันมีความแม่นยำ และมีสมรรถนะอำนาจการทำลายสูงขึ้น สำหรับ บ.ขับไล่สกัดกั้น ผลคาดคะเนในการสังหารย่อมขึ้นอยู่กับยุทธวิธีในการบินสมรรถนะของเครื่องบินและระบบอาวุธที่ติดตั้งใช้งานกับเครื่องบิน

วิเคราะห์ขีดความสามารถของหน่วยในระบบป้องกันภัยทางอากาศ

1. กำลังทางอากาศและกำลังทางภาคพื้นของฝ่ายตรงข้ามไม่เป็นภัยคุกคามต่อปฏิบัติการของฝ่ายเรา

2. สามารถป้องกันที่ตั้งทางทหารและพลเรือน ตลอดจนพื้นที่สำคัญของฝ่ายเราให้ปลอดภัยจากการคุกคามของฝ่ายตรงข้าม

3. กำลังทางอากาศของฝ่ายเราสามารถปฏิบัติการกิจได้

วิธีและแบบของการป้องกันภัยทางอากาศ

1. **วิธีการป้องกันภัยทางอากาศ** จำแนกออกได้เป็น 2 วิธี (กองทัพอากาศ, 2560) คือ

1.1 การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรุก (Active Air Defense) เป็นการกระทำโดยตรงในการปฏิบัติการทางอากาศ เพื่อทำลายหรือลดประสิทธิภาพการโจมตีทางอากาศของข้าศึก

ด้วยการใช้ บ.โจมตีหรือขับไล่สกัดกั้น ระบบอาวุธต่อสู้อากาศยานหรืออาวุธอื่น ๆ รวมทั้งการต่อต้านทางอิเล็กทรอนิกส์

1.2 การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับ (Passive Air Defense) เป็นวิธีการที่ทั้งปวงที่มีใช้การ ปกอ.เชิงรุก นำมาใช้เพื่อลดอันตรายจากการโจมตีทางอากาศของข้าศึกให้น้อยที่สุด ได้แก่ การกำบัง การซ่อนพราง การพราง การกระจายกำลัง และการสร้างที่หลบภัยเป็นต้น การ ปกอ.เชิงรับนี้หากนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความต้องการใช้กำลังป้องกันภัยทางอากาศลง และเพิ่มอัตราความอยู่รอดของบุคคล หน่วยทหาร และทรัพยากรของชาติให้สูงขึ้น

2. แบบของการป้องกันภัยทางอากาศ แบบของการป้องกันภัยทางอากาศมี 2 แบบ (กองทัพอากาศ, 2560) ได้แก่

2.1 การป้องกันเป็นพื้นที่ มีลักษณะเป็นการป้องกันที่ได้ออกแบบไว้สำหรับป้องกันเป็นพื้นที่บริเวณกว้างขวาง โดยไม่มีการกำหนดลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศให้กับที่ตั้งใดที่ตั้งหนึ่ง โดยเฉพาะ บ.ขับไล่สกัดกั้นมีความรับผิดชอบหลักในการ ปกอ.เป็นพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจาก บ.ขับไล่สกัดกั้น มีความอ่อนตัว ความแม่นยำ มีอำนาจการทำลาย ความรวดเร็ว และมีขีดความสามารถในการเคลื่อนที่ระยะไกล รวมทั้งยังสามารถนำกลับมาใช้งานใหม่ได้อีก

2.2 การป้องกันเป็นจุดหรือตำบล มีลักษณะเป็นการป้องกันในบริเวณพื้นที่ขนาดเล็กตามปกติใช้ป้องกันหน่วยสำคัญต่าง ๆ ของหน่วยกำลังรบ หรือที่ตั้งสำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนหลัง การป้องกันแบบนี้จะต้องกำหนดลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศให้กับที่ตั้งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ที่ หรือเคลื่อนที่ก็ได้ อาวุธต่อสู้อากาศยานต่าง ๆ ซึ่งป้องกันที่ตั้งที่เป็นจุดหรือตำบล อาจมีรัศมีการป้องกันภัยทางอากาศ ครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กว้างขวางมาก แต่การป้องกันนั้นก็มิใช่เป็นการป้องกันเป็นพื้นที่ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าเป็นการป้องกันที่ตั้ง โดยเฉพาะแต่ละจุด ตำบลตามลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศนั่นเอง

หน่วยหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ

หน่วยหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ ประกอบด้วย 3 หน่วยหลัก คือ

1. หน่วยควบคุมและแจ้งเตือนภัย มีหน้าที่ในการป้องกันภัยทางอากาศที่สำคัญ 5 ประการ (กองทัพอากาศ, 2560) คือ

1.1 เผ่าตรวจและรักษาไว้ซึ่งการตรวจการณ์ทางอากาศต่อจากอากาศยานทั้งหมดที่บินอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ

1.2 พิสูจน์ฝ่ายอากาศยานที่ตรวจพบว่าเป็นฝ่ายเดียวกัน หรือข้าศึกหรือไม่ทราบฝ่าย

1.3 ควบคุมการปฏิบัติการของอากาศยานฝ่ายเดียวกันทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ

1.4 แจ้งเตือนการโจมตีทางอากาศให้แก่ระบบแจ้งเตือนภัยทางอากาศทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน

1.5 แสดงสถานภาพทางยุทธการเกี่ยวกับการป้องกันภัยทางอากาศด้วยความถูกต้อง แน่นนอน และทันเวลา

2. หน่วยบินขับไล่สกัดกั้น หน่วยบินขับไล่สกัดกั้นจะต้องปฏิบัติการได้ทุกสภาพอากาศ จะกระจายอยู่ตามสนามบินต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าจะขึ้นสู่อากาศตามคำสั่ง วิ่งขึ้นเร่งด่วน เพื่อสกัดกั้นตามกำหนดเวลา บางสถานการณ์อาจจำเป็นต้องมีเครื่องบินขับไล่สกัดกั้น อีกจำนวนหนึ่งเตรียมพร้อมอยู่ในอากาศ โดยทำการบินรักษาเขต หรือรักษาพื้นที่ (กองทัพอากาศ, 2560)

3. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานภาคพื้นดิน ประกอบด้วยปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานและ อาวุธนำวิถีต่อสู้อากาศยาน รับผิดชอบการป้องกันเป็นจุดหรือเฉพาะตำบล กรณีที่ข้าศึกสามารถทะลุ ทะลวงผ่านแนวป้องกันของเครื่องบินสกัดกั้นเข้ามาได้ การปฏิบัติของหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน จะต้องมีการประสานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติและขจัดความเสียหาย อันเนื่องมาจากความสับสนหรือเข้าใจผิด อาจทำให้เกิดการยิง อากาศยานฝ่ายเดียวกัน (กองทัพอากาศ, 2560)

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศ ประกอบด้วย 3 หน่วยหลัก คือ หน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน หน่วยบินขับไล่สกัดกั้น และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน (กองทัพอากาศ, 2560)

1. หน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน

มีพันธกิจในเรื่องการตรวจการณ์ทางอากาศ การพิสูจน์ฝ่าย และการสั่งการควบคุม การสกัดกั้นเป็นความรับผิดชอบของหน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน ซึ่งประกอบด้วยศูนย์ ยุทธการทางอากาศ (ศยอ.) ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติทางอากาศ (ศคปอ.) และสถานีรายงาน (สร.)

2. หน่วยบินขับไล่สกัดกั้น

2.1 การจัดหน่วยบินของ ทอ. ปัจจุบันประกอบด้วยกองบินต่าง ๆ 11 กองบิน ได้แก่ กองบิน 1 กองบิน 2 กองบิน 4 กองบิน 5 กองบิน 6 กองบิน 7 กองบิน 21 กองบิน 23 กองบิน 41 กองบิน 46 กองบิน 56 และ โรงเรียนการบิน

2.2 การจัดกำลังทางอากาศ สำหรับการป้องกันราชอาณาจักร

2.2.1 กำลังทางอากาศสำหรับป้องกันประเทศ

การจัดหน่วยกำลังทางอากาศ สำหรับป้องกันประเทศจะจัดในลักษณะ เป็นหน่วยบินเฉพาะกิจบรรจุลงในแผนป้องกันประเทศของกองทัพอากาศปัจจุบัน (แผนเฉลิมอากาศ) เพื่อทำการป้องกันทางอากาศ และการปฏิบัติการทางอากาศทางยุทธวิธีสนับสนุนการรบให้กับกำลัง ภาคพื้น ตามแผนป้องกันประเทศในแต่ละด้านของกองทัพไทยปัจจุบัน (แผนนเรศวร แผนกษัตริย์ศึก และแผนศรีวิชัย)

2.2.2 กำลังทางอากาศสำหรับการรักษาความมั่นคงภายใน

การจัดหน่วยกำลังทางอากาศสำหรับการรักษาความมั่นคงภายใน จัดใน ลักษณะเป็นหน่วยบินเฉพาะกิจ ประกอบด้วยอากาศยานประเภทต่าง ๆ โดยกองบิน และฝูงบิน อิสระปฏิบัติราชการสนาม ทำหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาทางธุรการ และให้การสนับสนุนการส่งกำลัง บำรุงแก่หน่วยบินที่รับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยบินอยู่ในสภาพพร้อมรบตลอดเวลา

3. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

ทอ. มีหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน คือ หน่วยทหารต่อสู้อากาศยาน เป็นหน่วยขนาดระดับกรม คือ กรมทหารต่อสู้อากาศยาน โดย 1 กรม ประกอบด้วย 2 กองพันทหารต่อสู้อากาศยาน ทำหน้าที่ ปกอ. ให้กับที่ตั้งหน่วยของ ทอ. ในพื้นที่ตั้งดอนเมือง และจัดหน่วยทหารต่อสู้อากาศยานทางยุทธวิธี (เคลื่อนที่เร็ว) เพื่อทำการ ปกอ. ให้กับฐานที่ตั้งของ ทอ. ในสนาม เช่น สร. และฐานบินอิสระ ปฏิบัติราชการสนาม รวมทั้งรับผิดชอบในการป้องกันภัยทางอากาศเฉพาะตำบลตามที่ บก.ทพ.ไทย มอบหมายให้รับผิดชอบตามแผนป้องกันประเทศ นอกจากนี้ยังมีกำลัง 1 กองร้อย ทหารต่อสู้อากาศยานในทุก ๆ กองพันทหารอากาศโยธินของกองบิน และ รร.การบิน (พัน.อย.บน./ พัน.อย.รร.การบิน) ทำหน้าที่ในการป้องกันภัยทางอากาศให้แก่กองบินและ รร.การบิน โดยหน่วยหรือกำลังรบที่ทำการ ปกอ. ให้กับที่ตั้ง ทอ.ดอนเมืองจะอยู่ภายใต้การควบคุมทางยุทธการกับ ศยอ.ศปก. ทอ. แต่สำหรับหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของ ทอ. ที่ตั้งอยู่ตามกองบินจะอยู่ในความควบคุมทางยุทธการของศูนย์ปฏิบัติการกองบิน (ศปก.บน.) ส่วนหน่วยที่ทำการป้องกันที่ตั้งฐานบินอิสระ ๆ และสถานีเรดาร์ต่าง ๆ จะอยู่ในความควบคุมทางยุทธการของฐานบินอิสระ ๆ และสถานีเรดาร์นั้น ๆ โดยต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ ศคปอ. หรือ ศยอ (กองทัพอากาศ, 2560)

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก มีหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบกได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันภัยทางอากาศในจุดและตำบลที่สำคัญหรือที่ได้รับมอบหมายจากกองบัญชาการกองทัพบกตามแผนป้องกันประเทศ ตลอดจนพื้นที่ที่เป็นยุทธบริเวณมีหน่วยเกี่ยวข้องในระบบการป้องกันภัยทางอากาศของ ทบ.ที่สำคัญ 2 หน่วย คือ หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ คือ ศปกอ.ทบ.โดยมีลูกข่ายเป็น ศปกอ.ทบ.ประจำพื้นที่ในภาคต่าง ๆ และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน คือ พล.ปตอ.ซึ่งประกอบด้วย 2 กรม ปตอ. (กองทัพบก, 2547)

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพเรือ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพเรือ ประกอบด้วยหน่วยหลัก 2 หน่วย คือ หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน (กองทัพเรือ, 2560)

1. หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ

ทำหน้าที่รับข่าวอากาศยานจาก ศยอ.ศปก.ทอ. โดยผ่านระบบต่อเชื่อมแลกเปลี่ยนข้อมูลการป้องกันภัยทางอากาศอัตโนมัติมายัง ศปกอ.ทร. และ ศปกอ.ทร. ในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคใต้

2. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

รับผิดชอบในการป้องกันภัยทางอากาศเฉพาะตำบล ตามที่ บก.ทพ.ไทยกำหนดหรือมอบหมาย และที่ตั้งของ ทร. รวมทั้งหน่วยดำเนินกลยุทธ์ของ ทร. ซึ่งหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของ ทร. สามารถแบ่งประเภทหลัก ๆ ได้ดังนี้

2.1 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานประจำเรือรบ (กำลังทางเรือ)

2.2 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของหน่วยดำเนินกลยุทธ์ (พัน.นย. ของ พล.นย.)

2.3 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง โดยจัดกำลังเป็นหน่วยขนาดกรมต่อสู้อากาศยาน (กรม สอ.) โดยแต่ละกรมจะประกอบด้วย 3 กองพัน ต่อสู้อากาศยาน (พัน.สอ.)

แนวคิดหลักการควบคุมบังคับบัญชาและการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

หลักการควบคุมบังคับบัญชาและการป้องกันภัยทางอากาศ การควบคุมบังคับบัญชา หมายถึง กรรมวิธีในการอำนวยความสะดวกให้กำลังทางทหารต่าง ๆ ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กรรมวิธีดังกล่าวนี้มีแนวความคิดหลักอยู่ 2 ประการ คือ

1. การบังคับบัญชา คือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จ

2. การควบคุม คือ อำนาจหน้าที่ซึ่งน้อยกว่าการบังคับบัญชาที่ผู้บังคับหน่วยใช้ปฏิบัติต่อส่วนใดส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยรองหรือหน่วยอื่น

การใช้อำนาจควบคุมและการบังคับบัญชานั้น กระทำด้วยการใช้เจ้าหน้าที่ การติดต่อสื่อสาร เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาวุธยุทโธปกรณ์และกรรมวิธีต่าง ๆ ทำการวางแผนอำนวยความสะดวก และการประสานการปฏิบัติของหน่วยต่างๆ ของตนในการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จ หัวใจของการควบคุมบังคับบัญชาอยู่ที่วงรอบของความต้องการ ข่าวสาร การประเมินค่าข่าวสาร การตกลงใจที่เหมาะสมต่อข่าวสารที่ประเมินค่า และตีความแล้ว การออกคำสั่ง ตลอดจนกำกับดูแลการปฏิบัติของหน่วยรองต่าง ๆ สิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติงานเหล่านี้ คือ เวลา วงรอบของการควบคุมบังคับบัญชานั้น จะต้องมีการจัดอย่างดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติครบวงรอบดังกล่าวได้เร็วกว่าข้าศึก ซึ่งความเร็วเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิผลของการควบคุมบังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันภัยทางอากาศให้ประสบความสำเร็จ (สุรใจ จิตต์แจ่ม, 2558)

หลักสำคัญในการควบคุมบังคับบัญชามีอยู่ 3 ประการ (สุรใจ จิตต์แจ่ม, 2558) ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกแบบรวมการและการปฏิบัติแบบแยกการ เนื่องจากหน่วยปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (ปตอ.) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างหน่วยกำลังรบทั้งหมด จึงมีอยู่ในหลายระดับหน่วยที่แตกต่างกัน และมีอยู่ในหลายพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดังนั้นจึงต้องจัดให้มีการอำนวยความสะดวกแบบรวมการ เพื่อให้การใช้หน่วย ปตอ. ทั้งหมดอย่างมีการประสานงาน การสนธิเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดและประหยัด สำหรับการปฏิบัติแบบแยกการ จำเป็นต้องมีการตอบโต้อย่างทันท่วงที จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวไม่สามารถอำนวยความสะดวกปฏิบัติต่อหน่วย ปตอ. จำนวนมากที่วางกำลังป้องกันภัยทางอากาศต่อที่ตั้งต่าง ๆ หลายที่ตั้งได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการปฏิบัติแบบแยกการ ด้วยการมอบอำนาจในการตัดสินใจให้กับระดับหน่วยต่ำที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้บังเกิดความรวดเร็วและความอ่อนตัวในการตอบสนองต่อการคุกคามได้

2. การควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ เป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักการต่างๆ ที่ใช้ในการควบคุมและการประสานงานของหน่วยกำลังทางอากาศยุทธวิธีและหน่วย ปตอ. บนพื้น ซึ่งรวมถึงการควบคุมห้วงอากาศและการบังคับบัญชา และการควบคุมในการป้องกันภัยทางอากาศ เนื่องจากเวลาที่ใช้ในการติดพันอากาศยานข้าศึกมีน้อย และความจำเป็นที่จะต้องรวมการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศทั้งปวงเข้ากับการปฏิบัติทางอากาศ และทางภาคพื้นอื่นๆ จึงจำเป็นต้องมีการประสานงาน

อย่างใกล้ชิดระหว่างส่วนต่าง ๆ ของการป้องกันภัยทางอากาศ การประสานงานนี้ยิ่งจะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการสนธิการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศเข้ากับการปฏิบัติการทางอากาศเชิงรุก ซึ่งจะต้องจัดให้มีการประสานงานแบบร่วมการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการขัดขวางกันระหว่างอาวุธ ปตอ. ต่าง ๆ กับกำลังทางอากาศเชิงรุก วิธีการควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศมูลฐาน มี 2 วิธี คือ

การควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ อาศัยการรับข้อมูลต่าง ๆ ให้ทันเวลาที่เป็นจริงจากเรดาร์ การพิสูจน์ฝ่ายด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Identification Friend or Foe : IFF) คอมพิวเตอร์ การเชื่อมโยงข้อมูลอัตโนมัติและอุปกรณ์ติดต่อสื่อสาร เพื่อใช้ในการควบคุมการป้องกันภัยทางอากาศ อุปกรณ์ที่ใช้ควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์นี้ ล่อแหลมต่อการโจมตีการก่อวินาศกรรมและการต่อต้านทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ความต้องการในเรื่องเส้นสายตา สำหรับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และขีดจำกัดในการติดต่อสื่อสารยังอาจจำกัดการรับข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้เช่นกัน

การควบคุมด้วยระเบียบปฏิบัติ เป็นการควบคุมด้วยการปฏิบัติการทางอากาศ โดยไม่ได้อาศัยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ใช้ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ เช่น การกำหนดห้วงอากาศและใช้เวลาห้วงอากาศให้กับหน่วยใดหน่วยหนึ่ง และการกำหนดสถานภาพ ควบคุมการยิง เป็นต้น การควบคุมด้วยวิธีนี้จะเพิ่มความสำคัญในการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง การรบสมัยใหม่เมื่อใช้การควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์จะต้องใช้การควบคุมด้วยระเบียบปฏิบัติควบคู่กันเสมอ เพื่อให้สามารถควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศได้ เมื่อการควบคุมทางอิเล็กทรอนิกส์ใช้ไม่ได้ผล นอกจากนี้การควบคุมด้วยระเบียบปฏิบัติยังใช้เป็นวิธีการควบคุมหลักสำหรับหน่วย ปตอ. ที่ไม่มีขีดความสามารถในการส่งข้อมูลอย่างทันเวลาที่เป็นจริง

3. การควบคุมกรณีพิเศษ หลักการสำคัญของการบังคับบัญชาและการควบคุมการป้องกันภัยทางอากาศ ข้อนี้ย่อมสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า ผู้บัญชาการเพียงคนเดียวไม่สามารถอำนวยความสะดวกทางอากาศได้อย่างทั่วถึงและทันเวลา การป้องกันภัยทางอากาศต้องเสริมการควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์ด้วยระเบียบปฏิบัติ เมื่อการควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์ใช้ไม่ได้ผล ทั้งนี้เพื่อประกันว่าจะมีการประสานและอำนวยความสะดวกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตามการรบบยอมไม่สามารถคาดคะเนได้ อาจเกิดเหตุการณ์ทางยุทธวิธีที่ขัดแย้งกับกฎต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในการควบคุมทั้งสองวิธีในกรณีเช่นนี้จะต้องใช้การควบคุมกรณีพิเศษเฉพาะกรณีด้วยการระงับ หรือตัดแปลงแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในการควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์ หรือระเบียบปฏิบัติก็ให้ใช้การควบคุม ด้วยระเบียบปฏิบัติกรณีพิเศษที่กำหนดไว้โดยแน่ชัด เช่น กรณีเมื่อขาดการติดต่อสื่อสาร หรือหน่วยที่ไม่มีขีดความสามารถในการส่งข้อมูลทันเวลา

สภาพแวดล้อมและภัยคุกคามทางอากาศในปัจจุบัน

สงครามที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง

ปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสงครามของข้อมูลข่าวสาร (Information Age Warfare) ที่สภาพสิ่งแวดล้อมและภัยคุกคามมีความซับซ้อน ไม่แน่นอน ไม่สามารถประเมินสถานการณ์ได้ และมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้กองทัพของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรปที่อยู่ในกลุ่มนาโต้ และออสเตรเลีย ต่างมุ่งพัฒนากองทัพของตน ให้สามารถเพิ่มการรับรู้

ถึงสภาพสถานการณ์ของสนามรบและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการกระจายปริมาณข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นไปยังหน่วยบัญชาการ คณะเสนาธิการ ฝ่ายอำนวยการ และหน่วยทหาร ให้สามารถมองเห็นภาพการรบได้อย่างแท้จริง กองทัพต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการออกแบบระบบควบคุมบังคับบัญชาจากที่ใช้ยุทธโศปกรณ์เป็นศูนย์กลาง (Platform Centric) มาเป็นการออกแบบระบบที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric) กล่าวในอีกนัยหนึ่งคือ กองทัพต้องเปลี่ยนจากแนวคิดของยุคอุตสาหกรรมในการรวบรวมกำลังพลหรือการทำสงครามแบบทำลายล้าง ซึ่งมีเทคโนโลยีและข้อมูลที่จำเป็นในการรบให้กับหน่วยรบที่ทำงานด้วยตนเองและเป็นอิสระต่อกัน อำนาจกำลังรบเกิดจากผลรวมของหน่วยรบแต่ละหน่วย โดยมีหน่วยบัญชาการระดับสูงเป็นผู้ที่เห็นภาพใหญ่ รวมทั้งเพียงหน่วยเดียวนั้น เปลี่ยนมาเป็นสงครามยุคข้อมูลข่าวสารที่อาศัยเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกัน เพื่อให้แต่ละองค์ประกอบของการรบสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันกับระบบของการรบทั้งหมดอื่น ๆ ทำให้สามารถใช้กำลังในเวลาและสถานที่ที่ถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ทางกลยุทธ์ ในขณะที่เดียวกันก็ป้องกันศัตรูไม่ให้กระทำในแบบเดียวกัน เพื่อให้สามารถอยู่ในสภาวะที่มีอำนาจหรือความได้เปรียบที่เหนือกว่า (สุรใจ จิตต์แจ่ม, 2558)

การปฏิบัติการที่ใช้ยุทธโศปกรณ์เป็นศูนย์กลาง (Platform Centric Operations) เป็นลักษณะการทำสงครามในอดีตที่ได้ปฏิบัติกันมาเป็นเวลากว่า 80 ปีแล้ว ซึ่งเป็นการรบเพื่อทำลายล้างให้ชนะสงคราม วิธีการทำสงครามแบบนี้ใช้องค์ประกอบของหน่วยกองกำลังต่าง ๆ ที่เป็นแบบอิสระต่อกันในการทำลายล้างศัตรูจะอาศัยอำนาจการยิงของระบบอาวุธและกลยุทธ์ในการเคลื่อนย้ายที่รวดเร็วเหนือชั้นกว่าข้าศึก เครื่องบิน รถถัง ยานขนส่งกำลังพลหุ้มเกราะ เฮลิคอปเตอร์ และปืนใหญ่เป็นตัวอย่างแบบหนึ่งของยุทธโศปกรณ์ (Platform) ซึ่งการทำสงครามประเภทนี้แม้จะมีการใช้ระบบอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แต่ก็ยังเป็นไปอย่างจำกัด แต่ก็ยังห่างไกลจากความซับซ้อน ซึ่งเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของการทำสงครามที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Warfare : NCW) 15 แม้ว่ากองทัพเคยประสบความสำเร็จในการใช้แนวคิดการปฏิบัติการที่ใช้ยุทธโศปกรณ์เป็นศูนย์กลางมาเป็นเวลาหลายสิบปี แต่จะมีปัญหาหลายประการเกิดขึ้น หากยังคงใช้แนวคิดนี้ต่อไปในการปฏิบัติการทางทหาร เนื่องจากเป็นเรื่องยากที่จะเคลื่อนกำลังยุทธโศปกรณ์ดั้งเดิมและสิ่งจำเป็นต้องใช้ เช่น เชื้อเพลิง กระจก และชิ้นส่วนอะไหล่ที่มีขนาดน้ำหนักมากขนาดนี้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งพลังอำนาจการรบทั้งหมดจะไร้ประโยชน์ หากไม่สามารถนำยุทธโศปกรณ์เหล่านี้เข้าไปยังพื้นที่ได้ทันเวลา ข้อจำกัดสำคัญอีกอย่างคือ ยุทธโศปกรณ์ต่าง ๆ ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างอัตโนมัติ เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะโปรแกรมซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นแบบเฉพาะสำหรับแต่ละระบบหรือแต่ละยุทธโศปกรณ์นั้น ๆ ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้โดยตรง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทุกระบบต่างเป็นระบบเชิงเดี่ยว (Stove piped System) ทำงานเป็นแบบเฉพาะอิสระต่อกัน ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ ทำให้เกิดการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วย ส่งผลให้ทุกหน่วยต้องเก็บข้อมูลทุกอย่างเอง (สุรใจ จิตต์แจ่ม, 2558)

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึง คือ แม้มีการเชื่อมต่อข้อมูลกันได้ระหว่างระบบหรือยุทธโศปกรณ์ โดยอาศัยตัวแปลงสัญญาณข้อมูลจากระบบหนึ่งสู่อีกระบบ (Bridges) แต่เมื่อระบบหรือยุทธโศปกรณ์ส่วนใดส่วนหนึ่งเริ่มล้าสมัย และมีวิวัฒนาการปรับปรุงหรือพัฒนายุทธโศปกรณ์นั้นๆ ยุทธโศปกรณ์เหล่านี้จะมีการใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น และจะเกิดปัญหาในเรื่องซอฟต์แวร์ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อปรับปรุง

ยุทธโศปกรณ์นั้น ๆ ไม่สามารถทำงานร่วมกันกับระบบอื่นได้ เนื่องจากความเป็นเฉพาะแบบหรือเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ของโปรแกรมการเชื่อมต่อของแต่ละระบบ ทำให้กลับไปเกิดปัญหาที่ไม่สามารถสื่อสารใช้ข้อมูลร่วมกันได้ ซึ่งเป็นความยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูงที่จะทำให้ระบบเชื่อมต่อกันได้อีก แตกต่างกับ NCW ที่แต่ละส่วนสามารถติดต่อกันได้โดยไม่ต้องมี Bridges ไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่อยู่ที่ใดก็ได้ที่มีเครือข่ายเข้าถึงโดยใช้รูปแบบข้อมูลที่มีมาตรฐานเดียวกัน (สุรใจ จิตต์แจ้ง, 2558)

การปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง

เป็นแนวคิดของการปฏิบัติการแบบใช้ความได้เปรียบด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะสร้างพลังอำนาจในการรบเพิ่มมากขึ้นได้ โดยการเชื่อมโยงอุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณ (Sensors) ผู้ตัดสินใจ (Decision Makers) และหน่วยปฏิบัติ/หน่วยยิง (Effectors/Shooters) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Data) ข่าวสาร (Information) องค์กรความรู้ (Knowledge) สามารถหยั่งรู้สถานการณ์และเข้าใจจุดประสงค์ของผู้บังคับบัญชา (Wisdom) ทำให้หน่วยต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น วิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารปัจจุบันที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อกันได้ระหว่างหน่วยต่าง ๆ ในสนามรบ โดยอาศัยอุปกรณ์เชื่อมโยงข้อมูลทางยุทธวิธี (Tactical Data Link) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ NCW โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยต่าง ๆ ทั้งหน่วยประจำที่และเคลื่อนที่ในลักษณะที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และการเชื่อมโยงข้อมูลจากในระดับยุทธวิธีเข้าสู่ระดับยุทธการและระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งความสามารถในการจัดเก็บ และกระทำกับข้อมูลจากพื้นที่ทางไกลและความสามารถในการเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์อีกต่อไป สำหรับกองกำลังทหารที่สามารถต่อสู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ในขณะที่เคลื่อนที่ด้วยความเร็วสูง ทำให้หน่วยรบเหล่านี้เป็นอิสระจากสถานที่ตั้ง ทางกายภาพ ไม่จำเป็นต้องมารวมกำลังกันเช่นในอดีต จึงสามารถลดการปรากฏตัวในสนามรบและลดความเสี่ยงที่จะถูกฝ่ายข้าศึกเฝ้าตรวจพบได้ ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่า NCW ทำให้กองทหารซึ่งอยู่กระจัดกระจายกันทางภูมิศาสตร์สามารถทำหน้าที่เหมือนกับเป็นหน่วยรวมเบ็ดเสร็จ หรือดึงกองกำลังที่หลากหลายให้มารวมกันอย่างประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะกองกำลังนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ในยุทธบริเวณ NCW สร้างพลังในการรบจากการใช้ความได้เปรียบด้านข้อมูลข่าวสารที่ดีกว่าฝ่ายศัตรู โดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบในการทำสงครามต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กองทัพสามารถเปลี่ยนจากการปฏิบัติการ โดยขึ้นอยู่กับการรวมกลุ่มของกองกำลังมาเป็นการปฏิบัติการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการรวมกลุ่มของผลลัพธ์ต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงจากการใช้ยุทธโศปกรณ์เป็นศูนย์กลาง (Platform Centric) เป็นการใช้อุปกรณ์เป็นศูนย์กลาง (Network Centric) ทำให้กองกำลังซึ่งอยู่กันกระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ สามารถคิดได้ดีขึ้นและตัดสินใจได้เองเร็วขึ้น สามารถหยั่งรู้ถึงพื้นที่ที่รวบรวมกันเข้าใจถึงจุดประสงค์ของผู้บังคับบัญชา อาวุธทั้งหมดสามารถโจมตีไม่ว่าสถานที่ใด ๆ ที่อยู่ภายในระยะวิถี ดังนั้นพลังอำนาจการรบจึงถูกประยุกต์ใช้เพื่อต่อสู้กับศัตรูจากสถานที่ตั้งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้กองกำลังอย่างฟุ่มเฟือยตลอดแนวรบเพียง เพื่อต้องการหยั่งรู้สถานการณ์และการรักษาความปลอดภัย โดยเปลี่ยนมาใช้เครือข่ายอุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณให้ทำหน้าที่นี้แทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการลดความต้องการสร้างกองกำลังทหารขนาดใหญ่ เพื่อเอาชนะศัตรูลงกล่าวในอีกนัยหนึ่งคือ NCW ถ้ายทอด ความได้เปรียบด้านข้อมูลข่าวสารให้เป็นพลังอำนาจการรบ

หรือเป็นการทวีกำลัง (Force Multiplier) โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ในสนามรบให้กับทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรใจ จิตต์แจ้ง, 2558)

การป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก

ความรับผิดชอบในการป้องกันภัยทางอากาศเป็นความรับผิดชอบของทหารทุกเหล่า โดยมีทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานเป็นผู้ปฏิบัติหลักอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศให้ นับตั้งแต่อาวุธประจำกายไปถึงอาวุธประจำหน่วยทุกประเภท ทั้งนี้หมายรวมถึงการปฏิบัติในการควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศด้วย ซึ่งจะดำรงการปฏิบัติตั้งแต่การตรวจการณ์ของยามฝั่งไปจนถึงการตรวจการณ์ด้วยเรดาร์แจ้งเตือน จากนั้นจึงแจ้งเตือนไปยังหน่วยทหารและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป การรบอากาศพื้นดินเป็นการรวบรวมและการผสมกำลังรบของเหล่าทัพและชาติต่าง ๆ จะต้องให้การปฏิบัติการต่าง ๆ ของตนมีการประสาน สนธิ และมีความสอดคล้องกัน เพื่อให้การปฏิบัติการรบประสมชัยชนะในขั้นสุดท้าย กองทัพบกใช้การป้องกันภัยทางอากาศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบอำนาจกำลังรบของตน รวมในการปฏิบัติการต่อต้านทางอากาศ นอกจากนั้นกองทัพบกยังมีหน่วยทหารและระบบต่าง ๆ ที่มีขีดความสามารถในการป้องกันภัยทางอากาศอื่น ๆ อีกอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนการป้องกันภัยทางอากาศที่สำคัญอีกด้วย วัตถุประสงค์ของการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกในยุทธบริเวณคือ เพื่ออนุรักษ์อำนาจกำลังรบในขณะเดียวกันก็ผลักดันการโจมตีขั้นแรกของข้าศึก เพื่อชิงความริเริ่มและสนับสนุนการรบด้วยวิธีการรุก (กองทัพบก, 2547)

วิธีการป้องกันภัยทางอากาศ

การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรุก (Active Air Defense) คือ การกระทำโดยตรงต่อการปฏิบัติการทางอากาศของข้าศึก เพื่อทำลายหรือลดประสิทธิภาพการโจมตีทางอากาศของข้าศึก ด้วยการใช้เครื่องบินขับไล่สกัดกั้น ระบบอาวุธ ปตอ. การต่อต้านทางอิเล็กทรอนิกส์ และการใช้อาวุธที่มีใช้ ปตอ. ซึ่งนำมาใช้ในบทบาทของการป้องกันภัยทางอากาศ

การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับ (Passive Air Defense) คือ วิธีการที่ปวง ที่มีใช้การป้องกันทางอากาศเชิงรุก นำมาใช้เพื่อลดอันตรายจากการโจมตีทางอากาศของข้าศึกให้เหลือน้อยที่สุด ได้แก่ การกำบัง การซ่อนพราง การพราง การกระจายกำลัง และการสร้างที่หลบภัย เป็นต้น การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับนี้ หากนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความต้องการใช้กำลังป้องกันภัยทางอากาศลง และเพิ่มอัตรา ความอยู่รอดของบุคคล หน่วยทหาร และทรัพยากรของชาติให้สูงขึ้น (กองทัพอากาศ, 2560)

แบบของการป้องกันภัยทางอากาศ

การป้องกันเป็นพื้นที่ มีลักษณะเป็นการป้องกันที่ได้ออกแบบไว้สำหรับป้องกันเป็นพื้นที่บริเวณกว้างขวาง โดยไม่มีการกำหนดลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศให้กับที่ตั้งใดที่หนึ่ง โดยเฉพาะเครื่องบินขับไล่สกัดกั้นมีความรับผิดชอบหลักในการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องบินขับไล่สกัดกั้นมีความอ่อนตัว มีความสามารถในการเคลื่อนที่ และสามารถนำกลับมาใช้ได้ อีก การป้องกันเป็นแนว เป็นการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่วิธีหนึ่งด้วยการใช้หน่วย ปตอ. ระดับปานกลางถึงสูง วางกำลังตามแนวยาว เพื่อทำลายเครื่องบินข้าศึกตั้งแต่นั้นเมื่อเครื่องบินเหล่านั้นจะทะลุทะลวงเข้ามาในพื้นที่ส่วนหลัง การป้องกันเป็นจุดมีลักษณะเป็น

การป้องกันพื้นที่บริเวณเล็ก ตามปกติใช้ป้องกันหน่วยสำคัญต่าง ๆ ของหน่วยกำลังรบหรือที่ตั้งสำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนหลัง การป้องกันแบบนี้จะต้องกำหนดลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศให้กับที่ตั้งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้หรือเคลื่อนที่ได้ อาวุธ ปตอ.ต่าง ๆ ซึ่งป้องกันต่อที่ตั้งเป็นจุดอาจมีรัศมีการป้องกันภัยทางอากาศ ครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กว้างขวาง การป้องกันนั้นมิใช่การป้องกันเป็นพื้นที่ เพราะว่า เป็นการป้องกันที่ตั้งโดยเฉพาะแต่ละแห่งตามลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันภัยทางอากาศ (กองทัพบก, 2554)

ภัยคุกคามทางอากาศ

ภัยคุกคามทางอากาศที่มีต่อหน่วยกำลังรบถือเป็นขั้นตอนแรกในการต่อต้านภัยคุกคาม การมุ่งความสนใจต่อขีดความสามารถต่าง ๆ หลักนิยมและการปฏิบัติการทางอากาศ ดังกล่าวทำให้เราสามารถชี้ทรัพยากรป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างดีที่สุด เพื่อพิทักษ์ หน่วยกำลังรบและให้เกิดเสรีในการดำเนินกลยุทธ์ การนำเทคโนโลยีมาใช้ปฏิบัติการทั้งบนพื้นดินและในอากาศ ทำให้อำนาจการสังหาร ความสามารถในการอยู่รอดและแบบต่าง ๆ ของภัยคุกคามมีเพิ่มมากขึ้น ทุกประเทศจะมีขีดความสามารถต่าง ๆ ที่ทันสมัย ซึ่งอยู่ในระดับที่แตกต่างกันออกไป ทุกชาติที่ประมาณว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามจะมีศักยภาพในตัวเองบ่อยครั้งก็ได้รับการสนับสนุนจากกำลังทั้งทางพื้นดินและทางอากาศจากประเทศอื่น ผลสำเร็จของการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศย่อมขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงภัยคุกคามที่เผชิญหน้ากับหน่วยกำลังรบ ครอบคลุมถึงการปฏิบัติการในสภาพแวดล้อมของสงครามที่มีการผสมผสานการใช้กำลังรบทุกรูปแบบ ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องพิจารณาถึงสงครามนิวเคลียร์ ซึ่งมีการใช้ทั้งอาวุธนิวเคลียร์และเคมีในการดำเนินการวางแผนการป้องกันภัยทางอากาศ ทั้งในระดับยุทธการ ยุทธวิธี การพัฒนา และแนวโน้มของภัยคุกคามในปัจจุบันมีผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ องค์ประกอบของภัยทางอากาศ โดยทั่วไปมีดังนี้

1. พายุหะ อันได้แก่ เครื่องบินรบ ซีปนาอูธ และเครื่องร่อน ฯลฯ
2. ลูกระเบิด หรือ หัวรบ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในการควบคุมไปยังเป้าหมาย ได้แก่ ระบบการควบคุมอากาศยานยุทธวิธี ระบบการบังคับวิถี ฯลฯ

การพัฒนาของกำลังรบภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่า แนวโน้มของภัยคุกคามทางอากาศที่สำคัญปรากฏออกมาในหลายรูปแบบ (กองทัพบก, 2554)

ปัญหาปัจจุบันในระบบควบคุมบังคับบัญชาในการป้องกันภัยทางอากาศ

การพัฒนาการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพไทยเริ่มมีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การพัฒนา ระบบป้องกันภัยทางอากาศอัตโนมัติของกองทัพอากาศ (RTADS) จนพัฒนาไปสู่การป้องกันภัยทางอากาศร่วมของสามเหล่าทัพของกองบัญชาการกองทัพไทย ในระบบต่อเชื่อมแลกเปลี่ยนข้อมูล การป้องกันทางอากาศอัตโนมัติ (Joint Air Defense Digital Information Network, JADDIN) แต่ปัจจุบันประสบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันภัยทางอากาศที่ใช้เครือข่าย เป็นศูนย์กลางร่วมของทั้งสามเหล่าทัพ หรือแม้แต่การป้องกันภัยทางอากาศที่ใช้เครือข่าย เป็นศูนย์กลางของกองทัพบกเอง เนื่องจากกองทัพอากาศได้ดำเนินการโครงการจัดหา ระบบบัญชาการและควบคุมทางอากาศ (Air Command and Control System : ACCS) เพื่อเปลี่ยน Hardware และ Software ของ RTADS ใหม่ทั้งหมด และเพิ่มโปรแกรมระบบ

บัญชาการและควบคุมทางอากาศ ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกจะต้องพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชา ระบบเชื่อมต่อข้อมูล และสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศ เพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง โดยนำข้อมูลเป้าหมายทางอากาศที่เรดาร์ของกองทัพบกตรวจจับได้มาประมวลและพิสูจน์ฝ่ายร่วมกับระบบ ACCS เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้กับหน่วยที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานครบถ้วน และทันเวลา เป็นระบบที่สามารถเห็นภาพการป้องกันภัยทางอากาศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Single Integrated Air Picture) ที่เท่าทันเวลาจริง (Real Time) ในเวลาเดียวกันให้กับหน่วยปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่ปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว และทันเวลาจริง นอกจากนี้การป้องกันภัยทางอากาศร่วม และการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งแนวคิด หลักนิยม และยุทธโศปกรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับภัยคุกคาม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป แต่การพัฒนาดังกล่าว ยังประสบปัญหาในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เนื่องจากแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการป้องกันภัยทางอากาศของแต่ละเหล่าทัพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องยุทธโศปกรณ์ของทั้ง 3 เหล่าทัพ หรือแม้แต่การป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกก็ตามที่มีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะอาวุธปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน และระบบค้นหาเป้าหมายที่มีเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบูรณาการยุทธโศปกรณ์ทั้งหมด ด้วยการพัฒนาระบบเชื่อมต่อข้อมูลและสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก เพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง เพื่อการป้องกันภัยทางอากาศของชาติที่มีประสิทธิภาพ (กองทัพบก, 2554)

การพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก

การกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการของระบบควบคุมบังคับบัญชาในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกนั้น เป็นการกำหนดความต้องการจากหน่วยในระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก ทั้งหน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือน และหน่วยในระบบอาวุธ นอกจากนี้ยังพิจารณาจากความต้องการ การส่งข้อมูล และสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศจากกองบัญชาการกองทัพไทย และกองทัพอากาศ เพื่อบูรณาการการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และมุ่งสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในที่สุด โดยระบบควบคุมบังคับบัญชาในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกจะใช้เพื่อเป็นระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายสำหรับบริหารจัดการทรัพยากร ภายในหน่วย ซึ่งรับข้อมูลจากเรดาร์ DR-172 ADV, TRML-3D และ/หรือเรดาร์ 3D ได้และรับข้อมูลความเคลื่อนไหวของอากาศยานจากระบบ ACCS ของกองทัพอากาศและข้อมูลในระบบ C 4 I ของกองบัญชาการกองทัพไทยได้ในลักษณะสื่อสารสองทางซึ่งการบูรณาการระบบนี้ ทำให้เกิดการขยายศักยภาพในการรับรู้ถึงภาพสถานการณ์ การประเมินเป้าหมายที่รวดเร็ว และการใช้อาวุธที่แม่นยำ (กองทัพบก, 2554)

สรุป

ภัยคุกคามทางอากาศในปัจจุบันพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เครื่องบินโจมตีและอาวุธนำวิถีระยะไกลได้รับการพัฒนาให้มีอำนาจการทำลายมากขึ้น และมีความเร็วสูง สามารถบินฝ่าแนวต้านของเครื่องบินขับไล่เข้าถึงแนวปล่อยอาวุธโจมตีเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ทำให้เวลาในการปฏิบัติการป้องกันทางอากาศมีจำกัด จึงจำเป็นต้องขจัดเชยข้อบกพร่องนี้ ด้วยการมีระบบควบคุม และแจ้งเตือนภัยทางอากาศยานที่สมบูรณ์ทันสมัย ระบบบัญชาการและควบคุมทางอากาศจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้กำลังในการป้องกันทางอากาศได้อย่างทันต่อสถานการณ์ ปัจจุบันกองทัพอากาศได้ดำเนินการจัดการระบบบัญชาการและควบคุมทางอากาศ (ACCS) เพื่อทดแทนระบบป้องกันภัยทางอากาศอัตโนมัติของกองทัพอากาศ (RTADS) และเพิ่มโปรแกรมระบบบัญชาการและควบคุมทางอากาศระหว่างผู้สั่งการ และผู้ปฏิบัติในพื้นที่การรบสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการทางทหาร ด้วยการบูรณาการระบบต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อระบบป้องกันภัยทางอากาศร่วมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กองทัพบกจะต้องมีการพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาในการป้องกันภัยทางอากาศ เพื่อให้หน่วย สามารถดำเนินการกิจในการแจ้งเตือนภัย ทางอากาศได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและครอบคลุม พื้นที่รับผิดชอบ แนวทางการพัฒนาระบบฯ ในรูปแบบของกองทัพบก กล่าวคือจะต้องจัดทำการพัฒนาปรับปรุงให้แผนป้องกันภัยทางอากาศที่มีความทันสมัย มีระบบเชื่อมต่อข้อมูล เป้าหมายทางอากาศอัตโนมัติ (JADDIN) ที่เชื่อมต่อกับระบบบัญชาการและควบคุมของ กองทัพอากาศ (ACCS) ทำให้ระบบป้องกันประเทศขยายวงได้ไกลขึ้น และให้มีการฝึกปฏิบัติการร่วมเป็นการทดสอบแผนป้องกันประเทศ โดยมีการปฏิบัติการยุทธสะเทินน้ำสะเทินบกและกำลังนาวิกโยธินของกองทัพเรือร่วมกับกำลังทางอากาศของกองทัพอากาศ เพื่อบูรณาการการป้องกันภัยทางอากาศ ของกองทัพบกให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถตอบสนองการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย มุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง โดยมีรูปแบบที่ชัดเจนสามารถนำไปเป็นแนวทางการในปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดเกี่ยวประสิทธิผล

ประสิทธิผล เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน มีความเกี่ยวข้องกับผลงานที่องค์การพึงประสงค์

ความหมายของประสิทธิผล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

วิทยา ด้านอารงกุล (2546, หน้า 27) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมและบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ประสิทธิผลจึงวัดกันที่ว่า องค์การสามารถสนองผู้บริโภคนสินค้า หรือบริการที่เป็นความต้องการหรือไม่ และสามารถบรรลุในสิ่งที่พยายามจะทำมากน้อยเพียงใด

ธงชัย สันติวงษ์ (2537, หน้า 22) กล่าวว่าประสิทธิผลเป็นการทำงานที่ได้ผลโดยสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การวัดผลงานที่ทำได้เทียบกับเป้าหมาย หากสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็แสดงว่าการทำงานมีประสิทธิผลสูง

รุ่ง แก้วแดง และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536, หน้า 169) ประสิทธิผล หมายถึงความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ

เปรมสุรีย์ เชื่อมทอง (2536, หน้า 9) กล่าวว่า ประสิทธิผล คือ ผลงานของกลุ่มซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารงาน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

ซีชอร์ และยูชต์แมน (Seashore & Yuchtman quoting Hall, 1991) ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลขององค์การ คือ ความสามารถขององค์การในการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีคุณค่าจากสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินการขององค์การ

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 51) กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์การหมายถึงการที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจ เป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

กิบสัน และคณะ (Gibson Others 1982, p. 812) นิยามประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผลเป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่าผลที่ได้รับตรงนั้น ตรงครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด

จึงสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การที่องค์การได้ดำเนินงานใด ๆ โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การตั้งไว้และสามารถจะสรุปความหมายตามทฤษฎีขององค์การได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ (Zamuto, 1982)

1. ความหมายที่ใช้ในแนวทางเป้าหมาย (Goal – based Approach) เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
2. ความหมายที่ใช้แนวทางระบบ (System – based Approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การ
3. ความหมายที่ใช้แนวทางกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Multiple – Constituencies Approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์การสามารถตอบสนองความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้

ความสำคัญของประสิทธิผล

ประสิทธิผลมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในศาสตร์ทางการบริหารและองค์การ นับว่าเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า การบริหารองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด องค์การจะอยู่รอดและมีความมั่นคงจะขึ้นอยู่กับประสิทธิผลองค์การจะล่มสลายไปในที่สุด ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อองค์การ ดังนี้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2537)

1. ช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การ การจัดตั้งองค์การย่อมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการหรือไม่

2. ประเมินผลการดำเนินงานกับแผนงานที่กำหนด การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อมต้องมีการวางแผน กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร การใช้อำนาจหน้าที่ การบริหารการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

3. ประเมินผลสำเร็จกับวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินการได้ตามแผนงานกับวัตถุประสงค์ขององค์การที่คาดหวัง ถ้าผลงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และความคาดหวังขององค์การ แสดงว่าองค์การมีประสิทธิผล โดยประสิทธิผลอาจพิจารณาเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 ประสิทธิภาพของบุคคล

3.2 ประสิทธิภาพขององค์การ

ประสิทธิผลของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใด ๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้เกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า เหมาะสมดีกับงาน ตรงกับความคาดหวัง และความต้องการของหมู่คณะ สังคม และผู้จะนำผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลขององค์การ คือ การเน้นไปที่ผลรวมขององค์การ ซึ่งกิบสันและคณะ (Gibson and Other, 1982) อธิบายถึงเกณฑ์ของควมมีประสิทธิภาพขององค์การว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัว คือ

1. การผลิต (Production)
2. ประสิทธิภาพ (Efficiency)
3. ความพึงพอใจ (Satisfaction)
4. การปรับเปลี่ยน (Addictiveness)
5. การพัฒนา (Development)

สำหรับคำว่า “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงาน ว่าใช้ไปอย่างไร มากน้อยแค่ไหน ในขณะที่กำลังทำงานใช้โดยประหยัดให้ได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์ตามเป้าหมายขององค์การคาดหวังอย่างคุ้มค่าหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ประสิทธิภาพมี 2 ระดับ คือ

1. ประสิทธิภาพของบุคคล
2. ประสิทธิภาพขององค์การ

ประสิทธิภาพของบุคคล หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถใช้เทคนิคหรือยุทธวิธีในการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีปริมาณตามความต้องการและมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจโดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย พลังงาน และเวลาน้อย เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและปริมาณของผลงานมีวิธีการทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง กรที่องค์การสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ขององค์การโดยใช้ทรัพยากร ปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงกำลังคน อย่างคุ้มค่าที่สุด มีการสูญเสีย

น้อยที่สุดมีลักษณะของการดำเนินงานไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างดีโดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากรและกำลังคน

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อองค์การหรือหน่วยงานมาก เพราะเป็นตั้งชี้วัดความสำเร็จขององค์การในการที่จะตัดสินใจว่าองค์การจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่ ประกอบกับประสิทธิภาพก็มีความสำคัญต่อองค์การมากเช่นกัน หากการดำเนินงานขององค์การไม่มีประสิทธิภาพก็จะไม่มีผลกำไร ประสบแต่ความขาดทุนก็ยากที่องค์การจะตั้งอยู่ได้ ดังนั้น ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นการทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ (Goals) และ ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจและร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิต (Output) ที่ต้องการ จึงมีความสัมพันธ์กันทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายภายในเงื่อนไขที่มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบรรลุถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพจึงเป็นที่พึงปรารถนาของทุกองค์การ

ความสัมพันธ์ของประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล (effectiveness) และ ประสิทธิภาพ (efficiency) ผู้ที่เริ่มให้ความหมายของคำทั้งสองแตกต่างกัน คือ บาร์นาต (Barnard, 1968) โดยให้ความหมายไว้เมื่อ 1938 บาร์นาตให้ความหมายของประสิทธิผลว่า การบรรลุเป้าหมายขององค์การและให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า ความพึงพอใจและความร่วมมือในการปฏิบัติงานของสมาชิกขององค์การ ส่วนเอทซิโอนิ (Etzioni, 1964) ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า การบรรลุเป้าหมายและประสิทธิภาพมีความหมายในลักษณะของเศรษฐศาสตร์ คือ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตต่อผลผลิตหนึ่งหน่วยอันเป็นแนวการให้ความหมายของคำทั้งสองคำในเวลาต่อมา โดยทั่วไปถือว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับที่ต้องการให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ (goals) ส่วน ประสิทธิภาพ หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐศาสตร์ในการดำเนินการขององค์การให้บรรลุเป้าหมายเป้าหมายบางอย่างใช้เป็นอัตราส่วนของปัจจัยการผลิต (inputs) กับผลผลิต (outputs) เป็นการพิจารณาถึงวิธีการที่องค์การบรรลุเป้าหมายโดยใช้ปัจจัยการผลิตอย่างประหยัดเพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ โดยถือว่าองค์การต้องสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายในเงื่อนไขที่ทรัพยากรมีจำกัด เนื่องจากทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมที่จัดให้องค์การมีจำกัด การวัดประสิทธิภาพส่วนใหญ่จึงใช้ค่าเกี่ยวกับการเงิน เช่น รายได้ และค่าใช้จ่าย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บางองค์การไม่สามารถพิจารณาผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปค่าใช้จ่ายได้ เช่น โรงพยาบาล จึงพิจารณาประสิทธิภาพจากการกระทำต่อคนไข้หรือการรักษาคนไข้ เป็นผลผลิตได้จึงกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานของประสิทธิผลของหน่วยงาน กล่าวคือ องค์การต้องบรรลุเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์การต้องบรรลุถึงทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาของทุกองค์การ ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์การอาจมีประสิทธิผลแต่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่มีประสิทธิผล แต่อาจมีประสิทธิผลได้ (Jackson, Morgan & Paolillo, 1986 ; Ford, Armandi & Heaton, 1968, Hodge & Anthony, 1988) ดังนั้นประสิทธิผลและประสิทธิภาพจึงมีความสัมพันธ์กันตามนัยทั้งสองแนวคิดดังกล่าว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (integration) การปรับตัวของ องค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (adaptability) การปรับตัวขององค์การให้ สอดคล้อง

กับสังคม (social relevance) และผลผลิตขององค์การ (productivity) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพอากาศไทย ที่ผู้ที่ทำหน้าที่ในส่วนนี้จะต้องสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันระหว่างเหล่าทัพ และสามารถอำนวยความสะดวกร่วมกัน สามารถให้ข้อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากส่วนต่างๆ มานำเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาได้ตกลงใจได้อย่างถูกต้อง ปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้ เป้าหมายคือความสำเร็จของภารกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมควร รักดี (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันภัยทางอากาศ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ 20 ปี พุทธศักราช 2560 – 2579” พบว่า ระบบการบัญชาการและควบคุมที่ขาดความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชาและการบูรณาการร่วมกันของหน่วยเกี่ยวข้องในระบบการป้องกันภัยทางอากาศ กำลังพลที่ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งยังขาดความรู้พื้นฐานทางภาษาและเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถรับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่าสิ่งที่ต้องรักษาไว้ คือยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในมิติหลักที่สำคัญทั้งมิติทางอากาศ มิติไซเบอร์ และมิติอวกาศ ตลอดจนการเสริมสร้างและรักษาประสิทธิภาพของอาวุธยุทโธปกรณ์และระบบตรวจจับให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการที่จะต้องเสริมสร้างขีดความสามารถการบัญชาการและควบคุมโดยกระจายเครือข่ายระบบการเชื่อมต่อข้อมูลในการควบคุมและสั่งการปฏิบัติในระบบ ACCS (Air Command and Control System) ให้ครอบคลุมทุกหน่วยต่อสู้อากาศยานของกองทัพอากาศ นอกจากนี้ควรพัฒนาขีดความสามารถของระบบตรวจจับให้ทันสมัยมากขึ้นให้สามารถตรวจจับเป้าหมายได้ทั้งเป้าหมายที่เป็นภัยคุกคามรูปแบบเก่าและเป้าหมายที่เป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น UAS, UAV และอาวุธปล่อยขนาดเล็ก แต่ประสิทธิภาพการทำลายสูง การเสริมสร้างขีดความสามารถ ผู้ปฏิบัติ/หน่วยปฏิบัติพัฒนา การปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (NCO) การเสริมสร้างขีดความสามารถระบบเครือข่ายให้ครอบคลุมเข้มแข็งและปลอดภัย รวมทั้งจัดให้มีระบบเครือข่ายสำรอง ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถการสนับสนุนและการบริการในให้มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันและดำเนินการด้วยระบบสารสนเทศ การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านทรัพยากรบุคคลและองค์กรให้มีพื้นฐานความรู้พอเพียงต่อการปฏิบัติงาน พัฒนาความรู้ทางภาษาที่สอง หรือภาษาที่สามของกำลังพล เพื่อให้สามารถรับการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

วิรัตน์ นาคจู (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และสอดคล้องนโยบาย Thailand 4.0” พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศของหน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 และสามารถรองรับกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จำเป็นที่จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลแบบบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการประกันความสำเร็จในภารกิจป้องกันภัยทางอากาศ ซึ่งมีประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. นโยบายประเทศไทย 4.0 มีส่วนช่วยและสนับสนุนต่อแนวทางการพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาและแนวทางการพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศกองทัพกองทัพอากาศ องค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของหน่วยให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ รวมถึงมีทักษะในการปฏิบัติภารกิจที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาหลักนิยมในการป้องกันภัยทางอากาศ การพัฒนาความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่ นอกจากนี้ ผู้บังคับบัญชามีส่วนสนับสนุนการพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศให้เป็นอย่างดีต่อไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน และการพัฒนาองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจนสามารถเกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรมได้จริง ทั้งนี้ การพัฒนาด้านหลักนิยม และอาวุธยุทโธปกรณ์จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในลักษณะก้าวกระโดด

2. ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน มีรูปแบบและลักษณะของการปฏิบัติการหลากหลาย การเตรียมความพร้อมสำหรับการรองรับกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ดังนั้น ทุกเหล่าทัพควรที่จะต้องมีการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้ ปัจจุบันทุกเหล่าทัพมุ่งเน้นเรื่องการวิจัยและพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ โดยเน้นการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศเป็นลำดับแรก รวมถึงมีการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่ที่มีขีดความสามารถมีศักยภาพที่ใกล้เคียง ทัดเทียมหรือสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรองรับกับภัยคุกคามจากอาวุธที่มีเทคโนโลยีสูง นอกจากนี้ภัยคุกคามทางไซเบอร์เป็นภัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบควบคุมบังคับบัญชา และระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ซึ่งทุกเหล่าทัพควรที่หันมาให้ความสำคัญกับการป้องกันด้านไซเบอร์ (Cyber Defense) และระบบรักษาความปลอดภัยด้านไซเบอร์ (Cyber Security)

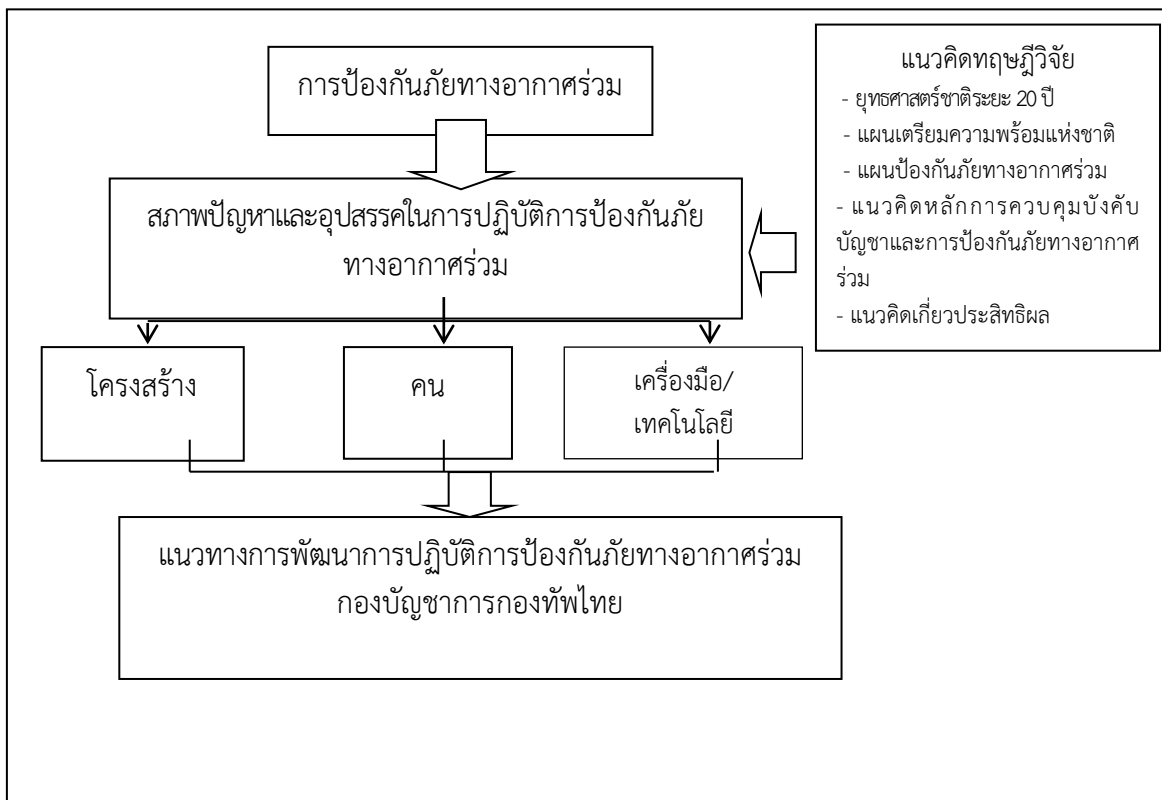
3. การพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพกองทัพอากาศ ในส่วนของระบบควบคุมบังคับบัญชาของหน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือน มีความจำเป็นที่จะต้องมี “ระบบควบคุมและสั่งการ ศปกอ.ทบ.” ภายในศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพกองทัพอากาศ (ศปกอ. ของ ทบ.) มีห้องบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศที่ได้รับการออกแบบให้ผู้บังคับบัญชา สามารถที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ผ่านการดำเนินการวิธี รวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นได้อย่างทั่วถึง โดยมีองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ห้องบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ ห้องประชุมหลัก ห้องรับรอง และห้องควบคุมปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถรองรับกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และสอดคล้องนโยบาย ประเทศไทย 4.0 โดยระบบควบคุมและสั่งการ ศปกอ.ทบ. จะมีการบูรณาการข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่งที่มาอาศัยการเชื่อมต่อของระบบเชื่อมโยงข้อมูลทางยุทธวิธี (Tactical Data Link : TDL) เครือข่ายโทรคมนาคมทหารและเครือข่ายสารสนเทศของกองบัญชาการกองทัพไทย (MILCOM) โทรคมนาคมทหารของโครงข่ายหลัก (Backbone) ระบบการสื่อสารความเร็วสูงผ่านเครือข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) และชุดวิทยุถ่ายทอด (Microwave) ที่เป็นสื่อในการรับ-ส่งข้อมูล Digital จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มีการวางระบบการเชื่อมต่อที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของหน่วยงานต่าง ๆ ไว้แล้วบางส่วน ซึ่งในอนาคตจะมีการพัฒนาระบบเชื่อมต่อขององค์กรต่าง ๆ รวมถึงหน่วยเอง เพื่อให้สามารถรองรับการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นและรองรับยุทธโธปกรณ์สมัยใหม่ได้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบป้องกันภัย

ทางอากาศของกองทัพบก ในส่วนของระบบควบคุมบังคับบัญชาของหน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารในทุกองค์ประกอบของระบบเชื่อมต่อข้อมูลข่าวสารให้มีความปลอดภัย (Safety) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability)

สุรใจ จิตต์แจ้ง (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมต่อข้อมูลและสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก เพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง” พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมต่อข้อมูลและสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก เพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทยและทุกเหล่าทัพ ในการใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางนั้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทั้งในด้านยุทธวิธีปรกรณ์ของหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบกให้มีความพร้อมในการป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในปัจจุบันเกี่ยวกับความพร้อมในการเชื่อมต่อข้อมูลและสั่งการในการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบกทั้งในส่วนของผู้ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบกและกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน โดยพิจารณาจากความต้องการของหน่วยใช้ และผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการพัฒนากำลังพลในระบบควบคุมและแจ้งเตือนให้มีความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในการใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางได้อีกด้วย

สรุป จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ โครงสร้าง คน และเครื่องมือ/เทคโนโลยี โดยสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย



บทที่ 3

การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมในปัจจุบัน

การศึกษาในบทที่ 3 สภาพปัญหาและผลกระทบมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีลำดับ การศึกษาดังนี้

1. การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย
2. ปัญหา/อุปสรรคและผลกระทบ
3. สรุป

การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย

อนาคตของประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) คือ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จากเป้าหมายดังกล่าว ในมิติด้านความมั่นคง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์เฉพาะด้านความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหม และกองทัพไทย ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งนี้วัตถุประสงค์มูลฐานของความมั่นคง คือ ประเทศไทยมีราชอาณาจักรเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น แบ่งแยกไม่ได้ สถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ต้องดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศมีกองทัพและกลไกด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่เข้มแข็ง สามารถป้องปรามฝ่ายตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 2560 : 4 – 53)

การที่ประเทศจะสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริง ต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามและความเข้มแข็งของกองทัพไทยในการป้องกันประเทศ หรือประเทศไทยจะต้องมีขีดความสามารถหรือเครื่องมือในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามที่มีประสิทธิภาพ (Effective Deterrence) จึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนทั่วไปได้ และสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง หรือป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังขยายกลายเป็นสงครามตามแบบได้ และหากการใช้กำลังหรือการเข้าสู่สงครามเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กองทัพไทยจะต้องมีความเข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการเอาชนะข้าศึกให้เร็วที่สุด เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ในวงกว้าง หากข้าศึกแข็งแกร่งมากกว่า กองทัพไทย จะต้องมีความพร้อมสามารถทำการรบร่วมกับเหล่าทัพ หรือพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนเพื่อหยุดยั้งและเอาชนะข้าศึกในยุทธบริเวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเตรียมความพร้อมของกองทัพไทย

กองทัพไทยมีบทบาทหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถและปรับปรุงโครงสร้างให้เข้มแข็งเป็นกองทัพอเนกประสงค์ มีกำลังรบที่ทันสมัยสามารถตอบโต้ภัยคุกคามได้ในทุกมิติ สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปฏิบัติทุกภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องโดยการปฏิบัติการร่วมระหว่างเหล่าทัพ และสามารถปฏิบัติการผสมร่วมกับพันธมิตรหรือมิตรประเทศเมื่อมีความจำเป็น โดยมีกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นแกนหลักในการอำนวยการยุทธวิธีผ่านระบบควบคุมบังคับบัญชาแบบใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางภายใต้เครือข่ายที่มั่นคง และฐานข้อมูลทางทหารเพื่อการบูรณาการข่าวกรองและการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน

ในการเตรียมความพร้อม กองบัญชาการกองทัพไทยจะกำหนดให้มีการจัดการฝึกร่วมกับเหล่าทัพประจำทุกปี ซึ่งในการฝึกแต่ละครั้งจะมีการกำหนดสถานการณ์และบ่งการการฝึกเพื่อทดสอบขีดความสามารถของกำลังพลในแต่ละส่วน โดยจำลองแผนการฝึกจากแผนป้องกันประเทศ มาใช้ประกอบการฝึก

บทบาทและแนวคิดในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

การป้องกันภัยทางอากาศร่วม หมายถึง มาตรการที่กำหนดขึ้นในการปฏิบัติการทั้งปวงเพื่อทำลาย ยับยั้ง หรือลดประสิทธิภาพการโจมตีทางอากาศจากอากาศยาน อาวุธปล่อยนำวิถี หรือขีปนาวุธของฝ่ายตรงข้ามภายหลังขึ้นสู่อากาศแล้ว โดยแบ่งการป้องกันออกเป็น 2 ประเภท คือ การป้องกันภัยทางอากาศเชิงรุก และการป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับ โดยมีแนวคิดในการปฏิบัติ คือ กองทัพไทย ป้องกันภัยทางอากาศจากการปฏิบัติการทางอากาศของฝ่ายตรงข้าม หรืออากาศยานที่มีการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรืออาจเป็นภัยต่อสาธารณะ ทั้งในภาวะปกติและภาวะไม่ปกติ โดย กองบัญชาการกองทัพไทย (บก.ทท.) เป็นหน่วยรับผิดชอบในการวางแผนอำนวยการ ประสานงาน ควบคุม และกำกับดูแลการป้องกันภัยทางอากาศในภาพรวมของประเทศ โดยมีกองทัพอากาศ (ทอ.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการปฏิบัติและการประสานกับเหล่าทัพ เพื่อสนธิระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพไทย (ทท.) ให้สามารถเฝ้าตรวจและติดตามความเคลื่อนไหวของอากาศยานที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทย โดยใช้ระบบระบบบัญชาการและควบคุม (Air Command Control System : ACCS) ในการปฏิบัติทางอากาศของกองทัพอากาศ (ทอ.) เป็นหลัก เสริมด้วยเรดาร์แจ้งเตือนภัยของกองทัพบก (ทบ.) และกองทัพเรือ (ทร.) โดยเชื่อมต่อข้อมูลภาพสถานการณ์ทางอากาศเข้ากับระบบแผนที่สถานการณ์ร่วมกองทัพไทย (Common Operating Picture : COP) เพื่อให้ครีมีในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศของประเทศครอบคลุมพื้นที่ในการป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชม. ด้วยการค้นหา พิสูจน์ฝ่าย สกัดกั้นและทำลายอากาศยานที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงไม่ให้เข้ามาโจมตีทางอากาศต่อประเทศไทย หรือหากสามารถเล็ดลอดเข้ามาได้ก็ให้ ทอ. ประสานการปฏิบัติกับเหล่าทัพอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันภัยทางอากาศเฉพาะตำบลในพื้นที่เป้าหมายในการป้องกันภัยทางที่เหล่าทัพได้รับการแบ่งมอบ (กรมยุทธการทหาร. 2560 หน้า 1 – 5) โดยมีขั้นการปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นปกติ ชั้นตอบโต้ และชั้นป้องกันประเทศ ซึ่งในแต่ละชั้นจะมีรายละเอียดการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความรุนแรงของภัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

แนวคิดในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เกิดจากสถานการณ์ของการใช้กำลังทางอากาศในปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีอำนาจในการทำลายล้างสูง และสามารถบินฝ่าแนวต้านทานของเครื่องบินขับไล่เข้าถึงแนวปล่อยอาวุธโจมตีเป้าหมายได้ง่ายขึ้น อีกทั้งจตุยทศศาสตร์สำคัญของประเทศอยู่ใกล้แนวชายแดนภายใต้รัศมีปฏิบัติการของเครื่องบินข้าศึก จึงไม่สามารถขยายรัศมีการป้องกันออกไปได้ อีกทั้งเวลาในการปฏิบัติการป้องกันทางอากาศมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องชดเชยข้อบกพร่องนี้ด้วยการรวมอำนาจการยิงของระบบอาวุธต่างๆ ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกันอย่างต่อเนื่องในทุกจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำการป้องกันนี้จะกระทำได้อย่างสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับการมีระบบป้องกันทางอากาศที่สมบูรณ์ทันสมัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรวมการควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้กำลังในการป้องกันทางอากาศได้อย่างเป็นปึกแผ่น ทันทต่อเหตุการณ์

ปัจจุบันระบบการป้องกันภัยทางอากาศได้มีการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นมาก เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างอัตโนมัติผ่านระบบแผนที่สถานการณ์ร่วม หรือ Common Operating Picture : COP และระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะช่วยป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย (ศบท.บก.ทท.) เพื่อต่อเชื่อมแลกเปลี่ยนข้อมูลภาพสถานการณ์ทางอากาศร่วมกับเหล่าทัพได้อย่างต่อเนื่อง

ในความหมายของคำว่า “ประสิทธิผล (effectiveness)” หมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หรือจะกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพควรพิจารณาจากการนำผลของงาน โครงการ หรือกิจกรรม ที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้จากนิยามความหมายที่ได้ศึกษาจากบทความทางวิชาการ พบว่าเป้าหมายของประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดนั้น ประกอบด้วย

1. เป้าหมายเชิงปริมาณ
2. เป้าหมายเชิงคุณภาพ
3. การมุ่งเน้นจุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่
4. มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน (วีระพันธ์ เขมะนุเชษฐ์, 2562, ออนไลน์)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การป้องกันประเทศด้วยระบบการป้องกันภัยทางอากาศร่วมเป็นอีกหนึ่งมาตรการในการเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันฝ่ายตรงข้าม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของกองทัพไทยในการป้องกันประเทศ ให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) คือ ในการสร้าง “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติ และประชาชน

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของเหล่าทัพ

การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ การค้นหา การพิสูจน์ฝ่าย การสกัดกั้นและการทำลาย ซึ่งการปฏิบัติต่าง ๆ จะมีความยุ่งยากยิ่งขึ้นเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการพัฒนาอากาศยานสมัยใหม่ ทั้งในด้านความเร็ว ความสูง และขีดความสามารถของอาวุธประจำอากาศยาน ดังนั้นในปัจจุบันปฏิบัติการการป้องกันภัยทางอากาศจึงกลายมาเป็นพันธกิจมูลฐานที่หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ จำเป็นต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของภารกิจ

หน่วยหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ

หน่วยหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ ประกอบด้วย 3 หน่วยหลัก คือ

1. หน่วยควบคุมและแจ้งเตือนภัย มีหน้าที่ในการป้องกันภัยทางอากาศที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1.1 เผ่าตรวจและรักษาไว้ซึ่งการตรวจการณ์ทางอากาศต่อจากอากาศยานทั้งหมดที่บินอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ

1.2 พิสูจน์ฝ่ายอากาศยานที่ตรวจพบว่าเป็นฝ่ายเดียวกันหรือข้าศึกหรือไม่ทราบฝ่าย

1.3 ควบคุมการปฏิบัติการของอากาศยานฝ่ายเดียวกันทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ

1.4 แจ้งเตือนการโจมตีทางอากาศให้แก่ระบบแจ้งเตือนภัยทางอากาศทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน

1.5 แสดงสถานภาพทางยุทธการเกี่ยวกับการป้องกันภัยทางอากาศด้วยความถูกต้องแน่นอน และทันเวลา

2. หน่วยบินขับไล่สกัดกั้น หน่วยบินขับไล่สกัดกั้นจะต้องปฏิบัติการได้ทุกสภาพอากาศ ติดปืนกลอากาศ และอาวุธนำวิถีอากาศสู่อากาศ หน่วยบินขับไล่สกัดกั้นจะกระจายอยู่ตามสนามบินต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า จะขึ้นสู่อากาศตามคำสั่งวิ่งขึ้นเร่งด่วน เพื่อสกัดกั้นตามกำหนดเวลา บางสถานการณ์อาจจำเป็นต้องมีเครื่องบินขับไล่สกัดกั้นอีกจำนวนหนึ่งเตรียมพร้อมอยู่ในอากาศ โดยทำการบินรักษาเขต หรือรักษาพื้นที่ \

3. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานภาคพื้น ประกอบด้วยปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานและอาวุธนำวิถีต่อสู้อากาศยาน รับผิดชอบการป้องกันเป็นจุดหรือเฉพาะตำบล กรณีที่ข้าศึกสามารถทะลุทะลวงผ่านแนวป้องกันของเครื่องบิน สกัดกั้นเข้ามาได้ การปฏิบัติของหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานจะต้องมีการประสานอย่างใกล้ชิดกับ หน่วยควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติและขจัดความเสียหาย อันเนื่องมาจากความสับสนหรือเข้าใจผิดอันอาจทำให้เกิดการยิงอากาศยานฝ่ายเดียวกัน

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพอากาศ ประกอบด้วย 3 หน่วยหลัก คือ หน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน หน่วยบินขับไล่สกัด และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

1. หน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน

มีพันธกิจในเรื่องการตรวจการณ์ทางอากาศ การพิสูจน์ฝ่าย และการสั่งการควบคุมการสกัดกั้นเป็นความรับผิดชอบของหน่วยควบคุมอากาศยานและแจ้งเตือน ซึ่งประกอบด้วยศูนย์ยุทธการทางอากาศ (ศยอ.) ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติทางอากาศ (ศคปอ.) และสถานีรายงาน (สร.)

2. หน่วยบินขับไล่สกัดกั้น

2.1 การจัดหน่วยบินของ ทอ. ปัจจุบันประกอบด้วยกองบินต่าง ๆ 11 กองบิน ได้แก่ กองบิน 1 กองบิน 2 กองบิน 4 กองบิน 5 กองบิน 6 กองบิน 7 กองบิน 21 กองบิน 23 กองบิน 41 กองบิน 46 กองบิน 56 และ โรงเรียนการบิน

2.2 การจัดกำลังทางอากาศ สำหรับการป้องกันราชอาณาจักร

2.2.1 กำลัทางอากาศสำหรับป้องกันประเทศ

การจัดหน่วยกำลัทางอากาศสำหรับป้องกันประเทศจะจัดในลักษณะเป็นหน่วยบินเฉพาะกิจบรรจุลงในแผนป้องกันประเทศของกองทัพอากาศปัจจุบัน (แผนเฉลิมอากาศ) เพื่อทำการป้องกันทางอากาศ และการปฏิบัติการทางอากาศทางยุทธวิธีสนับสนุนการรบให้กับกำลัภาคพื้นดิน ตามแผนป้องกันประเทศในแต่ละด้านของกองทัพไทยปัจจุบันเช่นเดียวกัน (แผนนเรศวร แผนกษัตริย์ศึก และแผนศรีวิชัย)

2.2.2 กำลัทางอากาศสำหรับการรักษาความมั่นคงภายใน

การจัดหน่วยกำลัทางอากาศสำหรับการรักษาความมั่นคงภายใน จัดในลักษณะเป็นหน่วยบินเฉพาะกิจ ประกอบด้วยอากาศยานประเภทต่าง ๆ โดยกองบิน และฝูงบินอิสระปฏิบัติราชการสนาม ทำหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาทางธุรการ และให้การสนับสนุนการส่งกำลับำรุง แก่หน่วยบินที่รับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยบินอยู่ในสภาพพร้อมรบตลอดเวลา

3. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

กองทัพอากาศมีหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน คือ หน่วยทหารต่อสู้อากาศยาน เป็นหน่วยขนาดระดับกรม คือ กรมทหารต่อสู้อากาศยาน โดย 1 กรม ประกอบด้วย 2 กองพันทหารต่อสู้อากาศยาน ทำหน้าที่ป้องกันภัยทางอากาศ ให้กับที่ตั้งหน่วยของกองทัพอากาศ ในพื้นที่ตั้งดอนเมือง และจัดหน่วยทหารต่อสู้ อากาศยานทางยุทธวิธี (เคลื่อนที่เร็ว) เพื่อทำการป้องกันภัยทางอากาศให้กับฐานที่ตั้งของกองทัพอากาศในสนาม เช่น สถานีรายงาน (สร.) และฐานบินอิสระปฏิบัติราชการสนาม รวมทั้งรับผิดชอบในการป้องกันภัยทางอากาศเฉพาะตำบลตามที่กองบัญชาการกองทัพไทยมอบหมาย ให้รับผิดชอบตามแผนป้องกันประเทศ นอกจากนี้ยังมีกำลั 1 กองร้อย ทหารต่อสู้อากาศยานในทุก ๆ กองพันทหารอากาศโยธินของกองบิน และโรงเรียนการบิน (กองพันอากาศโยธิน กองบิน/กองพันอากาศโยธิน โรงเรียนการบิน) ทำหน้าที่ในการป้องกันภัยทางอากาศให้แก่กองบินและโรงเรียนการบิน โดยหน่วยหรือ กำลัรบที่ทำการป้องกันภัยทางอากาศให้กับที่ตั้ง ทอ.ดอนเมืองจะอยู่ภายใต้การควบคุมทางยุทธการกับศูนย์ยุทธการทางอากาศ ศูนย์ป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพอากาศ แต่สำหรับหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของกองทัพอากาศที่ตั้งอยู่ตามกองบิน จะอยู่ในความควบคุมทางยุทธการของศูนย์ปฏิบัติการกองบิน (ศปก.บ.) ส่วนหน่วยที่ทำการป้องกันที่ตั้งฐานบินอิสระ ๆ และสถานีเรดาร์ต่าง ๆ จะอยู่ในความควบคุมทางยุทธการของฐานบินอิสระ ๆ และสถานีเรดาร์นั้น ๆ โดยต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ ศคปอ. หรือ ศยอ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก มีหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการป้องกันภัยทางอากาศ มีวัตถุประสงค์ของการป้องกันภัยทางอากาศในจุด และตำบลที่สำคัญหรือที่ได้รับมอบหมายจากกองบัญชาการกองทัพไทยตามแผนป้องกันประเทศ ตลอดจนพื้นที่ที่เป็นยุทธบริเวณ มีหน่วยเกี่ยวข้องในระบบการป้องกันภัยทางอากาศของทบ. ที่สำคัญ 2 หน่วย คือ หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ คือ ศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก (ศปกอ.ทบ.) โดยมีลูกข่ายเป็นศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก ประจำพื้นที่ในภาคต่าง ๆ และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

คือกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (พล.ปตอ.) ซึ่งประกอบด้วย กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (กรม.ปตอ.)

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพเรือ

ระบบการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพเรือ ประกอบด้วยหน่วยหลัก 2 หน่วย คือ หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ และหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

1. หน่วยในระบบควบคุมและแจ้งเตือนภัยทางอากาศ

ทำหน้าที่รับข่าวอากาศยานจากศูนย์ยุทธการทางอากาศ (ศยอ.ศปก.ทอ.) โดยผ่านระบบต่อเชื่อมแลกเปลี่ยน ข้อมูลการป้องกันภัยทางอากาศอัตโนมัติ มายังศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศกองทัพเรือ (ศปกอ.ทร.) และ ศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก (ศปกอ.ทร.) ที่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออก และภาคใต้

2. หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยาน

รับผิดชอบในการป้องกันภัยทางอากาศเฉพาะตำบล ตามที่กองบัญชาการกองทัพไทย กำหนดหรือมอบหมาย และที่ตั้งของกองทัพเรือ รวมทั้งหน่วยดำเนินกลยุทธ์ของกองทัพเรือ ซึ่งหน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของกองทัพเรือ สามารถแบ่งประเภทหลัก ๆ ได้ดังนี้

2.1 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานประจำเรือรบ (กำลังทางเรือ)

2.2 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของหน่วยดำเนินกลยุทธ์ (กองพันนาวิกโยธินของกองพลนาวิกโยธิน)

2.3 หน่วยอาวุธต่อสู้อากาศยานของหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง โดยจัดกำลังเป็นหน่วยขนาดกรมต่อสู้อากาศยาน (กรม สอ.) โดยแต่ละกรมจะประกอบด้วย 3 กองพันต่อสู้อากาศยาน (พัน.สอ.)

ปัญหา/อุปสรรค และผลกระทบ

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลต่างๆ พบว่า ปัญหา/อุปสรรคของเหล่าทัพ โดยมากจะเป็นในเรื่องการ ค้นหา การพิสูจน์ทราบฝ่าย การสกัดกั้น และการทำลาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของประสิทธิภาพการปฏิบัติ การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ การค้นหา การพิสูจน์ทราบฝ่าย การสกัดกั้น และการทำลาย ซึ่งปัญหาดังกล่าว หากไม่มีการแก้ไขแล้ว การปฏิบัติต่าง ๆ จะมีความยุ่งยากยิ่งขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการพัฒนาอากาศยานสมัยใหม่ ทั้งในด้านความเร็ว ความสูง และขีดความสามารถของอาวุธประจำอากาศยาน ดังนั้นในปัจจุบันปฏิบัติการการป้องกันภัยทางอากาศจึงกลายมาเป็นพันธกิจมูลฐานที่หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ จำเป็นต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของภารกิจ ซึ่งในการปฏิบัติก็พบปัญหามากมายทั้งในด้านของการค้นหาที่ต้องใช้เรดาร์ในการตรวจสอบ ซึ่งเรดาร์นั้นไม่สามารถตรวจค้นอากาศยานที่บินต่ำหรือลัดเลาะตามภูมิประเทศหรืออากาศยานที่บินสูงมาก ๆ ได้ ในบางครั้งปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอาจทำให้ไม่สามารถตรวจค้นอากาศยานได้ วิธีค้นหาเป้าหมายวิธีอื่นก็คือการค้นหาด้วยสายตาซึ่งสามารถนำมาใช้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับทัศนวิสัยเป็นสำคัญ

ปัญหาในด้านการพิสูจน์ฝ่ายที่เป็นปัญหาสำคัญยิ่งของการป้องกันภัยทางอากาศ และจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการพิสูจน์ฝ่าย เพื่อป้องกันมิให้ทำการยิงต่ออากาศยานฝ่ายเดียวกันวิธีการในพิสูจน์ฝ่าย ได้แก่ แผนการบิน วิธีบินที่กำหนดไว้ล่วงหน้า วิหุ วิธีพิสูจน์ฝ่ายด้วยสายตา และวิธีพิสูจน์ฝ่ายด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาของการพิสูจน์ฝ่ายย่อมขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของการจราจรทางอากาศ

ปัญหาในด้านการสกัดกั้น ที่ต้องอาศัยข้อมูลเป้าหมายจากเรดาร์ เพื่อทำการยิง และนำวิถีเข้าสู่เป้าหมายอาวุธปืนต่อสู้อากาศยาน ต่างๆ ซึ่งเรดาร์นั้นก็เชื่อว่าจะมีผลดีที่สุดเช่นกัน และอาวุธที่ใช้ในการสกัดกั้นนั้นก็ยังมีระยะยิงที่จำกัด หากเรดาร์เกิดความผิดพลาดในด้านทัศนวิสัยก็อาจส่งผลกระทบต่อกรสกัดกั้นได้

สุดท้ายปัญหาด้านการทำลายอาวุธต่อสู้อากาศยานใน สมัยก่อนมีผลคาดคะเนในการสังหารต่ำ จึงจะต้องทำการยิงให้ลูกกระสุนถูกส่วนสำคัญของอากาศยานจึงจะสามารถทำลายอากาศยานได้ อาวุธที่มีหัวรบขนาดใหญ่และระเบิดใกล้เป้าหมาย จึงย่อมมีโอกาสที่จะทำลายเป้าหมายได้ในส่วนของปืนต่อสู้อากาศยานระบบอัตโนมัติจะอาศัยปริมาตรการยิงจำนวนมากไปยังเป้าหมาย ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพในการสังหารสูงขึ้น จรวดต่อสู้อากาศยานปัจจุบันมีความแม่นยำและมีสมรรถนะอำนาจการทำลายสูงขึ้น สำหรับเครื่องบินขับไล่สกัดกั้น ผลคาดคะเนในการสังหารย่อมขึ้นอยู่กับยุทธวิธีในการบิน สมรรถนะของเครื่องบินและระบบอาวุธที่ติดตั้งใช้งานกับเครื่องบิน

ซึ่งปัญหาทั้ง 4 ด้านนั้นหากเกิดความผิดพลาดตั้งแต่การค้นหาก็อาจจะส่งผลกระทบต่อเนื่องตามมาที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายอันใหญ่หลวงทวีคูณนับไม่ถ้วน

สำหรับการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติ แต่อยู่ในฐานะผู้ฝ่ายอำนวยความสะดวกที่ต้องทำงานร่วมกับเหล่าทัพที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างอัตโนมัติผ่านระบบแผนที่สถานการณ์ร่วม หรือ Common Operating Picture : COP และระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อต่อเชื่อมแลกเปลี่ยนข้อมูลภาพสถานการณ์ทางอากาศร่วมกับเหล่าทัพได้อย่างต่อเนื่อง และเสนอข้อพิจารณาให้ผู้บังคับบัญชาตกลงใจ เมื่อต้องบูรณาการการใช้กำลังขนาดใหญ่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติการร่วม เพื่อให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภัยคุกคามต่างๆ

ดังนั้นการทำงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม จะเกิดประสิทธิผลได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมของเครื่องมือ/เทคโนโลยี องค์ความรู้ (หลักนิยม ระเบียบการปฏิบัติในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม) จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ปัจจุบันเครื่องมือ/เทคโนโลยีมีความทันสมัย แต่ปัญหาส่วนใหญ่มักจะเป็นในเรื่องของความพร้อมของบุคลากร การจัดการฝึกที่ขาดความเสมือนจริง และความทันสมัยด้านหลักนิยม ซึ่งจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 ท่าน พบว่า ปัญหาของการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ส่วนหนึ่งพบว่า เกิดจากระบบการทำงานที่ยังไม่ชัดเจนทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาด้านองค์ความรู้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนต่างๆ การควบคุมบังคับบัญชา ต่อมาคือปัญหาด้านคนที่ยังขาดความเข้าใจหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติการในส่วนของอำนาจการ และประการสุดท้ายคือ ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี ที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานได้กับทุกส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ จากปัญหา

ดังกล่าวส่งผลต่อการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจริง และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ และต้องหามาตรการในการขับเคลื่อนความพร้อมด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพอากาศไทยให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลจริง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 4

สรุป

การป้องกันภัยทางอากาศร่วม เป็นบทบาทสำคัญของกองบัญชาการกองทัพอากาศไทยในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นด้วยระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเป็นที่ประจักษ์แก่เหล่าทัพและประชาชนทั่วไป ซึ่งการทำงานให้เกิดประสิทธิผลได้นั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ระบบการทำงาน บุคลากร และเครื่องมือ/เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งการที่จะพิสูจน์ได้ว่ากองบัญชาการกองทัพอากาศไทยมีความพร้อมในด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วมมากน้อยเพียงใด คงต้องขึ้นอยู่กับการฝึก และการตรวจสอบที่ได้มาตรฐาน ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังคำว่า “ฝึกอย่างไรรบ รบอย่างไรฝึก” เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการให้ประเทศมี “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตลอดไป

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางพัฒนาการปฏิบัติการ ป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ในบทนี้เป็นกรนำเสนอผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยนำเสนอผลการวิจัยออก 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย
2. แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย
3. สรุป

วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหารและผู้บริหารกรมยุทธการทหาร และกรมทหารสื่อสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

การป้องกันภัยทางอากาศร่วมภายใต้ความรับผิดชอบของกองบัญชาการกองทัพไทย ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 มาแล้วนั้น สามารถนำมาสู่การวิเคราะห์ถึงปัญหาจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน พบว่าบทบาทหน้าที่ในการป้องกันภัยทางอากาศร่วมภายใต้การดำเนินงานโดย ศูนย์บัญชาการทางทหาร (ศบท.บก.ทท.) เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก การป้องกันภัยทางอากาศร่วม ซึ่งมีโครงสร้างในการปฏิบัติการที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนการวางแผน (แผนป้องกันประเทศ) ส่วนการจัดทำแผนเผชิญเหตุ และส่วนการจัดทำแผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม สำหรับแผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม ได้มีการดำเนินการโดยคณะกรรมการร่วม (Working group : WG) เพื่อให้ข้อพิจารณา และข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม ทั้งในด้านการปฏิบัติและการสนับสนุน เพื่อควบคุม และสั่งการให้หน่วยปฏิบัติตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากบทบาทดังกล่าว สิ่งที่คณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณาและอำนวยความสะดวกเพื่อเสนอเป็นแผนการปฏิบัติให้กับผู้บังคับบัญชาตกลงใจให้หน่วยใช้กำลังปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผลแก่ความมั่นคงของประเทศชาติได้ ต้องเกิดจากกระบวนการทำงานทั้งด้านคน เครื่องมือ องค์ความรู้ ที่เป็นระบบและมี

มาตรฐาน ปัจจุบัน ศบท.บก.ทท. มีบุคลากรที่เป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกในการทำหน้าที่ประจำอยู่ในส่วนนี้ และมีเครื่องมือที่สำคัญคือ COP ที่แสดงถึงแผนที่สถานการณ์การปฏิบัติของหน่วยใช้กำลังในพื้นที่ต่างๆ ปรากฏบนจอภาพ ทำให้ฝ่ายอำนวยความสะดวกใน ศบท.บก.ทท. สามารถนำผลที่ปรากฏบนหน้าจอ COP มาทำการต่อภาพข่าว และประสานหน่วยในพื้นที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้ง ทบ. ทร. ทอ. เพื่อให้ได้ข้อมูลในการหาแนวทางการปฏิบัติต่อไป โดยใช้ COP เป็นตัวนำเสนอภาพแผนที่สถานการณ์สำหรับประเมินสถานการณ์ และประเมินว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้แต่ละส่วนได้วางแผนร่วมกัน ดังนั้น ปัญหาที่พบคือ ด้านโครงสร้างการทำงานยังขาดความชัดเจนทั้งในด้านระเบียบการปฏิบัติงานประจำ (รปจ. หรือ SOP) และหลักนิยามด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ในการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานในแต่ละตำแหน่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้าใจกระบวนการทำงานทั้งระบบจนมาถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการ ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติในการป้องกันภัยทางอากาศร่วมจำเป็นต้องรู้โครงสร้างการทำงานพื้นฐานของตนเอง และระบบการทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ได้ทุกสถานการณ์ สะท้อนได้จากประโยคของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...กระบวนการ หน้าที่เรามี ศบท. เรามี function แต่เราเคยใช้ใหม่ ไม่รู้กระบวนการ ไม่รู้หน้าที่ โครงสร้างองค์กร...ซึ่งปัจจุบันเอกสาร SOP ยังไม่สมบูรณ์ รปจ.ศบท. ที่ต้องปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ รวมถึง หลักนิยามด้วย...ที่สำคัญ โครงสร้างเองอาจจะต้องปรับเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถปฏิบัติได้เมื่อเกิดเหตุ เช่น ในส่วนประสานงาน ส่วนการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ปัญหาหลักๆ คือ ความเข้าใจหน้าที่ของตนเอง...และติดตามข่าวสารตลอด เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมาต้องมาดำเนินการต่อข่าวอย่างไร ซึ่งปัญหาอาจจะเกิดจากการศึกษาคู่มือการทำงาน...และคู่มือนั้นต้องอธิบายให้ทุกคนเข้าใจได้ง่าย...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกซ้อมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...เรื่องโครงสร้างการทำงาน หรือที่เรียกว่าระบบการทำงาน ถ้ามีความชัดเจน ก็สามารถที่จะทำให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผมว่าอาจจะต้องมีการปรับปรุงบ้าง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถมองภาพการทำงานได้อย่างเป็นระบบ และเข้าใจ ซึ่งในส่วนนี้อาจเกี่ยวข้องกับ รปจ.ฯ...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ปัญหาหลักคือ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งก็อาจจะเกิดจากความชัดเจนของ รปจ. ที่ไม่มีความชัดเจน...และคนมาปฏิบัติงานไม่เคยอ่าน หรือศึกษาการทำงานของ ศบท. และหน้าที่ตนเอง อันนี้ก็มีส่วนอย่างมาก...” (สัมภาษณ์. 2563)

2. ด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากคนขาดการฝึกอย่างเป็นระบบ ขาดความรู้ ความเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะฝ่ายอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการประเมินสถานการณ์ที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และให้ข้อมูลในการแสวงข้อตกลงใจทางทหารให้กับผู้บังคับบัญชา สะท้อนได้จาก

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...อันดับแรกผมว่าคนขาดการรับ มองภาพไม่ออก เมื่อมาฝึกก็ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเอง...การต่อภาพข่าวของหน่วยทั้ง ทอ. ทบ. ทร. เพื่อให้ข้อมูลในการหามาตรการป้องกัน ตั้งแต่การประเมินสถานการณ์และประเมินว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้แต่ละส่วนได้วางแผนร่วมกัน...เรายังไม่เข้าใจ. คนไม่เคยผ่านสนามรบจริง ไม่มีการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กร ไม่รู้งาน ไม่รู้ทั้งกระบวนการ และไม่รู้หน้าที่ ไม่มีการตั้ง บก.ที่แท้จริง (บก.ภาพรวม ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีผู้ประสานหรือช่วยเหลือญาติผู้ประสบภัย การติดต่อสื่อสาร)...การให้ความสำคัญกับการฝึกน้อย..” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ปัญหาหลักๆ คือความเข้าใจหน้าที่ของตนเอง...และยังไม่ให้ความสำคัญกับการฝึก...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ผมว่า คงมองที่ปัญหาคน เข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองมากไหม...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ปัญหาหลักคือ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน....เลยทำให้การทำงานไม่ค่อยเป็นระบบเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง...ก็จะเกิดผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน...” (สัมภาษณ์. 2563)

3. ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ COP เป็นเครื่องมือในการเสนอภาพแผนที่สถานการณ์ เพื่อให้ฝ่ายอำนาจการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบประเมินสถานการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้แต่ละส่วนได้วางแผนร่วมกัน) ยังขาดความสมบูรณ์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพข่าวของฝ่ายอำนาจการได้ครอบคลุมทุกมิติ ขาดความเสถียรในการเชื่อมต่อเข้ากับระบบการทำงานของหน่วยระดับล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “เครื่องมือที่ใช้อยู่ผ่าน COP MTF (Message Text Format) ที่ยังไม่สมบูรณ์ ... ต้องจัด work shop เพื่อเป็นเครื่องมือในการแจ้งเตือนได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้ และต้องปรับปรุงกันต่อไป ตอนนี้อยู่ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ใช้ว่าครอบคลุมแค่ไหน ต้องเป็นเครื่องมือของฝ่ายอำนาจการ ปัจจุบันเป็นเพียงแผนที่เท่านั้น (ความเข้าใจในระบบ และความต้องการที่จะใช้ประโยชน์) เครื่องมือตอบสนองวัตถุประสงค์...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการกองกรรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ระบบเครื่องมือที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคงต้องพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และที่สำคัญต้องสามารถสัมพันธ์กับหน่วยในพื้นที่ได้ด้วย...ปัญหาของ COP ยังไม่ได้ตอบสนองความต้องการของหน่วยใช้งานระดับล่าง ” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ผมมองเรื่อง การเชื่อมต่อของเครื่องมือที่จะทำให้เห็นภาพสถานการณ์จริงได้อย่างรวดเร็ว และสัมพันธ์ต่อกันในทุกระดับ...และรวมถึงสถานที่ ศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย (ศบท.) ด้วย...สถานที่ซึ่งปัจจุบันอาจจะยังไม่เหมาะสม...” (สัมภาษณ์. 2563)

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง การทำงาน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี ซึ่งการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศด้านความมั่นคง หากการปฏิบัติการทางความมั่นคง มีปัญหาอุปสรรคแม้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ระบุว่าหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคงต้องแก้ไข ปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นให้หมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอันจะ ส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและ รวดเร็ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำหรับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการ กองทัพไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียม ความพร้อม ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ในด้านของการแก้ไขปัญหาที่ระบุว่า ต้องกระทำการ แก้ไขอย่างจริงจัง จนยุติลง หรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ รวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนา บ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง ของปัญหาของทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือ วางแผน และยกระดับ วิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการฉันทกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการอย่างแท้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ทั้งจาก ภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีการติดตามเฝ้าระวัง ป้องกัน และ แก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ เพื่อให้ทราบสถานการณ์ล่วงหน้า และสามารถแก้ไขปัญหาและภัย คุกคามในอนาคตได้ทัน่วงที ก่อนที่จะลุกลามต่อไป รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคง ของประเทศ โดยเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมในทุกด้านทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโศปกรณ์ แผนงบประมาณ ระบบควบคุมบังคับบัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรองเทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือนต่าง ๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง ตั้งแต่ขั้นการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน วิเคราะห์ กำหนดแนวทางป้องกัน ไปจนถึงขั้นการลงมือแก้ไขปัญหาความมั่นคง ที่สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ จากการศึกษาเอกสารวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิรัตน์ นาคจู (2560) เรื่อง “การพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และ สอดคล้องนโยบาย Thailand 4.0” พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศของ กองทัพไทย จำเป็นที่จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลแบบบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการประกันความสำเร็จในการกิจป้องกันภัยทางอากาศด้วย

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารวิจัยของ สมควร รักดี (2560) เรื่อง “แนวทางการ พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันภัยทางอากาศ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ 20 ปี พุทธศักราช 2560 – 2579” ทำให้เห็นว่า ระบบการบัญชาการและควบคุมที่ขาดความเป็นเอกภาพ ในการบังคับบัญชาและการบูรณาการร่วมกันของหน่วยเกี่ยวข้องในระบบการป้องกันภัยทางอากาศ

กำลังพลที่ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งยังขาดความรู้พื้นฐาน ทางภาษาและเทคโนโลยีทำให้ไม่สามารถรับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่าสิ่งที่ต้องรักษาไว้ คือยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในมิติหลักที่สำคัญทั้งมิติทางอากาศ มิติไซเบอร์และมิติอวกาศ ตลอดจนการเสริมสร้างและรักษาประสิทธิภาพของอาวุธยุทธโศปกรณ์และระบบตรวจจับให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการที่จะต้องเสริมสร้างขีดความสามารถในการบัญชาการและควบคุมโดยกระจายเครือข่ายระบบการเชื่อมต่อข้อมูลในการควบคุมและสั่งการปฏิบัติในระบบ ACCS (Air Command and Control System) ให้ครอบคลุมทุกหน่วยต่อสู้อากาศยานของกองทัพอากาศ นอกจากนี้ควรพัฒนาขีดความสามารถของระบบตรวจจับให้ทันสมัยมากขึ้น ให้สามารถตรวจจับเป้าหมายได้ทั้งเป้าหมายที่เป็นภัยคุกคามรูปแบบเก่าและเป้าหมายที่เป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น UAS, UAV และอาวุธปล่อยขนาดเล็ก แต่ประสิทธิภาพการทำลายสูง การเสริมสร้างขีดความสามารถผู้ปฏิบัติ/หน่วยปฏิบัติ พัฒนาการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (NCO) การเสริมสร้างขีดความสามารถระบบเครือข่ายให้ครอบคลุมเข้มแข็งและปลอดภัย รวมทั้งจัดให้มีระบบเครือข่ายสำรอง ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น การเสริมสร้างขีดความสามารถการสนับสนุนและการบริการให้มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันและดำเนินการด้วยระบบสารสนเทศ การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านทรัพยากรบุคคลและองค์กรให้มีพื้นฐานความรู้พอเพียงต่อการปฏิบัติงาน พัฒนาความรู้ทางภาษาที่สอง หรือภาษาที่สามของกำลังพลเพื่อให้สามารถรับการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นต้น

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงด้านประสิทธิผลแล้ว ถ้าการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมขาดซึ่งประสิทธิผล ย่อมหมายถึง สภาพของกองบัญชาการกองทัพไทยย่อมขาด ความสามารถที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการทั้งในด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (integration) การปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน (adaptability) และสังคม (social relevance) และรวมถึงผลผลิตที่ต้องการ (productivity) ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ที่ผู้ที่ทำหน้าที่จะต้องสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันระหว่างเหล่าทัพ และสามารถอำนวยความสะดวกร่วม สามารถให้ข้อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากส่วนต่างๆ มานำเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาสามารถตกลงใจได้อย่างถูกต้อง ปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์ได้ เป้าหมายคือความสำเร็จของภารกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดความสำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการฝึกอย่างที่รอบ เพราะการฝึกคือการเตรียมความพร้อม และการที่จะให้ได้ผลต้องมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลเพื่อสร้างมาตรฐานและความพร้อมของโครงสร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ ทดสอบขีดความสามารถของโครงสร้าง บุคลากร เครื่องมือ/เทคโนโลยี และ องค์ความรู้ให้เกิดขึ้น

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ใน 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อม โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน พบว่า แนวทางการแก้ไขคือ ปรับปรุงหลักนิยม KM (Knowledge management) คู่มือการปฏิบัติงานให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ซึ่งในด้านโครงสร้างต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.) และจากหน่วยกรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ (คปอ.) โดยหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกจะรับผิดชอบแผนการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศเป็นจุดตำบล ส่วน หน่วย คปอ. จะรับผิดชอบแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ (Area defence) สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...โครงสร้างองค์กร...ซึ่งปัจจุบันเอกสาร SOP ยังไม่สมบูรณ์ รปจ.ศบท. ที่ต้องปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ รวมถึง หลักนิยมด้วย...ที่สำคัญ โครงสร้างเองอาจจะต้องปรับเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถปฏิบัติได้เมื่อเกิดเหตุ เช่น ในส่วนประสานงาน ส่วนการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ผมมองเรื่องการฝึกด้วยนะ ปัญหาหลักๆ คือ ความเข้าใจหน้าที่ของตนเอง...และคู่มือมันต้องอธิบายให้ทุกคนเข้าใจได้ง่าย...สิ่งเหล่านี้ก็ต้องนำมาสู่การทบทวนและปรับปรุง...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ทุกอย่างคงต้องทบทวน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์....” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “..ต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจากหน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก และจากหน่วยกรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ (คปอ.) โดยหน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.ทบ.) จะดูเรื่องแผนการปฏิบัติป้องกันภัยทางอากาศที่เป็นจุดสำคัญ ส่วนหน่วย คปอ.ทอ. ดูทั้งแผนเฉลิมอากาศและการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ Area defence (สัมภาษณ์. 2563)

2. ด้านบุคลากร พบว่า ควรต้องเพิ่มขีดความสามารถด้านการฝึก และการฝึกก็ต้องเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนาจการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติ และผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลการฝึกอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนได้จาก

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...อันดับแรกผมว่าคนขาดการรบ มองภาพไม่ออก เมื่อมาฝึกก็ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเอง...และผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริง...ส่วนนี้สำคัญ” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ต้องให้ความสำคัญกับการฝึก...และผู้รับการฝึกต้องมีทุกส่วน เพราะทุกส่วนสำคัญหมด โดยเฉพาะฝ่ายอำนาจการ จะมาเพียงหน่วยใดหน่วยหนึ่งไม่ได้ ...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “....คงต้องเน้นที่การฝึก โดยเฉพาะฝ่ายอำนาจการ ต้องฝึกให้เสมือนจริง... การฝึกแบบที่สอนน้องตั้งแต่ Staffex, CPX” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ผมอยากให้คนที่ปฏิบัติงานในด้านการปฏิบัติใน ศบท. ทุกส่วนต้องผ่านการฝึก และหน่วยที่ส่งผู้รับการฝึกเข้าร่วมการฝึก ต้องเห็นความสำคัญ รวมทั้งควรมีการติดตามประเมินผลการฝึกอย่างจริงจัง...” (สัมภาษณ์. 2563)

3. ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ COP ยังขาดความสมบูรณ์ควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันและที่สำคัญต้องเป็นเครื่องมือในการนำเสนอภาพแผนที่สถานการณ์ เพื่อให้ฝ่ายอำนวยการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถประเมินสถานการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้แต่ละส่วนได้วางแผนร่วมกัน) ซึ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ของการป้องกันภัยทางอากาศร่วมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงให้หน่วยในระดับล่างสามารถเชื่อมต่อบนระบบได้ ซึ่งส่วนนี้คงต้องหารือร่วมกันเพื่อพัฒนาปรับปรุงภายใต้ข้อจำกัดที่กองทัพมีอยู่ สะท้อนจากประโยคของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “เครื่องมือที่ใช้อยู่ผ่าน COP MTF ที่ยังไม่สมบูรณ์ ... ต้องจัด work shop เพื่อเป็นเครื่องมือในการแจ้งเตือนได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้ และต้องปรับปรุงกันไป ตอนนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ใช้ ว่าครอบคลุมแค่ไหน ต้องเป็นเครื่องมือของฝ่ายอำนวยการ ปัจจุบันเป็นเพียงแผนที่เท่านั้น (ความเข้าใจในระบบ และความต้องการที่จะใช้ประโยชน์) เครื่องมือตอบสนองวัตถุประสงค์...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้อำนวยการกองกรรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ระบบเครื่องมือที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคงต้องพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และที่สำคัญต้องสามารถสัมพันธ์กับหน่วยในพื้นที่ได้ด้วย...” (สัมภาษณ์. 2563)

รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “....ผมอยากให้เห็นเรื่องสถานที่ด้วย เพื่อให้มีความเหมาะสม (สัมภาษณ์. 2563)

4. ด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อม พบว่า การตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ถือเป็นเครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหาร ทั้งระบบคน เครื่องมือ และองค์ความรู้ ไม่ใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง เนื่องจากองค์ความรู้คือสิ่งที่เกิดจากกระบวนการทำงานเป็นระบบ และพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ สะท้อนจากประโยคของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

ผู้แทนจากศูนย์บัญชาการทางทหาร กล่าวว่า “...การตรวจสอบและประเมินผล เป็นสิ่งที่จะวัดความพร้อมของการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศ และนำไปสู่มาตรฐานที่แท้จริงได้ ภายใต้ข้อจำกัดที่มี และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้แทนจากกรมสื่อสารทหาร กล่าวว่า “...เรายังขาดการประเมินผลการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันภัยทางอากาศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วย...ส่วนนี้จะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างประสิทธิภาพให้เกิดขึ้น...” (สัมภาษณ์. 2563)

ผู้แทนจากเจ้ากรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...เห็นด้วยกับการมีระบบประเมินผล และตรวจสอบความพร้อมให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ...” (สัมภาษณ์. 2563)

สรุป

จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ทำให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย โดยสรุปเป็นตารางที่ 4-1 ดังนี้

ตารางที่ 4-1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย	แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย
<p>ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน พบว่าโครงสร้างยังไม่เหมาะสม ระบบการทำงานยังขาดความชัดเจนทั้งในด้านระเบียบการปฏิบัติงานประจำ (รปจ. หรือ SOP) และหลักนิยามด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ในการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติในแต่ละตำแหน่งใน ศบท. ได้เข้าใจกระบวนการทำงานทั้งระบบจนมาถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการ ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมจำเป็นต้องรู้การทำงานพื้นฐานของตนเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ได้ทุกสถานการณ์</p>	<p>ด้านโครงสร้าง พบว่า แนวทางการแก้ไขคือ การพัฒนาปรับปรุงใน 2 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและด้านระบบการทำงาน</p> <p>ด้านโครงสร้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับโครงสร้างให้กะทัดรัด เหมาะสมกับเครื่องมือ/เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน - ด้านโครงสร้างต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก และจากหน่วยกรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ (คปอ.) โดยหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.) จะรับผิดชอบเรื่องแผนการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศเป็นจุดหรือตำบล ส่วน หน่วย คปอ. จะรับผิดชอบแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ (Area defence) <p>ด้านระบบการทำงาน ต้องมีการพัฒนาดังต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักนิยม - องค์กรความรู้ (KM) - คู่มือการปฏิบัติงาน <p>ให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจบทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม</p>

ตารางที่ 4-1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ)

วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย	แนวทางพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย
<p>ด้านบุคลากร พบว่า ยังขาดการฝึกอย่างเป็นระบบ ขาดความรู้ ความเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะฝ่ายอำนาจการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำหน้าที่ส่วนอำนาจการของการป้องกันภัยทางอากาศร่วม</p>	<p>ด้านบุคลากร ควรดำเนินการดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดการฝึกที่มีประสิทธิภาพ ฝึกให้เหมือนการรบจริง โดยเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนาจการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และเกิดความชำนาญ - ผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง
<p>เครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ COP เป็นเครื่องมือในการเสนอภาพแผนที่สถานการณ์ (เพื่อให้ฝ่ายอำนาจการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถประเมินสถานการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถวางแผนร่วมกัน) ยังขาดความสมบูรณ์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพข่าวของฝ่ายอำนาจการได้ครอบคลุมทุกมิติ ขาดความพร้อมในการเชื่อมโยงกับระบบการป้องกันภัยทางอากาศของเหล่าทัพและขาดความเสถียรในการเชื่อมต่อเข้ากับระบบการทำงานของหน่วยระดับล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>เครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาความสมบูรณ์ของระบบแผนที่สถานการณ์ (COP) - การบูรณาการระบบการป้องกันภัยทางอากาศของทุกเหล่าทัพให้สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเสถียร - ควรจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อปฏิบัติงานทำงานด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม - ด้านการตรวจสอบประเมินผล พบว่า <ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบ การฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐาน และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกระดับ - พัฒนาระบบการตรวจสอบประเมินผล โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสูงมาช่วยในการประเมินผล เพื่อลดจำนวนผู้ทำหน้าที่ประเมินผลที่มีอย่างจำกัด และสามารถประเมินผลได้ในหลายๆ พื้นที่ในเวลาเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศไทย บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศไทย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 สรุป

2.2 ข้อเสนอแนะ

สรุป

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 ท่าน นั้น พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างการทำงาน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน พบว่า พบว่า โครงสร้างยังไม่เหมาะสม ระบบการทำงานยังขาดความชัดเจนทั้งในด้านระเบียบการปฏิบัติงานประจำ (รปจ. หรือ SOP) และหลักนิยามด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ในการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติในแต่ละตำแหน่งใน ศบท. ได้เข้าใจกระบวนการทำงานทั้งระบบจนมาถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการ ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานการป้องกันภัยทางอากาศร่วมจำเป็นต้องรู้ระบบการทำงานพื้นฐานของตนเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ได้ทุกสถานการณ์

1.2 ด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมยังขาดการฝึกให้ทำงานได้อย่างเป็นระบบ ขาดความรู้ ความเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะฝ่ายอำนวยการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำหน้าที่ส่วนอำนวยการของการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

1.3 เครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ COP เป็นเครื่องมือในการเสนอภาพแผนที่สถานการณ์ร่วม เพื่อให้ฝ่ายอำนวยการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบประเมินสถานการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถวางแผนร่วมกันได้ นอกจากนี้เครื่องมือ/เทคโนโลยีที่มีอยู่ยังขาดความสมบูรณ์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพข่าวของฝ่ายอำนวยการได้ครอบคลุมทุกมิติ รวมทั้งขาดความพร้อม

ในการเชื่อมโยงระบบการป้องกันภัยทางอากาศของเหล่าทัพและขาดความเสถียรในการเชื่อมต่อเข้ากับระบบการทำงานของหน่วยระดับล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน พบว่า แนวทางการแก้ไขคือ พัฒนาปรับปรุง 2 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง และด้านระบบการทำงาน ซึ่งด้านโครงสร้าง ควรมีการปรับโครงสร้างให้กะทัดรัด ครอบคลุม เหมาะสมกับเครื่องมือ/เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.) และจากหน่วยกรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ (คปอ.) โดย หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก จะรับผิดชอบแผนการปฏิบัติ ป้องกันภัยทางอากาศเป็นจุด ส่วนหน่วย คปอ. จะรับผิดชอบตามแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ (Area defence) ส่วนระบบการทำงาน ต้องมีการพัฒนาด้านหลักนิยม องค์ความรู้ (KM) คู่มือการปฏิบัติงาน ให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

2.2 ด้านบุคลากร พบว่า ควรดำเนินการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กำหนดให้ผู้รับการฝึกควรเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง โดยเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนาจการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน

2.3 เครื่องมือ/เทคโนโลยี พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย คือ การพัฒนาความสมบูรณ์ของระบบแผนที่สถานการณ์ร่วม (COP) และการจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม รวมถึง ศบท. ที่มีความปลอดภัยและทันสมัย

2.4 ด้านการตรวจสอบประเมินผล พบว่า ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกๆ ระดับ รวมถึงการพัฒนาการตรวจสอบประเมินผล โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสูงมาช่วยในการประเมินผล เพื่อลดจำนวนผู้ทำหน้าที่ประเมินผลที่มีอย่างจำกัด และสามารถประเมินผลได้ในหลายๆ พื้นที่ในเวลาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาระบบแผนที่สถานการณ์ (COP) ให้ทันสมัย และคู่มือประสานการปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำคู่มือการประสานงาน และแนวทางปฏิบัติในแต่ละส่วน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. สนับสนุนและส่งเสริมการฝึกกำลังร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงระบบการตรวจค้น พิสูจน์ฝ่าย สกัดกั้นทำลาย ระบบส่งมอบเป้าหมาย พร้อมทั้งจัดทำแผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม และมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure : SOP) เพื่อเตรียมพร้อมเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ

3. สนับสนุนสถานที่ทำงานของศูนย์บัญชาการกองบัญชาการกองทัพไทยในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ตั้งแต่ในภาวะปกติเพื่อให้พร้อมแปรสภาพเป็นศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เมื่อเกิดสถานการณ์ และสามารถปรับใช้ในภารกิจเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บัญชาการทางทหาร

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน แนวทางการแก้ไขคือ พัฒนาปรับปรุงใน 2 ด้านคือ ด้านโครงสร้าง และด้านระบบการทำงาน ซึ่งด้านโครงสร้าง ควรมีการปรับโครงสร้างให้กะทัดรัด (จัดตั้งฝ่ายการป้องกันภัยทางอากาศร่วมในส่วนเสนาธิการร่วม) เหมาะสมกับเครื่องมือ/เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.) และจากหน่วยกรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ (คปอ.) โดย หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกจะรับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศเป็นจุด ส่วน หน่วย คปอ. จะรับผิดชอบดำเนินการตามแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ (Area defence) ส่วนระบบการทำงาน ต้องมีการพัฒนาด้านหลักนิยมองค์ความรู้ (KM) คู่มือการปฏิบัติงาน ให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

2. ด้านบุคลากร ควรดำเนินการจัดการฝึกที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยแบบที่สอนน้อง (J-MDMP 5 ชั้น) เน้นการปฏิบัติของส่วนอำนาจการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติและผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง พร้อมทั้งปรับปรุงแผนป้องกันภัยทางอากาศร่วม (ทปอ.60) ให้ทันสมัย

3. เครื่องมือ/เทคโนโลยี ควรมีการพัฒนาที่สถานการณ์ (COP) ให้ทันสมัย ต้องกำหนดมาตรฐานกลางในการเชื่อมต่อข้อมูลการป้องกันภัยทางอากาศแก่เหล่าทัพ และการจัดหาสถานที่ ศบท. ที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

4. ด้านการตรวจสอบประเมินผล ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบ ระเมินผลการฝึก เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกระดับ เพื่อนำไปสู่มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการนำไปพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมให้เป็นรูปธรรม

2. ควรมีการวิจัยระบบประเมินผลการดำเนินการ เพื่อนำไปสู่การประเมินประสิทธิผลที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของกองบัญชาการกองทัพไทยต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2537.

รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2536.

วิทยา ด่านดำรงกุล. การบริหาร. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, 2546.

วารสาร รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

วิชาการป้องกันประเทศ, สถาบัน. “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)” เอกสารเผยแพร่
นักศึกษา วปอ. รุ่น 59, 2560 : 4 – 53.

ภาณุพงศ์ เสียงยงคะ. “การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการที่มีเครือข่ายเป็น
ศูนย์กลางของกองทัพอากาศ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร,
2555.

เอกรัฐ ษรานุรักษ์. “การพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาของกองบัญชาการกองทัพไทยให้มุ่งสู่การ
ปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2553.

กมลวรรณ ชัยวินิชศิริ. “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน”.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. “การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดที่สัมพันธ์กับประสิทธิผล
องค์การสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

เปรมสุรีย์ เชื้อมทอง. “จิตลักษณะของผู้บริหารและสภาวะของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของ
โรงเรียน”. ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

สุรใจ จิตต์แจ้ง, พันเอก. “แนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมต่อข้อมูลและสั่งการในการป้องกันภัยทาง
อากาศของกองทัพบกเพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมที่ใช้เครือข่าย
เป็นศูนย์กลาง”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร; 2558.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กองทัพบก. “คู่มือราชการสนามว่าด้วย การปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศของกองทัพบก”, 2554.
 ภูษิต คล้ายศิริณู, พันโท. “แนวทางการพัฒนาการแจ้งเตือนภัยทางอากาศของกองทัพบกในระบบ
 แผนที่สถานการณ์ร่วม”. 2559.

ยุทธการทหาร, กรม. “แนวทางการปฏิบัติการร่วมสามเหล่าทัพ พ.ศ.2552”.

ยุทธการทหาร, กรม. “สรุปประเด็นการปรับปรุงแนวทางการป้องกันภัยทางอากาศ ปี พ.ศ.2560”.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กองบิน 5. “การจัดองค์กรกองพันทหารอากาศโยธิน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://http://www.sfcwing5.com/map.html>, (ม.ป.ป).

กองทัพเรือ. “การบริการทางการแพทย์สนับสนุนหน่วยต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : [http://www.nmd.go.th/download/html/app/exam/file/10.%20การบริการทางการแพทย์ สอ.รฝ. \(ฉบับทบทวน2056\).pdf](http://www.nmd.go.th/download/html/app/exam/file/10.%20การบริการทางการแพทย์%20สอ.รฝ.(ฉบับทบทวน2056).pdf), 2560.

กองทัพอากาศ. “โครงสร้างองค์กร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.rtaf.mi.th/th/Pages/organization.aspx>, 2560.

กองทัพอากาศ. “ยุทธศาสตร์ ทอ. 20 ปี พ.ศ.2560 – 2579”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.rtaf.mi.th/th/Documents/Publication/RTAF_Strategy_20y_2560-2579.pdf, 2560.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “ยุทธศาสตร์ชาติ”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf, 2561.

จอม รุ่งสว่าง. “นโยบาย ผบ.ทอ. ปี 2560 – 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.rtaf.mi.th/th/Documents/Publication/RTAF_Policy_2560-2561.pdf, 2560.

หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน. “ข้อมูลการจัดหน่วยและภารกิจ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.sfc.rtaf.mi.th/inside.html>, 2560.

วีระพันธ์ เขมณูเชษฐ. “ประสิทธิภาพและประสิทธิผล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://bankusayei.blogspot.com/2015/01/blog-post.html> , 2562.

สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน. “แผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

www.nsc.go.th/Download1/แผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติ, 2559.

ภาษาต่างประเทศ

Books

- Bedeian, A.G. Organization : Theory and analysis : Text and cases. The dvyden Press. USA : Information Age Publishing, INC, 1980.
- Campbell. J.P. On the nature of organizational effectiveness. San Francisco : Jossey-Bass, 1977.
- Campbell. J.P. New perspective on Organizational effectiveness. Jossey – Bass Inc., Publishers California.
- Cameron, Measuring organizational effectiveness in institution of higher education. Administrative Science Quarterly, 1978. 23,604 – 623.
- Etzioni, A. Modern organization. New Jersey : Prentice – Hall, Inc. 1967.
- Ford, R.C., Armandi, B.R., & Heaton, C.P. Organization theory : A integrative Approach. New York : Harper & Row Publishers, 1968.
- Gibson, J.H., John, M.I. & James H.D. Organizations : Behavior structure and Processes. (4th ed.), Austin, TX : Business Publications, 1982.
- Hall, R.H. Organizations Structure, Processes and education. Prentice – Hall International, Inc., 1991.
- Hodge, B.J. & Anthony, W.P. Organization theory. (3rd ed.). Allyn and Bacon, Inc., 1988.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. Educational administrations : theory research and Practice. (4th ed.) New York : McGraw, Hill Book Company., 1991.
- Jackson, J.H. Moega n, C.R. & Paolillo, J.G.P. Organization theory : A macro Perspective for management. New Jersey : Prentice – Hall Englewood Cliffs, 1986.
- Miskel, C.D. David McDonald and Susan Bloom. Structural and Expectancy Linkages within Schools and Organizational Effectiveness. Educational Administration Quarterly. 19 (1) :49 – 82 : winter., 1983.
- Robbins. S.P. Organization theory : structure : design, and applications. (3rd ed.). New Jersey : Perntice – Hall Inc., 1990.
- Steers, R.M. Organizational Effective : A Behavioral view. California : goodyear Publishing Company, Inc., 1977.
- Zamuto, R.F. Assessing organizational effectiveness. New York University Of New York : Press., 1982.

Journals

- Barnard. C.I. “The functions of the Executive”. Harvard University Press. 1986. Vol. 23(4) 360–372

ประวัติผู้วิจัย

- ยศ-ชื่อ-นามสกุล นาวาอากาศเอก กำพล ลิปิกรณ์
- วัน เดือน ปีเกิด 29 มีนาคม 2507
- ประวัติการศึกษา
- โรงเรียนสวนศรีวิทยา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
 - โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 24
 - โรงเรียนนายเรืออากาศ รุ่นที่ 31
 - โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ รุ่นที่ 43
 - วิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่นที่ 44
- ประวัติการทำงาน
- ผบ.ฝูงบิน 701 บพ.7
 - รอง ผบ.บพ. 7
 - น. การสงครามทางอากาศ เสนาธิการ กองกำลังเฉพาะกิจที่ 9 ปัตตานี
 - ผสธ. กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - ผอ.กยศ.วสท.สปท.
 - ผอ.กตฐ.ฐร.ทอ.
- ตำแหน่งปัจจุบัน รอง ผอ.สวฝ.ยก.ทหาร

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง	แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการ กองทัพอากาศ
ผู้วิจัย	นาวาอากาศเอก กำพล ลิปิกรณ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62
ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกซ้อมและผสม กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพอากาศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อนาคตของประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) คือ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จากเป้าหมายดังกล่าว ในมิติด้านความมั่นคง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์เฉพาะด้านความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหม และกองทัพอากาศ ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ด้านความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้วัตถุประสงค์มูลฐานของความมั่นคง คือ ประเทศไทย มีราชอาณาจักรเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น แบ่งแยกไม่ได้ สถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ต้องดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศมีกองทัพและกลไกด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่เข้มแข็ง สามารถป้องปรามฝ่ายตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 2560 : 4 – 53)

การที่ประเทศจะสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ หรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริง ต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามและความเข้มแข็งของ กองทัพอากาศในการป้องกันประเทศ หรือประเทศไทยจะต้องมีขีดความสามารถหรือเครื่องมือในการป้องปรามฝ่ายตรงข้ามที่มีประสิทธิภาพ (Effective Deterrence) จึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนทั่วไปได้ และสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง หรือป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังขยายกลายเป็นสงครามตามแบบได้ และหากการใช้กำลังหรือการเข้าสู่สงครามเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กองทัพอากาศจะต้องมีความเข้มแข็งและมีขีดความสามารถในการเอาชนะข้าศึกให้เร็วที่สุด เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ในวงกว้าง หากข้าศึกแข็งแกร่งมากกว่า กองทัพอากาศจะต้องมีความพร้อมสามารถทำการรบร่วมกับเหล่าทัพ หรือพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนเพื่อหยุดยั้ง และเอาชนะข้าศึกในยุทธบริเวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมยุทธการทหาร. 2560 : 1 – 5)

สำหรับการเตรียมความพร้อมของกองทัพอากาศเพื่อการป้องกันประเทศ ภายใต้บทบาทหน้าที่เพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถและปรับปรุงโครงสร้างให้เข้มแข็งเป็นกองทัพอเนกประสงค์ มีกำลังรบที่ทันสมัย สามารถตอบโต้ภัยคุกคามได้ในทุกมิติ สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปฏิบัติทุกภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องโดยการปฏิบัติการร่วมระหว่าง

เหล่าทัพ และสามารถปฏิบัติการผสมร่วมกับพันธมิตรหรือมิตรประเทศเมื่อมีความจำเป็น โดยมี กองบัญชาการกองทัพไทยเป็นแกนหลักในการอำนวยความสะดวกผ่านระบบควบคุมบังคับบัญชา แบบใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางภายใต้เครือข่ายที่มั่นคงและฐานข้อมูลทางทหาร เพื่อการบูรณาการ ข้าราชการและการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน

การป้องกันภัยทางอากาศร่วม หมายถึง มาตรการที่กำหนดขึ้นในการปฏิบัติการทั้งปวง เพื่อทำลาย ยับยั้ง หรือลดประสิทธิภาพการโจมตีทางอากาศจากอากาศยาน อากาศพล่อนนำวิถี หรือ ขีปนาวุธของฝ่ายตรงข้ามภายหลังขึ้นสู่อากาศแล้ว โดยแบ่งการป้องกันออกเป็น 2 ประเภท คือ การ ป้องกันภัยทางอากาศเชิงรุก และการป้องกันภัยทางอากาศเชิงรับ โดยมีแนวคิดในการปฏิบัติ คือ กองทัพไทย ป้องกันภัยทางอากาศจากการปฏิบัติการทางอากาศของฝ่ายตรงข้าม หรืออากาศยานที่มี การกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรืออาจเป็นภัยต่อสาธารณะ ทั้งในภาวะ ปกติและภาวะไม่ปกติ โดย กองบัญชาการกองทัพไทย (บก.ทท.) เป็นหน่วยรับผิดชอบในการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม และกำกับดูแลการป้องกันภัยทางอากาศในภาพรวมของประเทศ โดยมีกองทัพอากาศ (ทอ.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในการปฏิบัติและการประสานกับเหล่าทัพ เพื่อ สนธิระบบป้องกันภัยทางอากาศของ ทท. (กรมยุทธการทหาร. 2560 : 1 – 5)

แนวคิดในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม เกิดจากสถานการณ์ของการใช้กำลังทาง อากาศในปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีอำนาจในการทำลาล้างสูง และสามารถบินฝ่าแนว ต้านทานของเครื่องบินขับไล่เข้าถึงแนวปล่อยอาวุธโจมตีเป้าหมายได้ง่ายขึ้น อีกทั้งจตุยศาสตร์ สำคัญของประเทศอยู่ใกล้แนวชายแดนภายใต้รัศมีปฏิบัติการของเครื่องบินข้าศึก จึงไม่สามารถขยาย รัศมีการป้องกันออกไปได้ อีกทั้งเวลาในการปฏิบัติการป้องกันทางอากาศมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง ชดเชยข้อบกพร่องนี้ด้วยการรวมอำนาจการยิงของระบบอาวุธต่างๆ ที่มีอยู่ให้สอดประสานกันอย่าง ต่อเนื่องในทุกจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำการป้องกันนี้จะกระทำได้อย่างสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับการมีระบบ ป้องกันทางอากาศที่สมบูรณ์ทันสมัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรวมการควบคุมเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ สามารถใช้กำลังในการป้องกันทางอากาศได้อย่างเป็นปึกแผ่น ทันทต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ การมีศักยภาพกำลังทางอากาศที่เหนือกว่ามิใช่การสะสมกำลังทางอากาศ ให้เหนือกว่าประเทศอื่นใดในภูมิภาค แต่เป็นการสร้างเกราะปราการที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศ ในฐานะที่อยู่กึ่งกลางของภูมิภาคอาเซียน ซึ่งศักยภาพกำลังทางอากาศของไทยต้องเกิดจากการ วางรากฐานกำลังทางอากาศที่สำคัญ สามารถปฏิบัติการร่วมได้ทั้งระบบ เป้าหมายคือ เพื่อให้สามารถ ครอบครองทรัพยากรด้านกำลังทางอากาศในระดับที่เพียงพอและสามารถใช้กำลังได้ทันทีที่ต้องการ อันเป็นหลักประกันสำหรับการปฏิบัติการที่ยืนหยัดในลักษณะระดมสรรพกำลังของกองทัพ เพื่อก้าวข้าม จุดวิกฤต นอกจากนั้นแล้วกลไก กฎหมายสำหรับการพัฒนาและการใช้กำลังทางอากาศก็เป็นเรื่อง สำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบันระบบการป้องกันภัยทางอากาศได้มีการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นมาก เพื่อให้ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลป้องกันภัยทางอากาศได้อย่างอัตโนมัติผ่านระบบแผนที่สถานการณ์ร่วม หรือ Common Operating Picture : COP และระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อต่อเชื่อมแลกเปลี่ยน ข้อมูลภาพสถานการณ์ทางอากาศร่วมกับเหล่าทัพได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการป้องกันประเทศด้วยระบบ การป้องกันภัยทางอากาศร่วม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของกองทัพไทยในการป้องกันประเทศ ให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เพื่อให้เกิด “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในความหมายของคำว่า “ประสิทธิผล (effectiveness)” หมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ (วีระพันธ์ เชมะนุเชษฐ์. <http://bankusayei.blogspot.com/2015/01/blog-post.html>. สืบค้นเมื่อ 16 ต.ค. 62) จากความหมายของคำว่าประสิทธิผลดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาระบบการทำงานโดยเฉพาะการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัยของประเทศชาติ และประชาชน ประกอบกับการปฏิบัติที่ผ่านมามีปัญหาอีกมากทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การปฏิบัติการผ่านระบบ และศึกษาหาข้อมูลในประสิทธิผลด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทยตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ปัจจุบันการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ภายใต้บทบาทความรับผิดชอบของกองบัญชาการกองทัพไทยที่เกี่ยวข้องกับ คน เครื่องมือ /เทคโนโลยี องค์ความรู้ ที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการปฏิบัติในการป้องกันประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติได้หรือไม่เพียงไร และอะไรคือปัญหาและอุปสรรคที่ต้องพัฒนาเพื่อให้สามารถป้องกันภัยตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบหรือภัยพิบัติที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย
2. ขอบเขตด้านประชากร
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการฝึก ประชุม พัฒนาระบบการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมของกองบัญชาการกองทัพไทย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองกรรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกกรมและผสม กรมยุทธการทหาร

ส่วนที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการฝึก และดูแลระบบการป้องกันภัยเพื่อเตรียมความพร้อมได้แก่ ผู้แทนจากศูนย์บัญชาการทางทหาร ผู้แทนจากกรมสื่อสารทหาร และรองเจ้ากรมยุทธการทหาร (กองทัพอากาศ)

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเอกสารข้อมูล รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ประเด็นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ นโยบาย คำสั่ง แผนการเตรียมความพร้อม รวมถึงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยด้านความมั่นคง การรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศ ทั้งในด้านการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมและการปฏิบัติงาน เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 7 เดือน เริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 – พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ควรเป็นอย่างไร

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่แบ่งออก เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการฝึก ประชุม พัฒนาระบบการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองกรรมวิธีข้อมูล กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองแผนร่วม สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองยุทธการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองการฝึก สำนักวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการฝึก และดูแลระบบการป้องกันภัยเพื่อเตรียมความพร้อมได้แก่ ผู้แทนจากศูนย์บัญชาการทางทหาร ผู้แทนจากกรมสื่อสารทหาร และรองเจ้ากรมยุทธการทหาร (กองทัพอากาศ)

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation เป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูล

จะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบด้วยการตีความ ซึ่งมีรายละเอียดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ พร้อมกับอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยการอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 ท่าน สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพอากาศ นั้น พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างการทำงาน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี ซึ่งแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 **ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน** พบว่า **ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน** พบว่า โครงสร้างยังไม่เหมาะสม ระบบการทำงานยังขาดความชัดเจนทั้งในด้านระเบียบการปฏิบัติงานประจำ (รปจ. หรือ SOP) และหลักนิยามด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม ในการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติในแต่ละตำแหน่งใน ศบท. ได้เข้าใจกระบวนการทำงานทั้งระบบจนมาถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการ ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมจำเป็นต้องรู้การทำงานพื้นฐานของตนเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ได้ทุกสถานการณ์

1.2 **ด้านบุคลากร** พบว่า บุคลากรผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมยังขาดการฝึกให้ทำงานได้อย่างเป็นระบบ ขาดความรู้ ความเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะฝ่ายอำนวยการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำหน้าที่ส่วนอำนวยการของการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

1.3 **เครื่องมือ/เทคโนโลยี** พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของ ศบท. คือ COP เป็นเครื่องมือในการเสนอภาพแผนที่สถานการณ์ เพื่อให้ฝ่ายอำนวยการหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบประเมินสถานการณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถวางแผนร่วมกันได้ นอกจากนี้เครื่องมือ/เทคโนโลยีที่มีอยู่ยังขาดความสมบูรณ์ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาพข่าวของฝ่ายอำนวยการได้ครอบคลุมทุกมิติ รวมทั้งขาดความพร้อมในการเชื่อมโยงระบบการป้องกันภัยทางอากาศของเหล่าทัพและความเสถียรในการเชื่อมต่อเข้ากับระบบการทำงานของหน่วยระดับล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกองบัญชาการกองทัพไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ/เทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบประเมินผลการเตรียมความพร้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 **ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน** พบว่า แนวทางการแก้ไขคือ พัฒนาปรับปรุง 2 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง และด้านระบบการทำงาน ซึ่งด้านโครงสร้าง ควรมีการปรับโครงสร้างให้กะทัดรัด เหมาะสมกับเครื่องมือ/เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก และจาก หน่วยควบคุมป้องกันภัยทางอากาศ และแจ้งเตือน (คปอ.ทอ.) โดย หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.ทบ.) จะดูแลเรื่องแผนการปฏิบัติ ป้องกันภัยทางอากาศที่เป็นจุดสำคัญ ส่วน หน่วย คปอ.ทอ. ดูแลทั้งแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ป้องกัน (Area defence) ส่วนระบบการทำงาน ต้องมีการพัฒนาด้านหลักนิยม องค์ความรู้ (KM) คู่มือการปฏิบัติงาน ให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

2.2 **ด้านบุคลากร** พบว่า ควรดำเนินการจัดการฝึก กำหนดให้ผู้รับการฝึกควรเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง โดยเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนวยการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติ

2.3 **เครื่องมือ/เทคโนโลยี** พบว่า เครื่องมือที่มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันภัยทางอากาศของศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย คือ การพัฒนาความสมบูรณ์ของระบบแผนที่สถานการณ์ (COP) และการจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการทำงาน ด้านการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

2.4 **ด้านการตรวจสอบประเมินผล** พบว่า ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบ การฝึก เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกๆ ระดับ รวมถึงการพัฒนาการตรวจสอบประเมินผล โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสูงมาช่วยในการประเมินผล เพื่อลดจำนวนผู้ทำหน้าที่ประเมินผลที่มีอย่างจำกัด และสามารถประเมินผลได้ในหลายๆ พื้นที่ในเวลาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาระบบแผนที่สถานการณ์ (COP) และคู่มือประสานการปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันภัยทางอากาศร่วม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำคู่มือการประสานงาน และแนวทางปฏิบัติในแต่ละส่วน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. สนับสนุนและส่งเสริมการฝึกกำลังร่วมกันเป็นภาคี เครือข่ายในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงแผน แนวทาง และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) เพื่อเตรียมพร้อมเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ

3. สนับสนุนการทำงานของกองบัญชาการกองทัพไทยในการป้องกันภัยทางอากาศร่วมตั้งแต่ในภาวะปกติเพื่อให้พร้อมแปรสภาพเป็นศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เมื่อเกิดสถานการณ์ และสามารถปรับใช้ในภารกิจเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บัญชาการทางทหาร

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. ด้านโครงสร้างและระบบการทำงาน แนวทางการแก้ไขคือ พัฒนา ปรับปรุง 2 ด้านคือ ด้านโครงสร้าง และด้านระบบการทำงาน ซึ่งด้านโครงสร้าง ควรมีการปรับโครงสร้างให้กะทัดรัดเหมาะสมกับเครื่องมือ/เทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ต้องมีการพิจารณาบรรจุนายทหารติดต่อกจาก หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก และจากหน่วยควบคุมป้องกันภัยทางอากาศ และแจ้งเตือน (คปอ.ทอ.) โดย หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก (นปอ.ทบ.) จะดูแลเรื่องแผนการปฏิบัติ ป้องกันภัยทางอากาศที่เป็นจุดสำคัญ ส่วน หน่วย คปอ.ทอ. ดูแลทั้งแผนเฉลิมอากาศ และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นพื้นที่ป้องกัน (Area defence) ส่วนระบบการทำงาน ต้องมีการพัฒนาด้านหลักนิยม องค์ความรู้ (KM) คู่มือการปฏิบัติงานให้มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับภารกิจ บทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

2. ด้านบุคลากร ควรดำเนินการจัดการฝึกที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการปฏิบัติของส่วนอำนวยการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในปฏิบัติและผู้รับการฝึกต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละตำแหน่ง

3. เครื่องมือ/เทคโนโลยี ควรมีการพัฒนาระบบแผนที่สถานการณ์ (COP) ให้ทันสมัย และการจัดหาสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วม

4. ด้านการตรวจสอบประเมินผล ควรจัดให้มีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการฝึก เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในทุกระดับ เพื่อนำไปสู่มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการนำไปปฏิบัติ
2. ควรมีติดตามประเมินผลการดำเนินการ จากการจัดการฝึกเพื่อนำไปสู่การประเมินประสิทธิผลที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของกองบัญชาการกองทัพไทยต่อไป